

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**BOZLAKLARIN TEMATİK ANALİZİ: ADANA VE
SİVAS'TAKİ VARYASYONLARIN
KARŞILAŞTIRILMASI**

Edibe Narçın ŞENDOĞAN

Yüksek Lisans Tezi

MÜZİK ANABİLİM DALI

Sanat Müziği Programı

TEMMUZ 2025

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

MÜZİK ANA BİLİM DALI

Yüksek Lisans Tezi

**BOZLAKLARIN TEMATİK ANALİZİ: ADANA VE
SİVAS'TAKİ VARYASYONLARIN KARŞILAŞTIRILMASI**

Tez Yazarı

Edibe Narçın ŞENDOĞAN

Danışman

Doç. Dr. Yavuz DEMİRTAŞ

TEMMUZ 2025

ELAZIĞ

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

MÜZİK ANA BİLİM DALI
Yüksek Lisans Tezi

Başlığı: **BOZLAKLARIN TEMATİK ANALİZİ: ADANA VE SİVAS'TAKİ VARYASYONLARIN KARŞILAŞTIRILMASI**

Yazarı: **Edibe Narçın ŞENDOĞAN**

Tez Öneri

Tarihi:

Savunma Tarihi:

TEZ ONAYI

Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına göre hazırlanan bu tez aşağıda imzaları bulunan jüri üyeleri tarafından değerlendirilmiş ve akademik dinleyicilere açık yapılan savunma sonucunda OYBİRLİĞİ/OYÇOKLUĞU ile kabul edilmiştir.

İmza

Danışman: Doç. Dr. Yavuz DEMİRTAŞ

Başkan: Doç. Dr. Ahmet Hakan BAŞ

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Cüneyt ÖBEK

Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunun ...../...../20..... tarihli toplantısında tescillenmiştir.

Prof. Dr. Ahmet AKSİN

BEYAN

Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım “**BOZLAKLARIN TEMATİK ANALİZİ: ADANA VE SİVAS'TAKİ VARYASYONLARIN KARŞILAŞTIRILMASI**” Başlıklı **Yüksek Lisans Tezi'min** içindeki bütün bilgilerin doğru olduğunu, bilgilerin üretilmesi ve sunulmasında bilimsel etik kurallarına uygun davrandığımı, kullandığım bütün kaynakları atıf yaparak belirttiğimi, maddi ve manevi desteği olan tüm kurum/kuruluş ve kişileri belirttiğimi, burada sunduğum veri ve bilgileri unvan almak amacıyla daha önce hiçbir şekilde kullanmadığımı beyan ederim.

04/07/2025

Edibe Narçın ŞENDOĞAN

ÖNSÖZ

Bu tez, Adana ve Sivas'taki bozlak türküleri arasındaki tematik çeşitlilikleri ve bu kültürel zenginliklerin karşılaştırılmasını konu edinmektedir. Bozlakların, Anadolu'nun derinliklerinde kök salmış olan yaşam mücadelelerini, sevinçlerini, acılarını ve umutlarını anlatan özgün ezgiler olduğu düşünülürse, bu çalışmanın hem müzik hem de kültürel coğrafya açısından önemi büyüktür.

Tez çalışması boyunca, Adana ve Sivas gibi iki farklı coğrafi ve kültürel yapıya sahip bölgede şekillenen bozlak türkülerin, halkın yaşam tarzını, geleneklerini ve toplumsal değerlerini nasıl yansıttığı araştırılmıştır. Bu bağlamda, bozlakların tematik analizine yönelirken, her iki bölgenin kendine özgü tarihi ve sosyo-kültürel yapıları göz önünde bulundurulmuş ve bu zenginliklerin müzikte nasıl ifade bulunduğu incelenmiştir.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında katkıları olan birçok kişi ve kurum bulunmaktadır. Öncelikle, bu tez çalışmasında bana rehberlik eden, bilgi ve tecrübelerini cömertçe paylaşan danışman hocam Sayın **Doç. Dr. Yavuz DEMİRTAŞ'** a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca, derin bilgi ve birikimlerini benimle paylaşarak çalışmamın yönünü belirlememe yardımcı olan müzikoloji ve halkbilim alanındaki değerli akademisyenlere de minnettarım.

Bu süreçte desteğini esirgemeyen aileme, arkadaşlarıma ve Adana ve Sivas'ta görüşme ve saha çalışmaları sırasında bana yardımcı olan yerel sanatçılara da gönülden teşekkür ederim. Onların katkıları, bu tezde işlenen temaların daha derin ve anlamlı bir şekilde anlaşılmasına büyük katkı sağlamıştır.

Son olarak, Anadolu'nun bu kadim ezgilerini yaşatan tüm halk müziği sanatçılarına ve bu kültürel mirası gelecek kuşaklara aktarmaya çalışan herkese şükranlarımı sunarım. Bu çalışmanın, bozlakların anlam dünyasına küçük de olsa bir katkı sağlayabilmesi ve bu kültürel mirasın daha geniş kitlelere ulaşmasına vesile olması en büyük temennimdir.

Edibe Narçın ŞENDOĞAN

04/07/2025

İÇİNDEKİLER

BEYAN	I
ÖNSÖZ	II
İÇİNDEKİLER	III
ÖZET	V
ABSTRACT	VI
TABLolar LİSTESİ	VII
EKLER LİSTESİ	VIII
1. GİRİŞ	1
1.1. Amaç ve Önem.....	2
1.2. Literatür Özeti.....	3
1.3. Sınırlılıklar ve Kısıtlamalar.....	3
1.4. Problem Durumu.....	3
1.4.1. Alt Problemler.....	4
2. MATERYAL METOD	5
2.1. Evren Örnekleme.....	5
2.2. Veri Toplama Araçları.....	6
2.3. Veri Toplama Süreci.....	6
2.4. Verilerin Analizi.....	6
3. BOZLAK	8
3.1. Bozlak'ın Kelime Anlamı.....	8
3.2. Bozlakların Makamsal ve Ezgisel Yapısı.....	8
3.3. Bozlakların Konu, Seyir, Geçki ve Yapısal Değerlendirmesi.....	10
3.3.1. Bozlaklarda Tematik Yapı ve Sözel İçerik.....	10
3.3.2. Bozlakların Ezgisel ve Melodik Yapısı.....	13
3.3.3. Ritimsel Özellikler.....	13
3.3.4. Bozlaklarda Tematik Yapı ve Sosyo-Kültürel Bağlam.....	16
3.3.5. Bozlaklardaki Makamsal Geçki ve Seyir Özellikleri.....	18
3.3.6. Bozlakların Yerel İsimlendirilmesi ve Bölgesel Çeşitlilik.....	19
3.4. Bozlak İcracıları.....	20
3.4.1. Ömer Şan (1945–2010).....	21
3.4.2. Âşık Veysel (1894–1973).....	22
3.4.3. Halil Atılgan.....	22
3.4.4. Tarık Kara.....	22
3.4.5. Çekiç Ali.....	23
3.4.6. Ali Rıza Güney.....	23
4. BULGULAR VE TARTIŞMA	24
4.1. Sivas Bozlakları Üzerine Bir İnceleme.....	24
4.1.1. Sivas Bozlaklarının Tematik Özellikleri ve Derinlemesine İncelemesi.....	33
4.1.2. Sivas Bozlaklarının Müzikal Yapısı ve Bağlama Kullanımı.....	34

4.1.3. Sivas Bozlaklarında Toplumsal Bellek ve Kültürel Kimlik	35
4.2. Çukurova'da Bozlak Ve Bozlak Geleneği Üzerine Bir İnceleme.....	36
4.2.1. Çukurova'da Bozlak Çeşitleri ve Ezgi Yapıları	36
4.3. Adana Bozlakları Üzerine Bir İnceleme	40
4.3.1. Adana Bozlaklarının Tematik Özellikleri ve Derinlemesine İncelemesi	41
4.3.2. Adana Bozlaklarının Müzikal Yapısı ve Bağlama Kullanımı.....	42
4.3.3. Adana Bozlaklarında Toplumsal Bellek ve Kültürel Kimlik.....	43
4.4. Sivas Adana Bozlak Varyasyonlarının Karşılaştırılması	43
4.4.1. Melodik ve Ritmik Farklılıklar	49
4.4.2. Sözel Temalar ve Anlatım Tarzı	52
5. TARTIŞMA.....	56
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	58
KAYNAKLAR.....	60
EKLER.....	65
ÖZ GEÇMİŞ.....	1

ÖZET

BOZLAKLARIN TEMATİK ANALİZİ: ADANA VE SİVAS'TAKİ VARYASYONLARIN KARŞILAŞTIRILMASI

Edibe Narçın ŞENDOĞAN

Yüksek Lisans Tezi

FIRAT ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimleri Enstitüsü

MÜZİK ANA BİLİM DALI

Sanat Müziği Programı

Temmuz 2025, Sayfa: VIII+79

Bu araştırma, Sivas ve Adana yörelerine ait bozlak müzik geleneğini tematik, melodik, ritmik ve sözel özellikler açısından incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmada, her iki yörenin kültürel ve toplumsal yapılarının bu müzik türüne olan etkileri karşılaştırmalı bir yaklaşımla ele alınmıştır. Bu doğrultuda, bozlakların geleneksel müzik repertuarındaki yerini ve halk belleğindeki temsil gücünü anlamak amacıyla kapsamlı bir literatür taraması yapılmıştır. Bunun yanı sıra, alan çalışmaları, yerel sanatçılarla gerçekleştirilen görüşmeler ve repertuar incelemeleri ile veri seti zenginleştirilmiştir. Araştırmada yöntem olarak nitel araştırma desenine bağlı kalınmış ve veri toplama aracı olarak doküman analizi kullanılmıştır. Toplanan veriler ise tematik analiz yöntemiyle çözümlenmiştir.

Bozlak örneklerinin analizinde hem sözlü içerikler hem de melodik yapılar ayrı ayrı incelenmiş, temaların anlam dünyası kadar bu temaların müzikal sunumu da değerlendirilmiştir. Sivas ve Adana yörelerindeki bozlakların makamsal özellikleri incelendiğinde, her iki yörede de Kürdi, Muhayyer, Muhayyer kürdi, Hüseyini, Gerdaniye makamlarının öne çıktığı, ancak Adana'nın Kürdi ve Gerdaniye makamını içeren daha geniş bir çeşitlilik sunduğu görülmüştür. Ritmik yapılar açısından, Sivas bozlaklarının serbest ritim (usul) ağırlıklı olduğu, Adana bozlaklarının da aynı şekilde serbest ritim (usulleri) içerdiği tespit edilmiştir. Melodik yapı analizinde, Sivas bozlaklarının inişli-çıkışlı ve serbest melodik bir seyir izlediği, Adana bozlaklarının ise daha düzenli ve çıkıcı melodilere sahip olduğu belirlenmiştir.

Tematik açıdan, Sivas bozlaklarının yiğitlik, direniş ve ayrılık gibi daha dramatik ve yoğun konuları işlediği, Adana bozlaklarının ise seveda, doğa özlemi ve ayrılık gibi daha geniş bir tema yelpazesine sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Sözel içerik analizinde, Sivas bozlaklarının derinlemesine hikâyeleştirme ve dramatik bir anlatı tarzı benimsediği, Adana bozlaklarının ise kısa, öz ve duygu yüklü bir anlatımı tercih ettiği görülmüştür.

Araştırma bulguları, her iki yörenin bozlak geleneğinin zengin bir kültürel ve müzikal miras sunduğunu ve bu geleneğin yerel toplulukların tarihsel, duygusal ve sosyal yapılarını yansıttığını göstermektedir. Çalışma, Sivas ve Adana bozlaklarının müzikolojik açıdan karşılaştırılmasının yanı sıra, bu müzik türünün toplumsal bellekteki yeri ve anlamını daha iyi anlamaya katkıda bulunmayı hedeflemektedir. Bu doğrultuda, bozlakların korunması, genç kuşaklara aktarılması ve uluslararası düzeyde tanıtılması için çeşitli öneriler sunulmuştur. Araştırma, halk müziği çalışmaları için yeni bir perspektif sunarak, Türk müziğinin geleneksel formlarının modern kültür içindeki yerini daha iyi anlamaya yönelik bir çerçeve oluşturmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Adana, Sivas, Bozlak

ABSTRACT

The Thematic Analysis of Bozlaks: A Comparative Study of Variations in Adana and Sivas

Edibe Narcin SENDOGAN

Master's Thesis

FIRAT UNIVERSITY

Institute of Social Sciences

DEPARTMENT OF MUSIC

Art Music Program

July 2025, PaSays: VIII+79

This study aims to examine the bozlak musical tradition specific to the regions of Sivas and Adana in terms of thematic, melodic, rhythmic, and lyrical characteristics. The research adopts a comparative approach to analyze the influence of both regions' cultural and social structures on this musical form. Accordingly, in order to understand the place of bozlak within the traditional music repertoire and its representation in cultural memory, a comprehensive literature review was conducted. In addition, the dataset was enriched through field studies, interviews with local musicians, and analysis of repertory materials. A **qualitative research design** was employed in the study, using **document analysis** as the primary data collection method. The collected data were analyzed using the **thematic analysis** method.

In the analysis of bozlak examples, both the lyrical content and the melodic structures were examined separately; the musical presentation of the themes was evaluated alongside their semantic dimensions. When examining the modal characteristics of bozlak performances from the Sivas and Adana regions, it was observed that modes such as Kürdi, Muhayyer, Muhayyer Kürdi, Hüseyini, and Gerdaniye are prominent in both regions. However, Adana presents a broader diversity, especially with its inclusion of the Kürdi and Gerdaniye modes.

In terms of rhythmic structures, bozlaks from both Sivas and Adana predominantly feature free rhythm (non-metric forms). Melodic structure analysis revealed that Sivas bozlaks tend to follow a free-flowing and undulating melodic line, whereas Adana bozlaks exhibit a more structured and ascending melodic contour.

From a thematic perspective, Sivas bozlak songs address more dramatic and intense subjects such as heroism, resistance, and separation, while Adana bozlak songs cover a broader thematic spectrum, including love, longing for nature, and separation. In terms of lyrical content, Sivas bozlak songs favor deep narrative structures and a dramatic storytelling style, whereas Adana bozlak songs adopt a more concise, emotive, and straightforward expression.

The findings of the study reveal that the bozlak traditions of both regions offer a rich cultural and musical heritage and reflect the historical, emotional, and social structures of local communities. Beyond a musicological comparison of Sivas and Adana bozlak songs, the research contributes to a better understanding of the cultural significance and place of this genre in social memory. Accordingly, various suggestions are presented for the preservation, intergenerational transmission, and international promotion of bozlak. This study aims to provide a new perspective in folk music research and to develop a framework for understanding the position of traditional forms of Turkish music within modern culture.

Keywords: Adana, Sivas, Bozlak.

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Sivas Yöresi Bozlaklarının Makamsal ve Ritimsel Dağılımı	32
Tablo 2. Çukurova 'da Bozlak Çeşitleri ve Ezgi Yapıları	37
Tablo 3. Adana Bozlaklarının Tematik Özellikleri.....	41
Tablo 4. Sivas ve Adana yöresine ait bozlakların genel özelliklerini karşılaştırılması.	44
Tablo 5. Sivas ve Adana Bozlaklarında Kullanılan Makamların Karşılaştırılması.....	45
Tablo 6. Sivas ve Adana Varyasyonlarının Karşılaştırılması	46
Tablo 7. Melodik ve Ritmik Farklılıklar	50
Tablo 8. Melodik Seyir Özellikleri	51
Tablo 9. Ritim Yapılarının Dağılımı.....	52
Tablo 10. Sözel Temalar ve Anlatım Tarzları.....	52

EKLER LİSTESİ

Ek 1. Adana Bozlak Notaları	65
Ek 2. Sivas Bozlak Notaları	69
Ek 3. Bazı İcracıların Resimleri	76

1. GİRİŞ

Müzik, insanın varoluş serüveninde kendini anlamlandırdığı ve ifade ettiği bir aracı olmanın ötesinde, üretilen ve tüketilen bir meta, ayrıca kimliğini yansıtan kültürel bir olgudur. Müzik; insanlığın tarihi süreci içerisinde sürekli olarak yaşamın, doğanın, kısacası hayatın bütününde var olmuş ve var olmaya da devam etmektedir (Başgöz ve Wilson, 1978, s. 21). Tarih boyunca müzik, özellikle insan aracılığıyla aktarılan temel bir ifade aracı olarak, aidiyet ve kimlik mekanizması özelliği taşımıştır. İnsan ve toplumların yaşamını kuşatan müzik, birey ve toplulukların kültürel birikimlerinin önemli bir parçası haline gelmiştir (Seyhan, 2005, s. 8). Müzik, insanlığın anlam dünyasında, akışkan bir biçimde filizlenip büyüyerek oluşan kültür içerisinde bir kimliğin ortaya çıkmasına katkı sağlamıştır. Müziğin yaratmış olduğu anlam, insanın içine doğduğu dünyanın koşullarında şekillenmiş ve bu koşullarla şekil bulmuş; söz ve ezgi olarak varlık kazanarak icra edilmiştir (Karadeniz, 2011, s. 45).

Müzik, herhangi bir dille, bölge ya da yöre fark etmeksizin, farklı ezgisel yapılar içerisinde icra edilmekte olup, bu icrada oluşan duygu ve üretilen müziğin içeriği üreticinin ve dinleyicinin anlam dünyasına dair çeşitli ipuçları sunmaktadır (Öztürk, 2019, s. 27). Anadolu coğrafyasında, Türk halk müziği geleneği içerisinde geniş bir coğrafyada seslendirilen ve icra edilen bozlaklar, bu anlam dünyasının önemli bir unsuru olmuştur. Orta Anadolu, Çukurova ve Anadolu'nun belli bölgelerinde yüzyıllardır ozanlar, aşıklar, saz ve söz ustaları tarafından bozlaklar seslendirilmekte, enstrümanlar eşliğinde icra edilmektedir (Tekelioğlu, 1996, s. 13). Bozlak geleneğinin kökleri Orta Asya'ya dayanmakta ve buradan Anadolu'ya taşınmış olan bu gelenek, bölgesel, toplumsal ve bireysel anlam dünyasında derin kültürel izler bırakmaktadır (Sözer, 2017, s. 56).

Bozlak, Türk halk müziğinde uzun hava türlerinden biri olarak, Orta Asya'dan günümüze Türkmen ozanların ve âşıkların sazında, sözünde şekillenerek bugünlere ulaşmış ve kadim bir kültürün merkezi olan Anadolu'da filizlenmiştir (Karakaya, 2002, s. 88). Özellikle Orta Anadolu ve Çukurova yöreleri ile birlikte geniş bir coğrafyada icra edilen bozlaklar, bu geleneğin önemli merkezlerinden biri olan Kayseri'de de geçmişten günümüze kadar seslendirilmeye devam etmektedir. Yörük, Türkmen ve Avşar gibi göçebe toplulukların yaşam tarzının, özellikle yaylak ve kışlak arasında geçen hareketli hayatlarının bir yansıması olan bozlak, genellikle acı, hüznün ve isyan gibi duyguların ifade edildiği bir müzik türü olarak tanımlanabilir. Kelime anlamı itibariyle bozlak; bozulmak, feryat etmek ve haykırmak anlamlarını taşımaktadır (Atalay, 1985, s. 152; Tokel, 1999, s. 9). Bu nedenle bozlaklar, çoğunlukla acı ve kederi doğaya haykıran bir anlatım biçimi olarak öne çıkmaktadır.

Bozlak müzik türü, Orta Anadolu ve Çukurova bölgelerinde yaygın olup, Türkiye'nin farklı bölgelerinde de icra edilmekte ve halkın sosyo-kültürel yaşamında derin bir etki bırakmaktadır (Emnalar, 1998, s. 52). Kayseri bozlakları, bölgenin renkli müzik kültürü içinde önemli bir yer tutar ve makamsal ile motif özellikleri açısından diğer bölge bozlaklarıyla hem benzerlikler hem de farklılıklar göstermektedir (Gül, 2010, s. 33). Bu yörede bozlaklar, tanınmış usta icracıların katkıları, derlemeleri ve çalışmaları ile günümüze aktarılmıştır. Bozlak geleneği, özellikle Avşar, Türkmen ve Abdallar gibi topluluklar tarafından günümüze kadar taşınmıştır (Köprülü, 1989, s. 146). Bu geleneğin icra özellikleri, kültürel kodları, ezgisel ve makamsal yapıları bizlere önemli veriler sunarak, bozlakların kültürel hafızamızdaki yerini pekiştirmiştir. Bozlakların en belirgin özelliği, melodik yapılarının serbest ritimli olması ve bu sayede duyguların özgür bir ifade alanı bulabilmesidir (Yılmaz, 2020, s. 45). Çoğunlukla 'Avşar ağzı' veya 'Türkmen ağzı' olarak iki

farklı üslupla seslendirilen bozlaklar, bu farklı üslupların çeşitli makamları (ayakları) kullanması nedeniyle yalnızca 'Kürdi' dizisi ile ifade edilemeyecek kadar çeşitlidir (Kaya, 2018, s. 102).

Bozlak, günlük yaşamda karşılaşılan acıların, ayrılıkların ve toplumsal sorunların müzik yoluyla dile getirildiği bir ifade biçimi olarak dikkat çekmektedir (Eroğlu, 2001, s. 28; Özcan, 2001, s. 71). Yüzlerce yıldır Anadolu'da ozanların ve saz ustalarının sazından dökülen nağmelerle seslendirilen bozlaklar, bu kadim coğrafyanın müzikal hafızasında önemli bir yer edinmiştir. Türkmenler ve Avşarlar gibi topluluklar, yaşadıkları derin duygusal deneyimleri bozlaklar aracılığıyla doğaya haykırmış ve bu sayede bozlak kültürünü oluşturmuşlardır. Bozlak, bireysel ve toplumsal acıların yanı sıra, yiğitlik ve isyan gibi temaları da işler. Bu yönüyle bozlak, sadece bireysel bir duygu ifadesi değil, aynı zamanda toplumsal bir direniş ve dayanışma ifadesidir (Erguner, 1997, s. 64).

Bozlak geleneği, özellikle bölgesel özellikleriyle ön plana çıkmaktadır (Arsunar, 1947, s. 18; Sapmaz, 2001, s. 37). Kayseri bozlakları, melodik çekirdek yapıları açısından Kırşehir-Kırıkkale, Çukurova, Çorum ve Niğde-Nevşehir yöreleriyle karşılaştırıldığında, makamsal benzerlikler ve bazı farklılıklar göstermektedir (Gül, 2010, s. 48). Bu zengin müzikal kültür ağı içinde icra edilen ve seslendirilen bozlaklar, barındırdığı kültürel kodların anlaşılması ve zengin icra özelliklerinin incelenmesi açısından dikkat çekici bir birikimi ortaya koymaktadır. Orta Anadolu'daki 'Avşar bozlağı' ile Çukurova bölgesindeki 'Türkmen bozlağı' birbirinden farklı yapısal özellikler gösterir. Kayseri bozlakları ise, Ahmet Gazi Ayhan, Zekeriya Bozdağ ve Adnan Türköz gibi ustaların etkisiyle, bu bölgedeki bozlak icra üslubunu zenginleştirmiştir ve TRT Ankara Radyosu'ndaki icralar aracılığıyla bölge kültürüne aktarılmıştır (Gül, 2010, s. 58). Bu araştırma vesilesiyle, bozlakların var olan kültürel kodlarını ve icra özelliklerini Kayseri yöresi özelinde değerlendirmek, bu kadim müzikal mirasın daha iyi anlaşılmasına katkı sağlamaktadır. Avşar bozlağında genellikle hüseyini-muhayyer çeşnisine yer verilirken, Türkmen bozlağında ise kürdi dörtlüsü ile karar verilmektedir. Bu da bozlakların hem melodik hem de anlatsal olarak ne kadar zengin ve çeşitli olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak, bozlak, Türk halk müziğinin en derin ve anlamlı anlatım biçimlerinden biridir (Saygun, 1963, s. 74). Kayseri bozlakları üzerine yapılan çalışmalar, bu bölgedeki bozlakların makamsal yapısının zenginliğini ve ezgi hareketlerinin bölgesel çeşitliliğini göstermiştir. Bu bağlamda, Kayseri'ye ait 14 bozlağın makamsal ve ritmik analizleri, diğer bölgelerle karşılaştırmalı olarak incelenmiş ve bu karşılaştırmalarda belirgin benzerlikler ortaya konulmuştur (Gül, 2010, s. 93). Kelime anlamından melodik yapısına, içeriğinden icrasına kadar her açıdan zengin bir kültürel mirası taşır. Bozlaklar, halkın toplumsal ya da bireysel acılarını ifade etmek için kullandığı bir feryat ve haykırış olup, aynı zamanda müziğin özgürleştirici gücünü de temsil etmektedir.

1.1. Amaç ve Önem

Bu çalışmanın temel amacı, Türkiye'nin iki önemli kültürel bölgesi olan Adana ve Sivas illerine özgü bozlak türküleri arasındaki tematik benzerlikleri ve farklılıkları ortaya koymaktır. Bozlaklar, Anadolu halkının tarihsel, toplumsal ve bireysel hafızasını yansıtan zengin sözlü anlatım biçimleridir. Bu nedenle çalışmada, her iki bölgenin tarihî ve sosyo-kültürel yapılarının bozlakların tematik özellikleri üzerindeki etkisi ayrıntılı olarak incelenmiştir. Bozlakların içerdiği ana temalar tespit edilerek, bu temaların hangi tarihî süreçler, ekonomik koşullar ve kültürel etkileşimler neticesinde şekillendiği analiz edilmiştir.

Araştırma kapsamında, Adana ve Sivas yörelerine ait bozlak örneklerinin karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesiyle, bölgesel kimliğin müzikal anlatım üzerindeki yansımaları açıklanmaya çalışılmıştır. Özellikle coğrafi konum, göç geçmişi, etnik yapı ve toplumsal yaşam tarzı gibi faktörlerin, bozlakların sözel içeriğinde nasıl ifade bulduğu analiz edilmiştir. Bu sayede, farklı kültürel kodlara sahip iki bölgenin aynı müzik türü içindeki tematik üretimleri üzerinden, Anadolu halk müziğinin içsel çeşitliliği ve zenginliği ortaya konulmuştur.

Bu araştırmanın önemi, bozlak türküleri üzerinden kültürel kimlik, hafıza ve müzikal anlatım arasındaki ilişkiye ışık tutmasından kaynaklanmaktadır. Halk müziği alanında yapılan çalışmaların büyük bir kısmı teknik ya da derleyici nitelikte iken, bu çalışma tematik analiz yöntemiyle derinlemesine bir anlam çözümlemesi sunmayı hedeflemektedir. Ayrıca çalışmada ortaya konan karşılaştırmalı bulgular, Türk halk müziğinin yalnızca estetik bir anlatı değil, aynı zamanda toplumsal değerlerin ve tarihsel deneyimlerin taşıyıcısı olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, araştırma hem müzikoloji alanına hem de kültürel çalışmalar disiplinine katkı sağlamayı, aynı zamanda bozlakların gelecek kuşaklara aktarılması sürecine bilimsel bir zemin oluşturmayı amaçlamaktadır.

1.2. Literatür Özeti

Bozlak türküleri üzerine yapılan araştırmalar genellikle bu müzik türünün tarihî kökenlerine, bölgesel özelliklerine ve sosyo-kültürel bağlamına odaklanmaktadır (Kaya, 2015, s. 19; Yılmaz, 2018, s. 42). Literatürde, bozlakların kökeni ve gelişimi üzerine yapılan çalışmaların büyük bir kısmı, bu müzik türünün halk kültüründeki yerini ve önemini vurgulamaktadır (Öztürk, 2017, s. 34). Adana ve Sivas bölgelerine ait bozlakların tematik olarak ele alınması, her iki bölgenin tarihî ve kültürel farklılıklarının bu müzik türü üzerindeki etkilerini incelemek açısından önem taşımaktadır (Demir, 2020, s. 88). Bu çalışmada, bozlakların tematik çeşitlilikleri ve bu çeşitliliklerin hangi faktörlere dayandığına dair mevcut literatür gözden geçirilmiştir. Adana ve Sivas bozlaklarının tematik analizi, literatürdeki diğer çalışmalarla karşılaştırılarak bu bölgelerdeki kültürel farklılıkların müziğe olan yansımaları ortaya konulmuştur (Arslan, 2019, s. 61).

1.3. Sınırlılıklar ve Kısıtlamalar

Bu çalışmada bazı sınırlılıklar ve kısıtlamalar bulunmaktadır. İlk olarak, çalışmanın kapsamı Adana ve Sivas illerindeki bozlak türküleri ile sınırlıdır. Bu sınırlama, bozlakların farklı bölgelerdeki varyasyonlarını kapsam dışında bırakmaktadır. Ayrıca, saha çalışması sırasında elde edilen verilerin sınırlı olması, yerel sanatçılarla yapılan görüşmelerin ve saha gözlemlerinin sadece bu iki bölgeye yönelik olması çalışmanın bir diğer sınırlılığdır. Zaman ve kaynak kısıtları nedeniyle, sadece belirli sayıda bozlak türkü analiz edilebilmiştir ve bu durum, elde edilen bulguların genellenebilirliğini kısıtlamaktadır. Bu sınırlılıklara rağmen, çalışmanın sunduğu karşılaştırmalı analiz, Adana ve Sivas bölgesindeki bozlakların tematik çeşitliliklerini anlamamıza katkı sağlamaktadır.

1.4. Problem Durumu

Bozlaklar, Anadolu'nun sözlü kültür mirasının önemli bir parçası olarak, halkın tarihsel ve toplumsal deneyimlerini müzikal bir anlatı biçiminde ifade eden geleneksel uzun havalardır. Bu tür, bireysel duyguların yanı sıra toplumsal olaylara ve kültürel değerlere ilişkin güçlü temalar içerir.

Özellikle Orta Anadolu ve Çukurova bölgelerinde yoğunluk kazanan bozlak geleneği, sözlü anlatımın gücüyle bölgesel kimliklerin taşıyıcısı olmuş, kuşaktan kuşağa aktarılarak bugüne ulaşmıştır.

Bu çalışmada odaklanılan temel sorun, Adana ve Sivas illerine ait bozlaklar arasında tematik, melodik, ritmik ve sözel içerik açısından nasıl bir farklılık ve benzerlik olduğu sorusudur. Söz konusu iki bölge, hem tarihsel gelişim çizgileri hem de etnik ve kültürel dokuları bakımından birbirinden farklı yapılar sunmaktadır. Bu durum, doğal olarak bozlakların tematik inşasına da yansımaktadır. Adana bozlaklarında daha çok doğaya duyulan özlem, seveda, ayrılık ve göç temaları öne çıkarken; Sivas bozlaklarında ise kahramanlık, direnç, isyan ve dramatik anlatılar daha belirgin bir şekilde yer almaktadır.

Makamsal ve melodik yapı açısından da iki yöre arasında farklılıklar gözlemlenmektedir. Adana bozlaklarında Kürdi ,Muhayyer ve Gerdaniye gibi daha çeşitli makamsal yapılar görülürken, Sivas bozlaklarında Muhayyer Kürdi , Muhayyer ve Hüseyini makamlarının ağırlık kazandığı, ezgisel seyrin ise daha serbest ve içli olduğu dikkat çekmektedir. Ritmik yapıda da Adana bozlakları yine serbest ritim (usul) gösterirken, Sivas bozlaklarında da aynı şekilde serbest ritim tercih edilmektedir. Bu farklılıkların veya benzerliklerin temelinde yatan tarihsel, kültürel ve coğrafi koşulların bozlakların biçimlenmesindeki rolü, bu çalışmanın problematik zeminini oluşturmaktadır. Bu bağlamda araştırma şu temel soruya yanıt aramaktadır.

Adana ve Sivas yörelerine ait bozlak türküleri, tematik, melodik, ritmik ve sözel yapı açısından hangi yönlerden benzerlik ve farklılık göstermektedir? Bu farklılıklar, yörelerin tarihî, toplumsal ve kültürel yapılarıyla nasıl ilişkilendirilebilir?

1.4.1. Alt Problemler

1. Adana ve Sivas yörelerine ait bozlaklarda işlenen tematik yapılar (yiğitlik, seveda, ayrılık, isyan vb.) hangi konularda örtüşmekte, hangi konularda ayrılmaktadır?
2. Sivas bozlaklarında görülen dramatik ve destansı anlatım biçimi ile Adana bozlaklarında öne çıkan kısa, öz ve lirik anlatım tarzı arasında ne gibi anlatımsal farklılıklar vardır?
3. Makamsal yapı açısından Sivas ve Adana bozlaklarında kullanılan makamlar nelerdir? Bu makamların kullanım sıklığı ve melodik seyir yapısı yörelere göre nasıl değişmektedir?
4. Bozlakların ritmik özellikleri bakımından Sivas ve Adana yöreleri arasında hangi ölçü sistemleri tercih edilmektedir? Bu tercihler icra biçimini nasıl etkilemektedir?
5. Sözel içerikte kullanılan metaforlar, imgeler ve halk anlatı unsurları iki yörenin bozlaklarında nasıl bir farklılık göstermektedir?
6. Adana ve Sivas bozlaklarının sözlü gelenekteki aktarım biçimleri (âşıklar, halk ozanları, icracılar) ve bu aktarımın müzikal/sosyal özellikleri bakımından ortak ve farklı yönleri nelerdir?
7. İki yöreye ait bozlakların toplumsal belleği yansıtma gücü ve kültürel kimlik inşasına katkıları açısından değerlendirmeleri nasıl yapılabilir?

2. MATERYAL METOD

Bu araştırmada, Adana ve Sivas yörelerine ait bozlak türkülerinden oluşan birincil kaynaklar kullanılmıştır. Bozlak türkülerinin seçimi, yöresel özellikleri yansıtacak şekilde özenle yapılmış ve hem sözleri hem de melodik yapıları açısından temsili örnekler belirlenmiştir. Bu alışma için 10 adet Adana bozlağı dinlenmiş 4' kayda alınmış 3' notaya dökülüp incelenirken, yine Sivas bozlaklarından 10 adet dinlenmiş 4' kayıt alınmış 3' notaya dökülerek toplamda 20 bozlak incelenmiştir. Bu bozlak türküleri, Türk Halk Müziği repertuarından ve yerel kaynaklardan elde edilmiştir.

Araştırmada nitel araştırma deseni kullanılmış ve veri toplama aracı olarak doküman analizi yöntemi tercih edilmiştir. Çalışma sürecinde, bozlak türkülerinin sözleri tematik analiz yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Bu analiz yöntemiyle, türkülerin içerdiği temalar, bu temaların ifade biçimleri ve bu temaların Adana ve Sivas arasındaki farklılıkları belirlenmiştir. Veri toplama sürecinde, türküler öncelikle söz ve melodi açısından değerlendirilmiştir. Sözlerin tematik analizine ek olarak, bozlakların melodik yapıları ve ezgisel özellikleri de dikkate alınmış, bu özellikler üzerinden Adana ve Sivas yöreleri arasındaki benzerlik ve farklılıklar belirlenmiştir. Veri analizinde, bozlak türkülerinde geçen temalar kodlanmış ve bu temaların tekrarlanma sıklıkları üzerine odaklanılmıştır. Ayrıca, bozlak türkülerinin ifade ettiği toplumsal ve kültürel özellikler de ele alınarak her iki yörenin karakteristik özellikleri üzerine karşılaştırmalı bir analiz yapılmıştır. Sonuç olarak, bu materyal ve yöntem bölümü, Adana ve Sivas bozlaklarının tematik yapısının ortaya konması ve her iki yörenin kültürel özelliklerinin karşılaştırılması amacıyla izlenecek yolu tanımlamaktadır.

2.1. Evren rnekleme

Bu araştırmanın evrenini, Adana ve Sivas yörelerine ait bozlak müzik geleneğini yansıtan yazılı ve sözlü kaynaklar oluşurmaktadır. Araştırma, özellikle bu iki yörenin müzikal ve kültürel yapısını temsil eden bozlak türküleri üzerine odaklanılmıştır. Belirtilen bölgeler, Türkiye'nin bozlak geleneğini sürdüren önemli merkezleri arasında yer almaları nedeniyle seçilmiş ve böylece iki farklı coğrafî ve sosyo-kültürel bağlamda bozlakların biçimsel ve tematik yönleri karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

Çalışmada kullanılan örnekleme, amaçlı örnekleme yöntemiyle belirlenmiş olup, Türk Halk Müziği repertuarında yer alan ve Adana ile Sivas'a ait olduğu açıkça belirtilmiş toplam 20 bozlak trksnden oluşmaktadır. Bu türkülerden 10'u Adana, 10'u ise Sivas yöresine aittir. Seçilen bozlaklar, hem söz yapısı hem de melodik örüntüleri bakımından yörelerinin karakteristik özelliklerini taşıyan örnekler olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda incelenen türküler, çeşitli notalı derlemelerden, TRT arşivinden, yerel sanatçıların icralarından ve akademik literatürde yer alan belgelerden temin edilmiştir.

Bu bağlamda, araştırma verileri doküman analizi yöntemiyle toplanmıştır. Bozlaklara ait sözlü ve müzikal içerikler, tematik ve yapısal açıdan sistematik olarak analiz edilmiştir. Söz konusu analizlerde, özellikle türkülerde yer alan temalar, anlatım kalıpları, yöresel söyleyiş biçimleri ve melodik motifler belirlenmiş; bunlar aracılığıyla her iki yörenin bozlak geleneğine katkısı nitel olarak değerlendirilmiştir. Bu yaklaşım, belge niteliğindeki müzikal dokümanların yorumlanması yoluyla derinlemesine bir kültürel zlemeyi mümkün kılmıştır.

2.2. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplama süreci, nitel araştırma yöntemlerinden döküman analizi temel alınarak yapılandırılmıştır. Doküman analizi, yazılı ve görsel materyallerin sistematik bir biçimde incelenmesini içeren ve kültürel ürünlerin içeriksel çözümlemesine olanak tanıyan bir yöntem olarak benimsenmiştir. Araştırmanın temel verileri, Adana ve Sivas yörelerine ait bozlak türküleri üzerinden derlenmiştir. Bu kapsamda, Türk Halk Müziği repertuarına ait kayıtlı eserler, müzik notaları, TRT Türk Halk Müziği Arşivi, tematik analiz raporları ve akademik yayınlar birincil ve ikincil kaynaklar olarak detaylı biçimde incelenmiştir.

Belge temelli analiz sürecinde, Adana ve Sivas'a özgü bozlak türküleri, hem yazılı dokümanlar hem de ses ve video kayıtları aracılığıyla değerlendirilmiştir. Bu kayıtlar, Türküpedia ve benzeri nitelikli dijital arşivlerden temin edilmiş, melodik yapı, ritmik desen, sözlü anlatım ve tema yönünden karşılaştırılabilir olarak çözümlemeye tabi tutulmuştur. Belirlenen 20 bozlak örneği, tematik temsil gücü ve yöresel farklılıkları yansıtmaya potansiyeli temelinde seçilmiştir.

Bozlakların sözlü içerikleri, tematik analiz yöntemiyle derinlemesine değerlendirilmiştir. Bu analiz sürecinde, türkülerde tekrar eden motifler, yöresel anlatım kalıpları ve duygusal temalar sınıflandırılmış; Adana ve Sivas yörelerine ait kültürel söylem farkları ortaya konmuştur. Böylece nitel verilerin çeşitlendirilmesi ve elde edilen sonuçların güvenilirliğinin artırılması hedeflenmiştir. Kullanılan veri kaynaklarının çeşitliliği ve analitik derinliği, çalışmanın kültürel çözümleme gücünü artırmış ve metodolojik tutarlılığı güçlendirmiştir.

2.3. Veri Toplama Süreci

Araştırmanın veri toplama süreci, planlı, aşamalı ve sistematik bir yaklaşımla yürütülmüş; özellikle nitel araştırmalarda sıklıkla tercih edilen döküman analizi yöntemi temel alınmıştır. Döküman analizi, araştırmanın kültürel ve müzikal çözümlemelerine uygun olarak hem yazılı hem görsel materyallerin sistematik biçimde değerlendirilmesini olanaklı kılmıştır.

İlk aşamada, Adana ve Sivas yörelerine ait bozlak müzik geleneğine ilişkin mevcut literatür taranmış; Türk Halk Müziği repertuarında yer alan yazılı ve kayıtlı belgeler, Türküpedia ve Repertükül gibi dijital arşiv kaynakları üzerinden temin edilen ses kayıtları, video içerikleri, nota dökümleri ve bilimsel makaleler ayrıntılı biçimde incelenmiştir. Bu belgeler, özellikle bozlakların melodik yapıları, usulleri, kullanılan makamlar ve sözlü ifadeleri yönünden analiz edilmiştir. Makamsal yapıların ve usul örüntülerinin yazılı notalarla desteklenmiş temsili örnekler üzerinden doküman analizi yöntemiyle değerlendirilmesi, repertuar verilerinin sistematik çözümlemesine olanak sağlamıştır. Son aşamada ise, toplanan tüm veriler tematik analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Bozlak türkülerin sözlü içerikleri üzerinden belirli temalar (ağıt, hasret, göç, kahramanlık vb.) sınıflandırılmış; bu temalar üzerinden Adana ve Sivas yöreleri arasındaki farklar ve benzerlikler yorumlanmıştır. Böylelikle, sözlü kültür ürünlerinin içeriksel çeşitliliği ve yöresel kimliği ortaya çıkarılmış, verilerin güvenilirliği ise kaynak çeşitliliği ve analiz derinliğiyle sağlanmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler, tematik analiz yöntemiyle incelenmiştir. Öncelikle, Adana ve Sivas yörelerine ait bozlakların sözlü içerikleri detaylı bir şekilde analiz edilerek, ortak ve farklı temalar belirlenmiştir. Bu süreçte, her bir bozlağın tematik yapısı kodlanmış ve tekrar eden temalar

sınıflandırılmıştır. Kodlama sürecinde, bozlaklarda yer alan sözler, anlatım biçimleri ve duygusal ifadeler dikkate alınarak, temaların ifade biçimleri ve içerikleri sistematik bir şekilde değerlendirilmiştir. Melodik ve ritmik yapılar ise ses ve video kayıtları üzerinden analiz edilmiştir. Bu kayıtlar, bozlakların makamsal geçişleri, melodik motifleri ve ritmik özelliklerini karşılaştırmak amacıyla kullanılmıştır. Ayrıca, veriler arasındaki ilişkileri anlamak ve tematik yapıların yansımalarını derinlemesine değerlendirebilmek için nitel veriler üzerinde içerik analizi uygulanmıştır. Bu süreç, Adana ve Sivas yörelerine özgü sosyo-kültürel özelliklerin bozlakların tematik ve müzikal yapılarına etkisini ortaya koymayı amaçlamıştır. Analizler sonucunda, her iki yörenin bozlakları arasındaki benzerlikler ve farklılıklar belirlenmiş, bu bulgular araştırmanın amacına uygun olarak yorumlanmıştır. Tüm bu adımlar, elde edilen verilerin bilimsel geçerlilik ve güvenilirlik ilkelerine uygun bir şekilde analiz edilmesini sağlamıştır.

3. BOZLAK

3.1. Bozlak'ın Kelime Anlamı

"Bozlak" terimi, Divan-ı Lügat-it Türk'te "Bozladı, titir bozladı, dişi deve bozladı, bağırdı, bozlamak" (Atalay, 1985, s. 291) şeklinde ifade edilmiştir. Aynı sözcük, Özbek (1998) tarafından "Bozlamak, ses vermek, yüksek sesle feryat etmek, acı acı ağıtlar söylemek" (Özbek, 1998, s. 32) olarak tanımlanmıştır. Dede Korkut ise bu kelimeyi "*Mere kız ne ağlarsın ne buzlarsın ağa diyü*" şeklinde kullanmıştır (Özbek, 1998, s. 34). Bu tanımlamalar, "bozlak" kelimesinin kökeninin Orta Asya'ya dayandığını göstermektedir.

Bozlak ezgileri genellikle dağ ve aşiret toplumları olan Yörük, Türkmen ve Avşar topluluklarında görülmektedir. Bunun yanı sıra, Türkmenlerin ve Abdalların birlikte yaşadıkları, her Türkmen oymağının davul- zurna çalan abdallarının bulunduğu çeşitli kaynaklardan öğrenilmektedir. Bu nedenle, Avşar ve Türkmen topluluklarına ait Abdallar, bozlak geleneğinin günümüze ulaşmasında önemli bir rol oynamışlardır.

Köprülü (1989), Abdallar hakkında şu bilgileri sunmaktadır: "Bugün Anadolu'nun çeşitli yerlerinde kendilerini Abdal olarak adlandıran ve çoğunlukla göçebe bir yaşam süren gruplar bulunmaktadır. Halk arasında ve Alevi toplumları içinde bu göçebeler sıklıkla Çingene olarak kabul edilmektedir. Geçimlerini düğünlerde davul- zurna çalarak sağlamak ve aralarında saz şairliği ile ün kazanmış olanlar bulunmaktadır. Dilleri Türkçe olup, Çingenece bilmezler ve kendilerine Çingene denilmesini kesinlikle reddederler" (Köprülü, 1989, s. 388-389)

Avşar ve Türkmenlerle başlayan bozlak kültürü, sonraki dönemlerde bu boylarla etkileşimde bulunan Abdallar tarafından benimsenmiş ve günümüze kadar taşınmıştır. Abdallar, âşıklık ve ozanlık geleneğini hızla benimsemiş ve aralarından birçok önemli halk ozanı ve âşık yetişmiştir. Alevi topluluklarına daha yakın olan Abdallar, çeşitli mesleklerle uğraşmış olsalar da genellikle düğünlerde davul- zurna çalarak müzisyenlik geleneğini bugüne kadar sürdürmüşlerdir.

Ferruh Arsunar, 1947 yılında Ankara'da yayımladığı *Anadolu Halk Türkülerinden Örnekler* adlı kitabında bozlaklarla ilgili şu görüşlere yer verir: "Bozlaklar, dağ ve oymak havalarının karakteristik bir örneğidir ve tarz ile üslup itibariyle çeşitlilik gösterir. Serbest deyişin temel unsurlarından biri olan bozlaklar, söylenen konunun içeriğine bağlı olarak *Yiğitleme Bozlak*, *Güzelleme*, *Harbi*, *Yanık*, *Ağıtlama*, *Kerem Bozlağı* gibi türlere ayrılır ve bu türlere göre adlandırılır. Örneğin, *Türkmeni Bozlağı*, *Yanık Güzelleme* olarak söylenmiştir." Ayrıca, *Türkmeni* ve *Yüksek Afşar Bozlağı*'nin notalarını vererek, bu türlerin ses ve söz yapısını ayrıntılı bir şekilde incelemiştir. İncelediği *Yüksek Afşar Bozlağı*'nin sözlerinin *Dadaloğlu*'na ait olduğunu, *Türkmeni Bozlağı*'nin ise dördlüklerindeki ayak yapısının tam olarak uymamasına rağmen *Karacaoğlan* esintileri taşıdığını belirtmektedir. *Ali Rıza Yalkın*, "Cenupta Türkmen Oymaklarında" adlı eserinde, *Elbeyli Aşireti*'ne mensup *Tanburacı Mehmet* adındaki kaynak kişiden yörede üç farklı bozlak çeşidinin varlığına dair bilgiler aktarmaktadır.

3.2. Bozlakların Makamsal ve Ezgisel Yapısı

Bozlaklar, Türk halk müziği repertuarının önemli bir parçasını oluşturan ve Orta Anadolu ile Çukurova gibi bölgelerde yaygın olarak icra edilen uzun hava türlerinden biridir. Bu müzik türü, tarihsel ve kültürel bağlamda Anadolu'nun derinliklerinde kök salmış bir ifade biçimi olarak, toplumsal ve bireysel acıların, sevinçlerin ve direnişlerin bir yansımasıdır. Bozlakların makamsal

ve ezgisel yapıları, bu müzik türünün derin duygusal atmosferini ve dramatik gücünü yansıtmada belirleyici bir rol oynamaktadır (Parlak, 2008, s. 55). Bozlakların makamsal yapıları, genellikle Kürdi, Hüseyini, Rast, Hicaz, Gerdaniye, Acemkürdi ve Muhayyer kürdi gibi makamlarla şekillenmekte olup, bu makamlar bozlakların içerdiği duygusal derinliği ve anlatım gücünü destekler niteliktedir. Her bir makam, bozlakların kendine özgü ruhsal atmosferini yansıtarak, icracının duygusal ifadelerini en iyi şekilde aktarmasına olanak tanır. Bu makamsal yapı, eserin karar sesi, güçlü sesi, yeden sesi ve ses değiştirici işaretler gibi unsurlarla belirlenir. Bozlakların makamsal yapıları, bölgenin kültürel dinamiklerini yansıtarak, toplumsal belleğin bir parçası olarak müziğin aktarılmasına katkı sağlar. Bozlakların tarihsel sürecine bakıldığında, Orta Asya'dan Anadolu'ya taşınan bu müzik türü, özellikle Türkmen ve Yörük kültürünün bir parçası olarak gelişmiş ve zenginleşmiştir (Öztürk, 2010, s. 66). Bu süreçte bozlaklar, Orta Anadolu ve Çukurova gibi bölgelerde yaşayan toplumların kültürel ve duygusal miraslarını ifade eden önemli bir araç haline gelmiştir.

Bozlakların ezgisel yapısı, melodik seyrin çıkıcı, inişli-çıkışlı ya da inişli şekilde olabileceği üç farklı formda kendini göstermektedir. Bu melodik seyirler, bozlakların dinleyici üzerindeki duygusal etkisini derinleştirirken, her bir bozlağın kendine has karakterini de ortaya koymaktadır. Bozlaklarda kullanılan makamlar, melodinin yoğunluğunu ve duygusal etkisini artırarak, dinleyiciye içsel bir yolculuk sunmaktadır (Tura, 1988, s. 21). Bu makamlar, melodik motiflerin belirgin bir şekilde ifade edilmesine olanak tanır ve eserin icrasında derin bir manevi atmosfer oluşturmaktadır. Özellikle Avşar bozlağı ve Türkmen bozlağı gibi farklı türlerde, makamsal yapının bölgeye özgü kültürel ve müzikal unsurları yansıttığı görülmektedir. Avşar bozlağı, hüseyini-muhayyer çeşni ile şekillenmiş bir melodik diziyi takip ederken, Türkmen bozlağı kürdi dörtlüsü ile karar vererek kendine özgü bir ifade biçimi sunar. Bu farklılıklar, bozlakların ait oldukları bölgenin toplumsal ve kültürel yapısına dair derin izler taşımaktadır. Avşar bozlağında kullanılan melodik motifler, bu türün yiğitlik, kahramanlık ve isyan gibi temaları işlerken; Türkmen bozlağında ise daha çok keder, ayrılık ve içsel huzursuzluk gibi temaların işlendiği görülmektedir (Say, 2002, s. 118). Melodik yapıların bu şekilde çeşitlilik göstermesi, bozlakların duygusal ve kültürel anlatım gücünü artırarak, dinleyicilere daha geniş bir duygu yelpazesi sunmasına katkı sağlamaktadır.

Bozlakların makamsal yapılarında, bir makamdan diğerine yapılan geçişler, eserlerin dramatik yapısını güçlendiren önemli bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Bu geçişler, bir bozlağın duygusal yoğunluğunu artırarak dinleyicinin esere daha derin bir bağ kurmasına olanak tanımaktadır. Makamsal geçişlerin ustalıklı yapılması, bozlakların dinleyici üzerindeki etkisini artırarak eserin duygusal derinliğini daha da zenginleştirmektedir (Bartok, 1976, s. 44). Bu geçişler, eserin farklı bölümlerine dramatik bir vurgu kazandırırken, bozlağın içsel hikâyesini daha güçlü bir şekilde aktarmasını sağlamaktadır. Bozlaklarda güçlü, yeden ve durak gibi perdeler, eserin akışını ve anlatımını şekillendiren önemli unsurlardır. Bu perdelerin ustalıklı kullanılması, bozlakların etkileyici ve kalıcı olmasına katkı sağlamaktadır. Güçlü perde, eserin vurgulayıcı noktası olarak dinleyicinin dikkatini çekerken, yeden ve durak perdeleri eserin akışını dengeleyerek, müziğin anlatımını daha etkili hale getirmektedir. Bozlakların bu tür makamsal özellikleri, dinleyiciye duygusal bir deneyim sunarken, aynı zamanda eserin dramatik bütünlüğünü de pekiştirmektedir. Makamsal geçişler ve perdelerin ustalıklı icrası, bozlakların hem teknik hem de sanatsal açıdan güçlü bir performans sergilemesine olanak tanır ve bu da bozlakları halk müziğinde özel bir konuma yerleştirmektedir (Ercil, 1996, s. 61).

Ritim açısından bozlaklar, serbest bir yapıya sahiptir ve bu durum icracının eseri kişisel yorumu ile zenginleştirmesine olanak tanımaktadır. Serbest ritim yapısı, icracıya eserin temposunu ve duygusal yoğunluğunu kendi tercihiine göre ayarlama özgürlüğü sunarak, her bir performansın kendine özgü olmasını sağlamaktadır (Özbek, 1998, s. 29). Bu özgürlük, bozlakların icrasını kişisel bir anlatı haline getirir ve her icracının müziği kendi duygu dünyasıyla yeniden yorumlamasına imkan tanımaktadır. Bu bağlamda, bozlakların serbest ritmik yapısı, hem eserin geleneksel köklerine bağlı kalmasını hem de her bir performansta yenilikçi bir yorum kazanmasını mümkün kılmaktadır (Karadeniz, 1984, s. 73).

Parlando recitativo tarzı, bozlakların icrasında sıkça tercih edilmekte olup, bu tarz, eserin dramatik yapısının ön plana çıkmasını sağlamaktadır. Parlando recitativo tarzı, eserin sözlü içeriğinin, melodik yapıya bağlı kalmaksızın özgürce ifade edilmesine olanak tanımaktadır (Can, 2001, s. 101). Bu tarzda, sözlerin anlamı ve duygusal tonu öncelikli olduğundan, icracı melodik çizgiden bağımsız olarak ritmik vurgular yapabilir ve dinleyiciye duygusal mesajı daha etkili bir şekilde iletebilir. Bu durum, bozlakların dinleyiciye derin bir duygusal deneyim sunmasını sağlamaktadır. Parlando recitativo, eserin doğal akışını bozmadan, sözlerin anlamını vurgulamak için kullanılan bir tekniktir ve bu nedenle bozlakların dramatik etkisini artırarak, dinleyiciyi müzikal anlatının içine çekmektedir. Bozlakların bu tarzla icra edilmesi, her bir eserin kendine özgü hikâyesini dinleyiciye daha doğrudan ve etkileyici bir şekilde aktarmasına olanak tanımakta, bu da bozlakların Türk halk müziği içindeki güçlü anlatım geleneğini sürdürmesine katkı sağlamaktadır (Ünlü, 2015, s. 93).

3.3. Bozlakların Konu, Seyir, Geçki ve Yapısal Değerlendirmesi

3.3.1. Bozlaklarda Tematik Yapı ve Sözel İçerik

Bozlaklar, Anadolu coğrafyasının derin kültürel ve toplumsal birikimlerini yansıtan bir müzik türü olarak, halkın yaşantısına dair önemli temalar barındırmaktadır. Bu temalar, bireylerin ve toplulukların yaşadıkları zorlukları, sevinçleri, umutları ve direnişlerini müzikal bir dille ifade etmektedir. Bozlakların tematik yapısı, tarihsel olarak halkın yaşam mücadelesi, göç, savaş, aşiret yaşamı, bireysel ve toplumsal acılar, sevgi ve hasret, toplumsal adaletsizlikler, kültürel kimlik ve varoluş mücadelesi gibi geniş bir konu yelpazesini içermekte ve bu bağlamda Anadolu'nun sosyo-kültürel yapısının bir yansıması olarak değerlendirilmektedir (Beşiroğlu, 2002, s. 114). Bozlakların tematik yapısının zenginliği, bu türün halk tarafından benimsenmesini ve kuşaktan kuşağa aktarılmasını sağlamıştır. Bozlaklar, halkın ortak belleğinde yer alan kültürel, tarihsel ve duygusal deneyimlerin güçlü bir ifadesi olarak, toplumun farklı kesimlerinin yaşadığı duygusal ve fiziksel zorlukları dile getirir. Bu zorluklar, göçebe yaşam tarzının getirdiği sıkıntılardan, savaşların ve çatışmaların yarattığı yıkımlara kadar uzanmakta ve bu nedenle bozlaklar, sadece bireysel bir anlatı değil, aynı zamanda toplumsal hafızanın da bir parçası olarak değerlendirilmektedir (Güngör, 2005, s. 76). Bozlakların içinde barındırdığı bu tematik çeşitlilik, onların farklı dönemlerde halk arasında kabul görmesini ve kültürel aktarımın önemli bir unsuru olmasını sağlamıştır. Bu tür, sadece müzikal bir ifade aracı olmakla kalmayıp, aynı zamanda Anadolu insanının duygusal ve manevi dünyasını yansıtan bir kültürel miras olarak da büyük bir öneme sahiptir. Bozlaklar, bu zengin tematik yapıları sayesinde, halkın yaşadığı tarihsel olayları, sosyal ve kültürel dönüşümleri ve bireysel acıları derin bir duygusal yoğunlukla ifade eden bir araç haline gelmiştir. Bu nedenle

bozlaklar, Anadolu'nun derin sosyo-kültürel yapısının ve halkın yaşantısına dair duygu dünyasının güçlü bir aynası olarak değerlendirilebilir (Ayvazoğlu, 1994, s. 52).

Bozlakların en belirgin temaları arasında yiğitlik, kahramanlık, keder, ayrılık, sevgi, hasret ve isyan yer almaktadır. Bu temalar, bozlakların içeriğini oluşturan sözlü ifadelerde doğrudan veya dolaylı olarak işlenmiştir. Yiğitlik ve kahramanlık temaları, özellikle Orta Asya'dan Anadolu'ya taşınan göçebe kültürün bir yansıması olarak, bozlakların önemli bir parçasıdır. Bu türde sıkça rastlanan destansı anlatımlar, halkın mücadelecî ruhunu, yaşadığı coğrafyada var olma mücadelesini ve gururunu ifade etmektedir. Yiğitlik teması, halkın kendi kimliğini koruma, bağımsızlık için mücadele etme ve bu mücadeleye duyulan inanç gibi unsurları yansıtarak, Anadolu insanının özgürlükçü ruhunu gözler önüne sermektedir. Bu nedenle, bozlaklar sadece bir müzik türü değil, aynı zamanda bir direniş ve mücadele sembolüdür (Çelik, 2010, s. 37). Yiğitlik ve kahramanlık temalarının işlenişi, Anadolu insanının tarih boyunca maruz kaldığı zorluklara karşı verdiği mücadeleleri anlatmakta ve bu bağlamda bozlaklar, halkın kendi geçmişine ve değerlerine sahip çıkma isteğini güçlü bir şekilde vurgulamaktadır. Bu anlatımlar, halkın kahramanlık hikayeleriyle gurur duymasını sağlarken, aynı zamanda toplumsal dayanışma ve birlik duygusunu pekiştiren önemli bir unsur olarak da karşımıza çıkmaktadır (Karaca, 2007, s. 65).

Özellikle Avşar ve Türkmen topluluklarının yaşamlarında önemli bir yer tutan yiğitlik ve kahramanlık öyküleri, bozlakların sözlü içeriğinde güçlü bir şekilde yer bulmaktadır. Bu öyküler, halkın kendi kimliğini ve değerlerini ifade etme biçimi olarak, bozlakların içeriğinde destansı bir üslup yaratmaktadır. Avşar ve Türkmen topluluklarının kendine özgü yaşam tarzı, bu toplulukların doğayla ve zorlu yaşam koşullarıyla olan mücadelelerini de beraberinde getirmiştir. Bu mücadele, bozlakların sözlü içeriğine de yansımış ve bu müzik türünü, halkın doğayla ve toplumla olan mücadelesini yansıtan bir ifade biçimi haline getirmiştir. Yiğitlik ve kahramanlık öyküleri, bu toplulukların zor koşullarda bile varlıklarını sürdürme, kimliklerini koruma ve gelecek nesillere aktarma çabalarını ifade etmektedir. Bu nedenle, bozlaklar sadece bireysel kahramanlık hikayelerinden değil, aynı zamanda toplumsal dayanışma ve mücadele ruhundan da beslenmektedir (Yılmaz, 2015, s. 85). Bu tematik unsurlar, bozlakların sadece bir müzik türü değil, aynı zamanda kültürel bir direniş ve kimlik mücadelesi aracı olarak görülmesine katkı sağlamaktadır.

Yiğitlik ve kahramanlık temalarının yanı sıra, bozlaklarda işlenen diğer temalar da halkın yaşantısını ve duygusal dünyasını derinlemesine yansıtmaktadır. Keder, ayrılık, sevgi ve hasret gibi temalar, bozlakların duygusal yoğunluğunu artırarak dinleyiciye güçlü bir duygusal deneyim sunmaktadır. Bu temaların işlenişi, halkın günlük yaşamında karşılaştığı zorlukları ve bu zorluklarla başa çıkma çabalarını dile getirmektedir. Bozlaklar, bu anlamda, bireylerin ve toplulukların ortak acılarını, umutlarını ve sevinçlerini paylaşmalarına olanak tanıyan bir müzik türüdür. Yiğitlik ve kahramanlık temaları, bozlakların içeriğinde sadece bireysel bir kahramanlık öyküsü olarak değil, aynı zamanda toplumsal dayanışmanın ve ortak mücadelenin bir sembolü olarak da işlenmektedir. Bu nedenle, bozlaklar, halkın ortak belleğinde yer alan kültürel ve tarihsel deneyimlerin bir yansıması olarak değerlendirilmektedir (Durmuş, 2017, s. 41).

Bozlaklarda işlenen bir diğer önemli tema ise keder ve ayrılıktır. Anadolu'nun tarihsel süreçte yaşadığı göçler, savaşlar, ekonomik zorluklar ve sosyal dönüşümler, bozlakların keder dolu sözlerinde kendine yer bulmuştur. Ayrılık teması, özellikle göçebe yaşam tarzının getirdiği zorluklarla, sevdiklerinden uzak kalmanın acısıyla, gurbet duygusuyla ve bu duyguların yarattığı içsel çalkantılarla ifade edilmiştir. Ayrılık, sadece fiziksel bir uzaklık değil, aynı zamanda manevi bir boşluk ve aidiyet hissinin kaybı olarak da bozlaklarda derinlemesine işlenmiştir. Göçebe

yaşamın getirdiği belirsizlikler, sevdiklerinden ayrı düşme korkusu, geleceğe dair umutların ve hayallerin sarsılması gibi unsurlar, ayrılık temasının işlenişinde önemli bir yer tutar. Bozlaklar, bu yönüyle, bireylerin yaşadığı ayrılık acısını, belirsizlik ve yalnızlık gibi duyguları yoğun bir şekilde dinleyiciye aktarmaktadır (Altuntaş, 2019, s. 29). Bu anlamda bozlaklar, sadece bireysel acıları değil, aynı zamanda toplulukların ortak duygusal deneyimlerini de dile getiren bir müzik türüdür. Göçebe toplulukların yaşadığı ekonomik sıkıntılar, savaşın getirdiği yıkım ve sevdiklerinden zorla koparılmanın yarattığı travmalar, bozlakların sözlerinde kendine güçlü bir yer bulur. Bu acılar, sadece bireysel bir deneyim değil, aynı zamanda toplulukların ortak belleğinde derin izler bırakan travmatik olaylar olarak yansıtılmaktadır. Bu durum, bozlakların toplumsal bir dayanışma ve acıların paylaşılması aracı olarak da önemini artırır. Ayrılık teması, özellikle göçebe toplulukların yaşam tarzında sıkça karşılaşılan bir durum olduğundan, bu toplulukların kültürel belleğinde derin izler bırakmıştır (Özkan, 2020, s. 92).

Bozlakların sözlü içeriğinde "ayrılık", "hasret" ve "feryat" gibi kavramların sıkça vurgulanması, halkın bu konudaki duygusal yoğunluğunu ve yaşam mücadelesini gözler önüne sermektedir (Tokel, 1999, s. 19). Bu kavramlar, sadece bireylerin yaşadığı kişisel duygusal deneyimleri değil, aynı zamanda toplulukların ortak duygusal yükünü de ifade etmektedir. Hasret, sadece bir sevdiğine ya da memlekete duyulan özlem değil, aynı zamanda kaybedilen bir geçmişe, bir yaşam tarzına ve belki de bir kimliğe duyulan özlem olarak da ifade edilmektedir (Durmuş, 2017, s. 43). Bu nedenle bozlaklar, ayrılık ve hasret temalarını işleyerek, bireylerin ve toplulukların geçmişe duydukları bağlılığı ve kaybedilen değerlerin yarattığı acıyı yoğun bir şekilde aktarmaktadır.

Bozlakların ayrılık ve keder temaları, dinleyiciye derin bir empati duygusu kazandırarak, halkın ortak acılarını ve geçmişin izlerini paylaşmasına olanak tanımaktadır. Ayrılığın yarattığı yalnızlık, umutsuzluk ve derin duygusal çalkantılar, bozlakların melodik yapısıyla birleşerek, dinleyici üzerinde güçlü bir etki bırakmaktadır (Karaca, 2007, s. 88). Bu anlamda bozlaklar, sadece bir müzik türü değil, aynı zamanda bireysel ve toplumsal acıların bir anlatısı, bir ağıt niteliği taşımaktadır. Ayrılık ve kederin işlenişinde kullanılan metaforlar, semboller ve güçlü imgeler, bozlakların dinleyici üzerinde yarattığı duygusal yoğunluğu artırarak, bu müzik türünü halkın ortak belleğinin bir parçası haline getirmektedir (Çelik, 2010, s. 112).

Sevgi ve hasret de bozlakların önemli tematik unsurlarındandır. Sevgi, çoğu zaman bir sevgiliye duyulan aşk olarak ifade edilmekte, ancak aynı zamanda aile, memleket ve doğaya olan bağlılıkla da dile getirilmektedir (Eroğlu, 2001, s. 67; Karakaya, 2002, s. 54). Bozlakların sözlü içeriğinde, sevgiliye duyulan özlemin yanı sıra, gurbetten memlekete duyulan sevgi ve dönme arzusunun da derin izleri görülmektedir. Bu tür ifadeler, Anadolu insanının sevgiye ve hasrete dair duygularını en içten ve doğal haliyle aktarmasını sağlamakta, bozlakları dinleyenlere yoğun bir duygusal deneyim sunmaktadır. Sevgi ve hasretin bu denli güçlü bir şekilde işlenmesi, bozlakların sözlü geleneğinde halkın yaşadığı duygusal dünyayı derinlemesine yansıtmakta ve bu müzik türünün dinleyici ile duygusal bir bağ kurmasına olanak tanımaktadır (Beşiroğlu, 2002, s. 35).

İsyan teması ise, bozlakların en özgün ve dikkat çekici özelliklerinden biridir. Bu tema, genellikle toplumsal adaletsizliklere, haksızlıklara ve zorluklara karşı bir başkaldırı olarak dile getirilmiştir. Bozlaklar, halkın yaşadığı baskılar, zulümler ve haksızlıklara karşı duyduğu tepkiyi ifade eden birer çığlık niteliğindedir (Özbek, 1998, s. 74). Özellikle Türkmen ve Avşar topluluklarının tarih boyunca karşılaştıkları zorluklara, devletle veya diğer güçlerle olan çatışmalarına dair isyan teması, bozlakların sözlü içeriğinde güçlü bir şekilde yer almaktadır. Bu

tematik unsur, bozlakları diğer uzun hava türlerinden ayıran ve bu türü halk arasında özel bir yere koyan önemli bir özelliktir. İsyân temasının işlenmesi, bozlakları yalnızca bir müzik türü değil, aynı zamanda bir toplumsal direniş aracı haline getirmiştir. Bozlakların sözlü içeriği, genellikle belirli bir hikâyeye ya da olay örgüsüne dayanmaktadır. Bu hikâyeler, halkın günlük yaşamından kesitler sunmakta ve dinleyiciye geçmişin zorluklarını, sevinçlerini ve acılarını aktarmaktadır (Karakaya, 2002, s. 58). Bozlaklarda anlatılan hikâyeler, bireysel bir deneyimden yola çıkılarak toplumsal bir anlama bürünmekte ve bu sayede dinleyicinin kendisiyle özdeşleştirebileceği ortak bir anlatı yaratılmaktadır. Bozlakların bu yönü, onları sadece müzikal bir eser olmaktan çıkarıp, toplumsal belleğin bir parçası haline getirmektedir. Bu hikâyesel yapı, bozlakların duygusal etkisini artırarak dinleyici ile güçlü bir bağ kurulmasını sağlamaktadır (Atalay, 1985, s. 23).

3.3.2. Bozlakların Ezgisel ve Melodik Yapısı

Günümüz müzik literatüründe, bozlakların klasik Türk müziğinde “kürdi makamı” ve buna bağlı dizi yapısıyla örtüştüğü ifade edilmektedir (Kutluğ, 2000, s. 41). Ancak, bozlakların melodik yapıları detaylı olarak analiz edildiğinde, iki ayrı dizi karşımıza çıkmaktadır. Bu dizilerden ilki, “Avşar bozlağı” olarak tanımlanan ve “hüseyini-muhayyer çeşnisi” ile sonuçlanan bir melodik dizidir (Karakaya, 2002, s. 52). Bu dizi, genellikle Avşar toplumlarının kültürel ve müzikal birikimlerini yansıtan, zengin ve derin bir ezgisel yapıya sahiptir (Saygun, 1963, s. 106).

İkinci dizi ise “Türkmen bozlağı” olarak adlandırılmakta ve “kürdi çeşnisi” (kürdi dörtlüsü) ile karara ulaşmaktadır (Özkan, 1994, s. 219). Türkmen bozlakları, özellikle kürdi çeşnisinin baskın olduğu, duygusal derinliği yüksek ve güçlü bir anlatım diliyle öne çıkmaktadır. Türkmen bozlaklarının kürdi çeşnisi ile karara ulaşması, bozlakların genel anlamda kürdi makamı ile özdeşleştirilmesinde etkili olmuştur (Köprülü, 1989, s. 33). Ancak, bozlakların sadece kürdi dizisi ile tanımlanması, bu türün melodik çeşitliliğini ve zenginliğini göz ardı eden bir sınırlama yaratmaktadır (Emnalar, 1998, s. 57).

Bozlakların bu melodik çeşitliliği, aynı zamanda Türk halk müziği içindeki özgün konumunu ve önemini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, mevcut bozlak örneklerinden hareketle, iki farklı dizinin varlığı açıkça ifade edilebilir: “Avşar bozlağı” ve “Türkmen bozlağı” (Bartok, 1991, s. 24). Bu iki ayrı melodik yapı, bozlakların yalnızca kürdi dizisi üzerinden tanımlanmasının yetersiz olduğunu ve bu türün müzikal çeşitliliğini doğru şekilde yansıtmak adına daha kapsamlı bir değerlendirme yapılması gerektiğini göstermektedir (Arsunar, 1947, s. 63). Bozlakların, Türk halk müziği geleneği içinde derinlemesine ele alınması, bu türün tematik ve melodik zenginliğinin daha iyi anlaşılmasına ve gelecek kuşaklara doğru aktarılmasına olanak tanıyacaktır (Palacı & Şimşek, 2001, s. 72).

3.3.3. Ritimsel Özellikler

Bozlaklar, Türk halk müziği içinde ritimsel açıdan serbest yapılarıyla dikkat çeken bir müzik türüdür. Bozlakların ritimsel yapısı, belirli bir ölçüye bağlı olmaksızın, icracının duygusal ifadesine dayalı olarak serbestçe şekillenmektedir (Arel, 1930, s. 54). Bu serbest yapı, bozlakların en önemli özelliklerinden biridir ve icracının duygularını özgürce ifade etmesine olanak tanımaktadır. Bu özgürlük, bozlakların icrasında esere her defasında yeni bir yorum kazandırılmasını sağlamakta, bu da bozlakların dinamik ve canlı bir müzik geleneği olarak sürdürülmesine katkıda bulunmaktadır. Bozlakların ritmik yapısında belirgin bir ölçü olmamakla birlikte, melodik seyir boyunca vurgu, hız

değişiklikleri ve duraklamalar gibi ritmik unsurlar kullanılarak eserin dramatik etkisi güçlendirilmektedir. Bu esneklik, icracının müziği kendi duygusal durumuna ve anlatmak istediği hikâyeye göre şekillendirmesine olanak tanır ve bu sayede her performans dinleyiciye farklı bir duygu deneyimi sunmaktadır (Kutlu, 2011, s. 92).

Bozlakların ritimsel yapısında yer alan bu esneklik, aynı zamanda eserin içeriğinde ifade edilen duyguların daha yoğun bir şekilde aktarılmasına imkân tanımaktadır. İcracı, ritmik vurgular ve duraklamalarla, eserin duygusal zirvelerini ve dramatik anlarını belirginleştirebilir. Bu durum, bozlakların dinleyici üzerinde derin bir etki bırakmasına ve eserin her icrasında farklı bir duygusal yoğunlukla aktarılmasına olanak tanımaktadır (Karaağaç, 2009, s. 115). Bozlakların serbest ritmik yapısı, aynı zamanda dinleyici ile doğrudan ve samimi bir iletişim kurulmasına da imkân tanımaktadır. Bu samimi iletişim, dinleyicinin eserin içeriğinde kendine ait bir parça bulmasına ve bu müziği içselleştirmesine katkı sağlamaktadır. Bu müzik türünde ritim, sadece bir tempo unsuru değil, aynı zamanda eserin dramatik yapısını ve duygusal ifadesini şekillendiren önemli bir araçtır. Bozlaklarda ritim, eserin farklı bölümlerini birbirinden ayırarak, her bir bölümde anlatılmak istenen duyguyu daha net bir şekilde vurgulama olanağı sunmaktadır. Bu nedenle, bozlaklarda ritmin kullanımı, icracının kişisel ifadesini ve eserin anlatmak istediği hikâyeyi destekleyen temel bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. İrcacının kullandığı ritmik varyasyonlar, eserin duygusal doruk noktalarını ve duraklamalarını belirginleştirirken, dinleyicinin esere olan duygusal katılımını da artırır. Bu ritmik özgürlük, bozlakların her performansta yeniden canlanmasına ve her defasında farklı bir atmosfer yaratılmasına olanak tanımaktadır (Çevik, 2015, s. 88). Ayrıca, ritmin bu şekilde kullanımı, bozlakların duygusal derinliğini artırarak, halk müziği içinde özel ve benzersiz bir konuma yerleşmesini sağlamaktadır. Bozlaklarda ritmik yapının bu denli esnek olması, sadece icracının özgürlüğünü artırmakla kalmaz, aynı zamanda eserin dramatik etkisini de güçlendirmektedir. İcra sırasında kullanılan ritmik motifler ve duraklamalar, eserin her bölümünde farklı bir atmosfer yaratılmasına olanak tanımakta ve bu da bozlakların dinleyiciye sunduğu duygusal deneyimi daha etkileyici kılmaktadır (Toker, 2007, s. 39).

Bozlakların ritmik yapısında, belirgin bir ritmik kalıp olmaması, bu müzik türünün icrasında büyük bir özgürlük alanı yaratmaktadır. Bu özgürlük, icracının eseri kendi duygusal dünyasıyla yeniden yorumlamasına ve eserin her seferinde farklı bir şekilde icra edilmesine olanak tanımaktadır. İcracı, eserin temposunu, ritmik vurgularını ve duraklamalarını, kendi duygusal durumuna ve anlatmak istediği hikâyeye uygun şekilde ayarlayarak bozlağı her defasında yeniden yaratmaktadır. Bu, bozlakların her performansta dinleyiciye farklı bir duygu yoğunluğu ve ifade biçimi sunmasına olanak tanımaktadır (Gümüş, 2014, s. 121). Bozlakların ritmik yapısındaki bu esneklik, eserin melodik ve sözlü içeriğinin dinleyiciye daha etkili bir şekilde aktarılmasını sağlar ve bu da icranın kişisel ve samimi bir deneyime dönüşmesine katkı sağlamaktadır. Bu durum, bozlakların dinleyici üzerinde derin bir duygusal etki bırakmasını ve halk arasında bu denli benimsenmesini açıklayan önemli bir faktördür (Yener, 2008, s. 66).

Bozlakların serbest ritmik yapısı, aynı zamanda bu müzik türünün doğaçlamaya açık olmasını ve icracının müzikal yeteneğini sergilemesine olanak tanımaktadır. İrcacının, eserin çeşitli bölümlerinde ritmik motifleri doğaçlama olarak kullanması, bozlağın her defasında farklı bir şekilde icra edilmesini sağlamaktadır (Demir, 2013, s. 58). Bu doğaçlama, eserin melodik yapısına eklenen ritmik varyasyonlar ve ani değişikliklerle, icranın özgün ve canlı bir performansla dönüşmesine katkı sağlamaktadır. Bu durum, bozlakların her zaman yenilikçi ve dinamik bir şekilde sürdürülmesine ve halk müziği içinde kalıcı ve özel bir yer edinmesine olanak tanımaktadır.

Bozlakların doğaçlamaya dayalı bu serbest yapısı, müzikal anlatımın sınırlarını genişleterek, hem icracıya hem de dinleyiciye derin bir etkileşim ve paylaşım alanı sunmaktadır (Doğan, 2018, s. 93).

Bozlakların ritmik yapısındaki esneklik, aynı zamanda icracının müzikal becerilerini sergilemesine de imkân tanımaktadır. İcra sırasında kullanılan ani ritmik değişimler, hızlanmalar ve yavaşlamalar, eserin anlatımını daha dramatik ve etkileyici hale getirir. İcra, ritmik yapıyı duygusal doruklara ulaşmak için ustalıkla kullanabilir ve bu sayede dinleyiciyi eserin içine çekmektedir (Arslan, 2005, s. 73). Bozlaklarda, ritmik serbestlik ve doğaçlama unsurları, icracının duygusal ifadesini daha güçlü ve etkileyici kılarken, dinleyicinin de eserin içeriğine daha derin bir şekilde dahil olmasına imkân tanımaktadır. Bu, bozlakların toplumsal bellekte yer eden ve kuşaktan kuşağa aktarılan bir müzik türü olmasını sağlayan en önemli özelliklerden biridir (Gümüş, 2014, s. 121).

Bozlakların doğaçlamaya dayalı bu ritmik yapısı, sadece müziğin teknik yönünü değil, aynı zamanda bozlağın bir anlatı aracı olarak işlevini de güçlendirmektedir. Her icracı, bozlağı kendi yaşam deneyimleri, duygusal durumu ve müzikal birikimiyle yeniden şekillendirmektedir (Doğan, 2018, s. 93). Bu durum, bozlağın sabit bir form yerine, sürekli değişen ve yenilenen bir müzik geleneği olmasını sağlamaktadır. İcraçının her performansta yaptığı doğaçlama ve ritmik yorum, bozlağın canlı bir müzik türü olarak halkla bağını korumasına ve kültürel olarak değerli bir gelenek olarak sürdürülmesine katkıda bulunmaktadır. Bu doğaçlama yeteneği, bozlağı sadece bir müzik türü olmaktan çıkararak, aynı zamanda halkın duygusal ve kültürel dünyasını yansıtan güçlü bir ifade aracı haline getirmektedir (Kulu, 2011, s. 67).

Sefil Baykuş Ne Gezersin Bu Yerde türkünün Sözleri

Sefil Baykuş Ne Gezersin Bu Yerde

Yok Mudur Vatanın İllerin Hani

Küsmüş Müsün Selamımı Almadın

Şeyda Bülbül Şirin Dillerin Hani

Emmim Kızı Aç Kapıyı Gireyim

Hasta Mısın Halin Hatırın Sorayım

Susuz Değil Misin Bir Su Vereyim

Çaylarda Çalkanan Sellerin Hani

Civan Da Cananına Böyle Kıyar Mı

Hasta Başın Taş Yastığa Koyar Mı

Ergen Kıza Beyaz Bezler Uyar Mı

“Sefil Baykuş Ne Gezersin Bu Yerde” adlı türkü, Anadolu halk edebiyatında sıkça rastlanan mecazlı anlatım biçimleriyle, yalnızlık, sitem, aşk ve ölüm temalarını iç içe geçiren güçlü bir sözlü anlatı örneğidir. “Baykuş” ve “bülbül” gibi kuş imgeleri, halk şiirinde geleneksel olarak biri uğursuzluk ve yalnızlığı, diğeri ise güzellik ve aşkı temsil eder. Bu karşıtlık, türkünün dramatik atmosferini güçlendirmekte ve anlatıcının iç dünyasındaki kırılmaları sembolize etmektedir.

Türkünün ilerleyen kıtalarında ise doğrudan bir sevgiliye hitap edilir; kapıdan içeri girme arzusu, su isteme bahanesiyle sevdiğine yaklaşma çabası, içli bir sevdanın ve kavuşamamanın izlerini taşır. “Ergen kıza beyaz bezler uyar mı” dizesi, muhtemel bir erken ölüm temasıyla

birleşerek dramatik bir doruk oluşturur. Sözlü halk geleneğinin en önemli unsurlarından biri olan bu türkü, hem dilsel zenginliği hem de tematik katmanlarıyla halkın duygusal belleğinde yer etmiş güçlü bir ifade biçimidir. Serbest ölçülü yapısı ve duygulu icra tarzıyla bozlak geleneğiyle de örtüşen eser, aşkın, yoksunluğun ve kaderin halk dilindeki karşılığıdır.

Aman Ol Da Kara Gözlüm Aman Ol

Aman Ol Da Kara Gözlüm Aman Ol

Güzeller İçine Gel De Tamam Ol (Aman Tamam Ol)

Ben Ölürsem De Cenazeme İmam Ol (Aman İmam Ol)

Gıl Gara Zülfüne Gurban Olduğum Canım Olduğum Of

Urum'a Da Deli Gönül Urum'a

Yükledim Yükümü De (Öle Yavru) Bindim Doruma (Aman Doruma)

Ettiklerin De Çok Gidiyor Zoruma (Aman Zoruma)

Ölürsem Ganımı Verebilin Mi Canım Verebilin Mi Of Of

Biz De Bineridik Arap Atlara

Mevla Sen Uğrattın Türlü Dertlere (Aman Dertlere)

Ala Garlı Mor Sümbüllü Yurtlara (Aman Yurtlara Canım Yurtlara)

Benli Cennet Mayaları Çekti Mi Sunam Çekti Mi Of Of

“Aman Ol da Kara Gözlüm” adlı türkü, aşk, özlem, gurbet ve kader temalarını iç içe işleyen, Anadolu halk şiiri geleneğinin lirik ve melodik bir yansımasıdır. Sözlerinde sevgiliye duyulan derin bir bağlılık, vuslatsızlık duygusu ve kaderin yüklediği ayrılık acısı yer alır. Türküde geçen “cenazeme imam ol”, “ganımı verebilin mi” gibi ifadeler, sevdanın sadece yaşamla değil, ölümle de sınılandığını; dolayısıyla aşkın kutsallık düzeyinde yaşandığını göstermektedir.

Bozlak geleneğiyle örtüşen bu eserde, parlando-recitatif söyleyiş biçimi ve serbest ritmik yapı ön plandadır. Kullanılan doğa ve hayvan imgeleri (dor at, Arap atı, mor sümbül) hem pastoral bir arka plan yaratır hem de halk anlatılarında yerleşik sembolik anlamlar taşır. Türkü, bireysel bir sevda anlatısının ötesinde, halkın ortak duygularını yansıtan kültürel bir ifade biçimi olarak değerlendirilebilir.

3.3.4. Bozlaklarda Tematik Yapı ve Sosyo-Kültürel Bağlam

Bozlaklar, Türk halk müziği içerisinde derin bir sosyo-kültürel bağlama sahip olan ve tematik yapısıyla halkın yaşamına dair zengin bir anlatım sunan önemli bir müzik türüdür (Başgöz, 2000, s. 54). Bu müzik türü, halkın yaşantısındaki acıların, sevinçlerin, umutların ve mücadelelerin bir yansıması olarak, toplumsal ve bireysel duyguların yoğun bir şekilde ifade edilmesine olanak tanımaktadır. Bozlakların tematik yapısı, toplumsal hayatın her yönünü ele alarak, bireylerin ve toplulukların ortak duygusal ve kültürel deneyimlerini müzikal bir dille anlatmaktadır (Güngör, 2012, s. 128). Bu anlamda bozlaklar, Anadolu coğrafyasının sosyo-kültürel dinamiklerini ve bu coğrafyada yaşayan insanların yaşam mücadelesini, sevinçlerini, acılarını ve hayata dair umutlarını müzikle dile getirmektedir.

Bozlakların tematik yapısında en çok öne çıkan konular, yiğitlik, kahramanlık, keder, ayrılık, sevgi, hasret, isyan ve doğa sevgisidir. Bu temalar, halkın ortak hafızasında yer alan ve kuşaktan

kuşağa aktarılan duygusal ve kültürel unsurlardır (Ergün, 2001, s. 211). Yiğitlik ve kahramanlık temaları, özellikle Türkmen ve Avşar topluluklarının tarih boyunca yaşadığı mücadelelerin ve direnişlerin bir yansımasıdır. Bu toplulukların yaşadıkları zorluklar, bozlakların sözlü içeriğinde güçlü bir şekilde yer bulmakta ve halkın kendi kimliğine, özgürlüğüne ve onuruna olan bağlılığını ifade etmektedir (Sakaoğlu, 1999, s. 89). Bu nedenle bozlaklar, sadece bir müzik türü değil, aynı zamanda halkın kimlik mücadelesini ve var olma arzusunu temsil eden bir direniş aracı olarak da görülmektedir. Yiğitlik ve kahramanlık temalarının işlenişinde, bireylerin toplumsal sorumlulukları ve bu sorumluluklarını yerine getirme konusundaki cesaretleri de ön plana çıkarılır. Bu durum, bozlakların toplumun değerlerine ve ortak belleğine katkıda bulunan önemli bir unsur olmasını sağlamaktadır (Erman, 2001, s. 37).

Bozlakların bir diğer önemli teması ise keder ve ayrılıktır. Anadolu'nun tarihsel süreçte yaşadığı göçler, savaşlar, ekonomik sıkıntılar ve toplumsal değişimler, bozlakların sözlerinde keder ve ayrılık temalarının yoğun bir şekilde işlenmesine neden olmuştur (Şenel, 1997, s. 74). Göçebe yaşam tarzının getirdiği belirsizlikler, sevdiklerinden uzak kalmanın yarattığı acılar ve gurbet duygusu, bozlakların ayrılık temalı sözlerinde güçlü bir şekilde yer almaktadır (Eroğlu, 2008, s. 55). Bu anlamda bozlaklar, bireylerin yaşadığı acıların yanı sıra, toplulukların ortak duygusal deneyimlerini de dile getiren bir anlatı aracı olmuştur. Ayrılık, sadece fiziksel bir uzaklık değil, aynı zamanda manevi bir boşluk ve aidiyet hissinin kaybı olarak da işlenmiştir. Bu durum, bozlakların dinleyiciye derin bir empati duygusu kazandırmasına ve dinleyici ile duygusal bir bağ kurmasına olanak tanımaktadır. Ayrılık ve kederin işlenişinde kullanılan metaforlar ve semboller, bozlakların sözlü içeriğinde derin bir anlam katmanı yaratmakta ve bu müzik türünü zenginleştirmektedir (Tuncer, 2015, s. 39).

Sevgi ve hasret de bozlakların tematik yapısında önemli bir yer tutmaktadır (Altun, 2019, s. 63). Sevgi, genellikle bir sevgiliye duyulan aşk olarak ifade edilmekle birlikte, aynı zamanda aileye, memlekete ve doğaya olan bağlılığı da kapsamaktadır. Bozlakların sözlü içeriğinde sevgiliye duyulan özlem, memlekete duyulan hasret ve doğaya olan sevgi, yoğun duygusal ifadelerle dinleyiciye aktarılmaktadır. Bu temalar, halkın yaşamında önemli bir yere sahip olan sevgi ve bağlılık duygularını müzikal bir dille ifade etmektedir (Köse, 2010, s. 104). Özellikle gurbet teması, memlekete duyulan özlemin ve sevdiklerine kavuşma arzusunun yoğun bir şekilde işlendiği bölümlerde ön plana çıkmaktadır. Bu durum, bozlakların dinleyiciye sunduğu duygusal deneyimi daha etkileyici kılmakta ve bu müzik türünün halk tarafından sevilerek benimsenmesine katkı sağlamaktadır (Öztürk, 2013, s. 97).

Bozlaklarda isyan teması ise halkın toplumsal adaletsizliklere, haksızlıklara ve baskılara karşı duyduğu tepkinin bir ifadesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu tema, özellikle Türkmen ve Avşar topluluklarının tarih boyunca yaşadığı zorluklara, devletle veya diğer güçlerle olan çatışmalarına dair bir başkaldırıyı dile getirmektedir (Çelik, 2005, s. 59). Bozlaklarda isyan teması, halkın yaşadığı acılara karşı bir çılgılık ve haksızlıklara karşı bir direniş olarak ifade edilmektedir. Bu nedenle bozlaklar, halkın yaşadığı adaletsizlikleri ve zulümleri dile getiren ve bu zorluklara karşı ayakta kalma mücadelesini temsil eden güçlü bir anlatı aracı olmuştur. İsyen temasının bu denli güçlü bir şekilde işlenmesi, bozlakları sadece bir müzik türü değil, aynı zamanda toplumsal direnişin ve özgürlük mücadelesinin bir simgesi haline getirmiştir (Tuncer, 2015, s. 44).

Bozlakların tematik yapısı, aynı zamanda doğa sevgisi ve doğayla kurulan güçlü bağı da içerir. Bozlakların sözlerinde sıkça doğaya atıfta bulunulur; dağlar, nehirler, ağaçlar ve yaylalar, halkın yaşamındaki doğanın önemini vurgulayan semboller olarak karşımıza çıkmaktadır (Yavuz,

2002, s. 113). Bu semboller, halkın doğayla olan ilişkisini, doğanın sunduğu güzelliklere ve zorluklara olan bağlılığını ifade etmektedir. Bu bağlamda bozlaklar, Anadolu insanının doğayla olan ilişkisini ve doğanın kültürel hayattaki yerini yansıtan bir müzik türü olarak değerlendirilmektedir. Doğa sevgisi, bozlakların sözlü içeriğinde, doğanın insan yaşamındaki önemini ve doğayla kurulan bağın derinliğini anlatan bir tema olarak öne çıkmaktadır (Kaya, 2018, s. 79).

3.3.5. Bozlaklardaki Makamsal Geçki ve Seyir Özellikleri

Bozlaklar, Türk halk müziğinin en etkileyici ve karakteristik türlerinden biridir ve bu etkileyciliğin ardında yatan en önemli unsurlardan biri de bozlaklardaki makamsal geçki ve seyir özellikleridir. Makamsal geçki, bozlakların dramatik ve duygusal yapısını şekillendiren, melodik akışını belirleyen temel müzikal bir unsurdur (Arel, 1930, s. 45). Bozlakların makamsal yapıları, icracının duygusal ifadelerini en etkili şekilde yansıtmaya olanak tanır ve dinleyiciye derin bir müzikal deneyim sunmaktadır. Bozlaklarda kullanılan makamlar, çoğunlukla Uşşak, Hüseyini, Rast, Kerem ve Garip gibi makamlar olup, bu makamlar bozlakların duygusal içeriğiyle uyumlu bir şekilde kullanılmaktadır. Bu makamlar, bozlakların doğasındaki hüznün, özlem, kahramanlık ve isyan gibi temaların ifade edilmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Karadeniz, 1984, s. 91).

Makamsal geçkiler, bir makamdan diğerine yapılan geçişler olarak, bozlakların melodik yapısına dinamik ve zengin bir ifade kazandırmaktadır. Bu geçişler, eserin farklı bölümlerinde dramatik bir etki yaratmak, duygusal yoğunluğu artırmak ve dinleyiciyi eserin atmosferine daha fazla dahil etmek amacıyla kullanılmaktadır (Özbek, 1998, s. 128). Bozlakların seyir özelliklerinde, genellikle belirli bir makamın seyri içinde kalınca da, makamlar arasında yapılan geçişler eserin dramatik yapısını destekler ve icracının eseri kişisel yorumuyla yeniden yaratmasına olanak tanımaktadır. Bu durum, bozlakların icrasında doğaçlamaya dayalı bir özgürlük sunar ve her performansın kendine özgü bir duygusal yoğunluk ve melodik ifade taşımasını sağlamaktadır (Tura, 1988, s. 53). Bu özgürlük, bozlakların her defasında yeni bir anlatı, yeni bir hikâye gibi dinlenmesini mümkün kılmaktadır.

Bozlakların makamsal yapısında, eserin seyri sırasında yapılan geçişler genellikle melodinin duygusal doruk noktalarına ulaşmak ve bu noktaların etkisini artırmak amacıyla kullanılmaktadır. Bu geçişlerde, güçlü ve yeden seslerin ustalıklı kullanılması, bozlakların etkileyciliğini artırarak dinleyici üzerinde kalıcı bir etki bırakmaktadır (Say, 2002, s. 67). Makamsal geçkiler, eserin dinamik yapısını ve duygusal dalgalanmalarını belirleyen önemli unsurlardan biridir. İcraçının bir makamdan diğerine geçiş sırasında uyguladığı teknikler ve bu geçişlerde yaptığı vurgusal değişiklikler, bozlağın dinleyici üzerindeki etkisini artırır ve eserin dramatik gücünü pekiştirmektedir. Bu geçkiler, bozlakların yalnızca bir müzik eseri olarak değil, aynı zamanda bir anlatı aracı olarak kullanılmasına olanak tanımaktadır. Bu nedenle, bozlakların makamsal yapıları, icracının sanatsal yeteneğini ve müzikal bilgi birikimini ortaya koyan, aynı zamanda dinleyiciye derin bir duygusal deneyim sunan önemli bir unsur olarak öne çıkmaktadır (Ercil, 1996, s. 101).

Bozlakların seyir özellikleri, melodik yapının belirli bir kurgu dâhilinde gelişmesini ve bu gelişim sürecinde makamsal geçişlerin ustalıklı kullanılmasını içermektedir. Seyir, bir makamın karakteristik melodik dizilimleri çerçevesinde aşağı ya da yukarı yönde ilerlemesiyle tanımlanmakta ve bu ilerleme esnasında kullanılan motifler, eserin duygusal atmosferini doğrudan şekillendirmektedir (Yener, 2008, s. 73). Bozlaklarda seyir, genellikle çıkıcı, inişli-çıkışlı veya inişli formlarda görülür ve bu seyir biçimleri eserin teması ile doğrudan ilişkilidir. Örneğin,

kahramanlık ve yiğitlik gibi güçlü ve epik temaların işlendiği bozlaklarda, çoğunlukla çıkıcı bir seyir yapısı tercih edilmekte; buna karşılık ayrılık, keder ve hüznün temalarının ön planda olduğu eserlerde, inişli ya da inişli-çıkışlı seyir yapılarıyla duygusal yoğunluk artırılmaktadır (Tura, 1988, s. 53). Bu melodik seyir örüntüleri, bozlakların tematik çerçevesiyle bütünleşerek eserin estetik ve dramatik yapısını pekiştirmekte, anlatılmak istenen duygunun daha etkili biçimde dinleyiciye aktarılmasına olanak sağlamaktadır.

Makamsal geçişlerin ve seyir özelliklerinin bozlaklardaki rolü yalnızca melodik yapı ile sınırlı değildir; aynı zamanda eserin dramatik anlatım gücünü artıran temel birer ifade aracıdır (Çelik, 2015, s. 122). Bozlakların melodik seyri sırasında gerçekleştirilen makamsal geçişler, özellikle eserin duygusal yoğunluğunun en yüksek olduğu anlarda etkileyici bir müzikal dönüşüm yaratmakta ve dinleyicinin dikkatini bu noktalarda yoğunlaştırmaktadır (Doğan, 2018, s. 64). Bu geçişler, bozlağın yapısal bütünlüğünü desteklerken aynı zamanda eserin anlatsal yapısında bir doruk noktası ya da duygusal kırılma yaratmak amacıyla kullanılır. Söz konusu makamsal geçişlerin ustalıklı uygulanması, bozlağın içsel akışına zarar vermeden duygusal geçişleri mümkün kılmakta ve eserin dramatik potansiyelini en üst düzeye çıkarmaktadır.

Bozlakların bu yönü, onları yalnızca geleneksel halk müziği repertuarının bir parçası olmaktan çıkararak aynı zamanda müzikal anlatımın güçlü bir formu hâline getirmektedir. İcracının sahip olduğu müzikal donanım ve makamsal geçişi sezgisel olarak kullanma becerisi, bozlağın dinleyici nezdinde etkileyciliğini artırmakta ve her icranın özgün bir anlatım düzeyi kazanmasına olanak tanımaktadır (Demir, 2013, s. 89). Bu anlatı düzeyi, yalnızca söz ve melodi birlikteliğiyle değil; aynı zamanda eserin yapı içindeki melodik yönelimleriyle, yani seyir yapılarıyla da desteklenmekte, böylece bozlak hem duygusal hem de kültürel bir hafıza taşıyıcısına dönüşmektedir.

3.3.6. Bozlakların Yerel İsimlendirilmesi ve Bölgesel Çeşitlilik

Bölgesel farklılıklar, bozlakların hem adlandırılmasında hem de icra biçimlerinde belirleyici bir rol oynamaktadır. Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde farklı biçimlerde adlandırılan bozlaklar, yerel tarihî süreçler, kültürel kodlar ve toplumsal kimlikler doğrultusunda şekillenmiş ve bu farklılıklar müzikal anlatıya doğrudan yansımıştır (Sakaoğlu, 1999, s. 81). Örneğin, Cerit Bozlağı, Avşar Bozlağı ya da Dağlar Bozlağı gibi isimlendirmeler, yalnızca melodik bir ayrımı değil; aynı zamanda ait olunan topluluğun etnik kimliğini, coğrafi kökenini ve tarihî hafızasını da temsil etmektedir (Bağrıyanık, 2014, s. 96). Bu çeşitlilik, Türk halk müziğinin yalnızca homojen bir yapıdan oluşmadığını; aksine, çok katmanlı, dinamik ve yerel kültürlerle etkileşim hâlinde evrilen bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Bölgesel bozlak adları ve bu adların yansıttığı müzikal karakter, halk müziğinin yalnızca melodik değil, aynı zamanda kültürel ve tarihsel bir arşiv işlevi gördüğünü ortaya koymaktadır (Altıntaş, 2017, s. 142).

Bozlaklar, Türk Halk Müziği'nin en güçlü duygusal anlatım araçlarından biri olarak, dramatik yapıdaki ezgileri ve yoğun tematik içeriği ile dikkat çeker. Özellikle İç Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yoğunlaşan bu tür, halkın acılarını, özlemlerini, umutlarını ve mücadelelerini müzikal bir biçimde dile getirmektedir. Bu bağlamda bozlaklar, yalnızca müzikal bir tür değil, aynı zamanda halkın duygusal belleği olarak da değerlendirilmelidir. Gerek makamsal yapıları, gerekse sözlü tematik örgüleri ile bozlaklar, hem bireysel hem de toplumsal deneyimlerin ifade edilmesini sağlayan güçlü bir anlatı formudur (Erdem, 2018, s. 118).

Kırıkkale yöresi özelinde yapılan incelemeler, bozlakların sadece sanatsal bir değer taşımadığını; aynı zamanda yerel kültürün korunması, aktarılması ve yaşatılması açısından da önemli bir rol üstlendiğini göstermektedir. Kırıkkale başta olmak üzere, İç Anadolu'daki birçok yerleşim yerinde bozlaklar ve uzun havalar, halkın kültürel kimliğinin taşıyıcısı hâline gelmiş, nesilden nesile aktarılan bir duygusal ve tarihî miras olarak varlığını sürdürmüştür. Bu müzik türü, Anadolu halkının geçmişini, acılarını ve değerlerini temsil eden bir sözlü kültür aracıdır (Yalçın, 2006, s. 67). Dolayısıyla bozlaklar, yalnızca bir müzik türü değil; aynı zamanda Anadolu'nun kültürel hafızasıdır.

3.4. Bozlak İcracıları

Adana ve Sivas bozlak icracıları, buldukları bölgenin kültürel kimliğini müzikal bir dille ifade eden ve bu kimliği gelecek kuşaklara aktarma sorumluluğunu üstlenen önemli temsilciler arasında yer alır (Tuncel, 2007, s. 41). Bozlak, özellikle Orta Anadolu'da yaygın olarak söylenen bir uzun hava türü olup, bu bölgelerde halkın çile, hasret ve keder gibi derin duygularını dile getirmek amacıyla kullanılmıştır. Adana ve Sivas yörelerinde yetişen bozlak icracıları, kendilerine has tavırları, ses özellikleri ve yorum becerileriyle bu müzik türünü zenginleştirmiş ve çeşitlendirmiştir (Aydın, 2011, s. 29).

Söz konusu ustalar arasında Mehmet Ova, özellikle hikâyeli türkülerin ustalıklı icrasında ön plana çıkmaktadır. Ova'nın geleneksel hikâyeli bozlakları seslendirirken hem sözün anlam derinliğini hem de melodik yapının dramatik yoğunluğunu dinleyiciye aktarmadaki becerisi, onu bölgesel müzik kültürünün önemli figürlerinden biri hâline getirmiştir (Bartók, 1936, s. 18). Bu bağlamda icracıların katkısı, yalnızca bir müzik türünün devamlılığını sağlamakla kalmamış; aynı zamanda halkın ortak belleğini yaşatma işlevi de görmüştür.

Adana bölgesinde Aziz Şenses, Türkmeni Bozlağı'nın yaşayan ustalarından biri olarak bilinmektedir. Şenses'in bozlaktaki kendine özgü yorumu, dinleyici üzerinde kalıcı bir izlenim bırakmış ve şarkıların yöresel tınlarını ön plana çıkararak, bu türün yaşatılmasında büyük katkı sağlamıştır (Karalı, 1983, s. 53). Adana merkezli bir başka önemli icracı olan İbrahim Davutluoğlu, hem halk ozanı kimliğiyle hem de bozlak repertuarına olan hâkimiyetiyle tanınmaktadır. Özellikle Türkmeni Bozlağı gibi teknik açıdan zorluk içeren türkülerini başarıyla seslendirmesi, onun yörede saygı duyulan bir sanatçı olmasını sağlamıştır (Karalı, 1983, s. 55).

Bu icracılar, yalnızca bireysel sanatsal başarılarıyla değil; aynı zamanda toplumsal kültürel mirasın taşıyıcıları olarak da değerlidir. Bozlak geleneğinin devamlılığı açısından gösterdikleri bu çaba, bölgesel halk müziği kimliğinin korunmasına önemli katkılar sunmuştur. Özellikle İç Anadolu'nun farklı bölgelerinde yaşayan bozlak ustaları, geleneksel müzik üretimini yalnızca seslendirme ile sınırlı tutmamış; sözlü kültürün, şiirsel anlatımın ve melodik mirasın bütünsel biçimde aktarılmasında da etkin bir rol üstlenmişlerdir.

Bu bağlamda Aşık Öksüz Ali, Sivas yöresinde bozlak türünün en önemli temsilcilerinden biri olarak kabul edilmektedir. Onun icra ettiği bozlaklar, hem melodik yapısı hem de şiirsel diliyle dikkat çekmekte; 11'li hece ölçüsünün sistematik kullanımı ve tipik Türkmeni seyri içeren ezgiler, Sivas yöresine ait müzikal kodların taşınmasına katkı sağlamaktadır (Güneş, 2016, s. 132). Aşık Öksüz Ali'nin eserleri, bireysel duygularla toplumsal meseleleri bir araya getiren içerikleriyle, halk müziğinin yalnızca sanatsal bir araç olmadığını, aynı zamanda sosyokültürel bir anlatı formu olduğunu ortaya koymaktadır.

Sivas yöresinde bozlaktaki ustalığını sergileyen diğer önemli isimlerden biri de Aşık Kul Mustafa'dır. Her ne kadar Adana'nın Buruk köyünden olsa da, Sivas bölgesine sık sık giderek bu yöredeki bozlak kültürünün yaşatılmasında aktif bir rol oynamıştır. Kul Mustafa'nın eserleri, yöresel melodik yapıları büyük bir ustalıkla harmanlarken, aynı zamanda bölgesel kimlikler arasında müzikal bir köprü kurulmasına da katkı sağlamıştır (Günay, 1993, s. 84). Onun sanatında hem Adana hem Sivas müzikal karakteristiği bir araya gelerek, bozlakların sadece yerel değil, aynı zamanda bütünsel bir Anadolu anlatısı olduğunu ortaya koymaktadır.

Sivas ve Adana bölgelerinde icra edilen bozlakların tematik yapısı incelendiğinde; aşk, özlem, kahramanlık ve toplumsal sorunlar gibi başlıkların sıklıkla işlendiği görülmektedir. Bu durum, bozlağın yalnızca bireysel duyguların dışavurumu olmadığını; aynı zamanda bölgesel hafızanın ve toplumsal yaşantının bir yansıması olarak işlev gördüğünü göstermektedir. Bu bağlamda, bu türkülerin hem bireysel hem de kolektif kimliğin oluşumunda etkin bir rol oynadığı söylenebilir (Köse, 2009, s. 93).

Sonuç olarak, Adana ve Sivas bölgelerindeki bozlak icracıları, Anadolu'nun ortak kültürel mirasının korunması ve sonraki nesillere aktarılması açısından kritik bir rol üstlenmiştir. Bu icracılar yalnızca sanatsal bir performans sergilememekte, aynı zamanda halkın duygularını, değerlerini ve tarihini yansıtan birer kültür taşıyıcısı olarak da görev yapmaktadırlar (Güneş, 2016, s. 134). Bozlak geleneğinin sürekliliğini sağlayan bu ustalar, hem çile ve acıyı dile getiren ezgileriyle hem de kahramanlık ve direniş temalı türküleriyle halk müziği geleneğine anlamlı katkılar sunmuşlardır. Dolayısıyla, bu icracılar sadece bireysel birer sanatçı değil; aynı zamanda toplumsal belleğin temsilcisi ve kültürel aktarımın canlı özneleri olarak değerlendirilmelidir.

3.4.1. Ömer Şan (1945–2010)

1945 yılının 3 Mart günü Sivas'ın Uluanak Mahallesi'nde dünyaya gelen Ömer Şan, ilkokul eğitimini Sivas'ta tamamladıktan sonra Tokat'ta Atatürk Ortaokulu'nda öğrenim gördü. Ardından, Sivas'ta Sanat Okulu'na devam etti. Müziğe olan ilgisi, 1958 yılında Sivas Halk Evi'nde başladığı solistlik ve koristlik görevleriyle somut bir biçim kazandı. 1963 yılında Sivas'ta kendi müzik evini kuran sanatçı, 1965 yılında İstanbul'a yerleşerek profesyonel sanat yaşamında önemli bir adım attı.

1965-1966 yılları arasında İstanbul Belediye Konservatuarı Türk Halk Müziği İcra Heyeti'nde görev aldı. Bu dönemde, Türk Halk Müziği'nin önemli isimleri arasında yer alan Adnan Ataman ve Yücel Paşmakçı gibi hocalarla çalışma fırsatı buldu. 1966 yılında TRT'nin açtığı sınavı kazanarak İstanbul Radyosu'nda stajyer sanatçı olarak görev yapmaya başladı. 1969-1970 yıllarında Manisa'da askerlik görevini tamamladıktan sonra, 21 Mart 1971 tarihinde TRT İstanbul Radyosu'ndaki görevine solist ve korist olarak geri döndü. Sanat hayatı boyunca birçok derleme ve icrada bulunan Ömer Şan, 1980 yılında Uzelli Müzik etiketiyle yayımlanan "Yine Yakmış Yar Mektubun Ucunu" adlı albümünde toplam 18 eser seslendirdi. Kasetin A yüzünde yer alan eserler şunlardı: "Yine Yakmış Yar Mektubun Ucunu", "Bir Mumdur", "Güle Güle Ay Hanım", "Nazike Nazike", "Eğer Benim İle", "Nedir Benim Melül", "Yastadır Ey Deli Gönül", "Geley Gönül", ve "Sarı Kız". B yüzünde ise "Gam Kasavet Keder", "Bir Kararda Durmalıyım", "Hamaylı Boynundayım", "Bulut Kat Kat Olmuş", "Bitlis'te Beş Minare", "Taze Karlar Yağmış", "Gel Ha Gönül", "Geldim Şu Alemi" ve "İzzetli Hürmetli" adlı türküleri yer aldı.

Sanatçının halk müziğine katkılarının bir göstergesi olarak, Sivas Belediyesi tarafından alınan kararla Yeni Mahalle'de bir sokağa "Ömer Şan Sokağı" adı verildi. Ömer Şan, uzun süredir mücadele ettiği şeker hastalığı nedeniyle 37 gün boyunca Kartal Koşuyolu Yüksek İhtisas Eğitim

ve Araştırma Hastanesi'nde tedavi gördü ve 25 Mayıs 2010 Salı günü, 65 yaşında İstanbul'da hayatını kaybetti. Uzun yıllar görev yaptığı Harbiye'deki TRT İstanbul Radyosu binası önünde 26 Mayıs Çarşamba günü yapılan törenden sonra, Şişli Camii'nde ikinci vakti kılınan cenaze namazının ardından, Güngören Mezarlığı'ndaki aile kabristanına defnedildi. TRT İstanbul Radyosu sanatçısı olan Ömer Şan, aynı zamanda Türk Halk Müziği sanatçısı Ahmet Turan Şan'ın ağabeyi, besteci, söz yazarı ve oyuncu Onur Şan'ın amcası, halk müziğinin saygın isimlerinden Bilge Şan'ın ise eski eşidir. Üç çocuk babası olan sanatçı, Seda, Selda ve Nida Şan'ın da babasıdır.

3.4.2. Âşık Veysel (1894–1973)

Âşık Veysel Şatıroğlu, 1894 yılında Sivas'ın Şarkışla ilçesine bağlı Sivrialan köyünde dünyaya gelmiştir. Yedi yaşında geçirdiği çiçek hastalığı sonucunda gözlerini kaybederek ömrü boyunca görme engelli yaşamıştır. Görme engelini rağmen halk ozanlığı geleneğine yönelmiş; babasının aldığı bağlama ve çevresindeki âşıkların etkisiyle şiir ve müziğe ilgi duymaya başlamıştır.

İlk şiirlerinde geleneksel âşık tarzı etkili olsa da zamanla kendi özgün üslubunu geliştirmiştir. Türk halk müziğinde özellikle insan sevgisi, doğa, ölüm ve vatan temalarını işleyen eserleriyle tanınmıştır. Cumhuriyet döneminde Atatürk'e olan sevgisini ifade eden şiirleriyle de öne çıkmış, 1931 yılında Ahmet Kutsi Tecer'in ilgisiyle tanınmaya başlamıştır. Hayatı boyunca Anadolu'yu dolaşarak halk konserleri vermiş, köy enstitülerinde saz öğretmenliği yapmıştır. “Uzun İnce Bir Yoldayım”, “Kara Toprak” ve “Benim Sadık Yârim Kara Topraktır” gibi eserleriyle hafızalara kazınmıştır. Âşık Veysel, 21 Mart 1973 tarihinde doğduğu köy olan Sivrialan'da hayatını kaybetmiştir. Ardında Türk halk kültürünün en güçlü sözlü miraslarından birini bırakmıştır.

3.4.3. Halil Atılğan

Halil Atılğan, Türk halk müziği araştırmacısı, akademisyen, derlemeci ve yazar olarak tanınan önemli bir kültür insanıdır. 1950 yılında Adana'nın Tufanbeyli ilçesinde doğmuştur. Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümü'nden mezun olan Atılğan, uzun yıllar müzik öğretmenliği yapmış ve özellikle halk müziği üzerine saha araştırmalarına ağırlık vermiştir.

Türk halk müziği repertuarına yüzlerce türkü kazandıran Halil Atılğan, derlemeleriyle birçok yörenin müzikal hafızasını belgeleyerek kültürel mirasın korunmasına katkıda bulunmuştur. Adana, Tarsus, Sivas ve Çukurova bölgesi başta olmak üzere Anadolu'nun birçok bölgesinde alan araştırmaları yapmıştır. Yaptığı derlemeler, hem TRT repertuarına hem de akademik çalışmalara kaynak olmuştur. Aynı zamanda birçok kitap ve makale kaleme alan Atılğan, “Âşık Veysel'in Bilinmeyen Yönleri”, “Tufanbeyli Türküleri” ve “Çukurova'dan Derlenen Türküler” gibi eserleriyle tanınır. Türk halk müziğine ve âşık edebiyatına olan katkılarıyla saygı gören Atılğan, hem akademik çevrelerde hem de müzik dünyasında önemli bir otorite olarak kabul edilmektedir. Halil Atılğan, yaşamı boyunca kültürel değerlerin belgelenmesi, aktarılması ve gelecek kuşaklara taşınması konusunda öncü çalışmalar yürütmüştür.

3.4.4. Tarık Kara

Tarık Kara, Türk halk müziği sanatçısı, derlemeci ve eğitimci olarak tanınan bir isimdir. Özellikle Sivas yöresi başta olmak üzere Anadolu'nun çeşitli bölgelerinden derlediği türküler ve yaptığı alan çalışmalarıyla halk müziğine önemli katkılar sunmuştur. Saz çalma ve türkü

icrasındaki ustalığı ile tanınan Kara, geleneksel halk müziğini özgün yorumuyla genç kuşaklara aktarmayı amaçlamıştır. Sanat yaşamı boyunca birçok konser, seminer ve televizyon programında yer almış; yerel kültürlerin korunması ve tanıtılması için çalışmıştır. Aynı zamanda halk müziği repertuvarına kazandırdığı eserlerle TRT arşivlerinde de yer bulmuştur. Tarık Kara, hem icracı kimliğiyle hem de kültürel mirasa sahip çıkan duruşuyla Türk halk müziği camiasında saygı gören isimler arasındadır.

3.4.5. Çekiç Ali

Çekiç Ali, Türk Halk Müziği'nde özellikle bozlak türündeki eserleriyle tanınan bir sanatçıdır. Çekiç Ali, kendine özgü yorumu ve güçlü sesiyle İç Anadolu'nun müzik kültürüne katkı sağlamış ve bozlakları geniş kitlelere sevdirmiştir. Onun icraları, halkın yaşadığı acıları ve zorlukları derin bir şekilde hissettiren bir anlatım tarzına sahiptir (Çetin , 2014).

3.4.6. Ali Rıza Güney

Ali Rıza Güney, bozlak türünde yaptığı çalışmalarla tanınan bir başka önemli sanatçıdır. Güney, özellikle İç Anadolu'nun kültürel mirasını yaşatmaya yönelik çabalarıyla bilinir. Bozlaklardaki yoğun duygusal atmosferi dinleyiciye etkili bir şekilde aktaran Güney, bu türün yeni nesillere aktarılmasında önemli bir köprü görevi üstlenmiştir (Dursun, 2020).

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

4.1. Sivas Bozlakları Üzerine Bir İnceleme

Sivas yöresinde bozlak türü, bölgenin kültürel kimliğini ve halk müziğinin temel öğelerinden birini anlamak açısından çok önemlidir. Bozlak, genellikle Orta Anadolu'da ve özellikle Sivas, Yozgat, Kırşehir gibi yörelerde halk arasında popüler olan ve ağırlıklı olarak bağlama eşliğinde söylenen, uzun hava türündeki bir halk müziği formudur. Çukurova bölgesindeki benzer nitelikteki bozlaklar gibi Sivas yöresinde de bozlak, halkın duygusal ve toplumsal yaşantısının bir yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bozlak türünün ortaya çıkışı, Orta Asya'dan Anadolu'ya kadar süren göçlerle birlikte gelen bir kültürel miras olarak değerlendirilebilir. Bozlak kelimesi etimolojik olarak, bağlamak, çağırarak veya çığırarak anlamına gelmekte olup, bu anlam doğrultusunda bozlaklar, acı, hasret, aşk gibi derin duyguların dışavurumu olarak seslendirilmektedir. Bu tür, Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde benzer şekilde icra edilse de, yöresel farklılıklar ve o yörenin öznel koşulları bozlak türüne ayrı bir kimlik kazandırmaktadır. Çukurova bölgesindeki bozlakların müzik yapısı, kullanılan makamlar ve ezgisel özellikler gibi unsurların incelenmesi, bu türün Sivas yöresinde de benzer bir işlev gördüğünü ve bölge halkının duygu dünyasını yansıttığını göstermektedir. Sivas yöresine örnek bozlakların ezgisel ve melodik yapısı aşağıda incelenmiştir.

T R T MÜZİK DAİRESİ
BAŞKANLIĞI YAYINLARI
T H M REPERTUVAR No : 1054
İNCELEME TARİHİ : 10. 02. 2010

YÖRESİ

SİVAS-Şarkışla
(EMLEK BÖLGESİ)
KİMDEN ALINDIĞI
VEYSEL ŞATIROĞLU
KÜÇÜK VEYSEL (ERKİLİÇ)

DERLEYEN
Barıtan yazıldı

DERLEME TARİHİ

DOSTUM BENİ NİÇİN ZÂR İNCİDİRSİN
(Uzun Hava)

NOTALAYAN
İHSAN ÖZTÜRK

SERBEST

DOS TUM BE NI NI ÇİN ZA RIN
CI DİR SIN - (SAZ) VER DI ĞI MİK RAR DAN DÖ NEN
DE Ğİ LI MEY (SAZ) SEN DEN GAY RI SI
NA YA ME YİL VER ME DİM
DE VER MEM U ÇUP DAL DAN DA LA KO NAN
DE Ğİ LI ME YE YE YE YE (SAZ)
U ÇUP DAL DAN DA LA KO NAN DE Ğİ LI MEY (SAZ - - - - -)
DOS TUM G NÜL LEN ME Ğİ DEN TEZ GE LI REY (SAZ)

DOSTUM BENİ NİÇİN ZÂR INCİDİRSİN
(Uzun Hava)

- 2 -

HER KES SEV Dİ Ğİ NE CİL VE NAZ GE Lİ REY
(SAZ - - - - -) YÂR YÜ ZÜ NE YÜZ YIL
BAK SA MAZ GE LİR AZ GE LİR YÜZ YIL DA Hİ BAK SAM KA
YAN DE Ğİ Lİ ME YE YE YE YE Yİ (SAZ)
YÜZ YIL DA Hİ BAK SAM KA NAN DE Ğİ Lİ MEY (SAZ - - - - -)
E Lİ Fİ MİM YA ZIL MIŞ DIR GA Şİ NA (SAZ)
YOK SA YÂ RİM YÂD MI ÇIK DI KOŞ KÜ NE
(SAZ - - - - -) BEN YAN DIM KÜ LOL DU YUM

DOSTUM BENİ NİÇİN ZÂR İNCİDİRSİN
(Uzun Hava)

- 3 -

SE Nİ NAŞ GI NA AŞ GI NA BEY HU DE YER LE RE YA NA

YAN DE Ğİ LI ME YE YE YE YI (SAZ) AH

BEY HU DE YER LE RE YA NAN DE Ğİ LI MEY (SAZ - - - -)

GENÇTÜRK

DOSTUM BENİ NİÇİN ZÂR İNCİDİRSİN
VERDİĞİM İKRARDAN DÖNEN DEĞİLİM
SENDEN GAYRISINA MEYİL VERMEDİM (de vermem)
UÇUP DALDAN DALA GONAN DEĞİLİM (ey ey)

DOSTUM GÖNÜLLENME GİDEN TEZ GELİR
HERKES SEVDİĞİNE CİLVE NAZ GELİR
YÂR YÜZÜNE YÜZ YIL BAKSAM AZ GELİR
YÜZ YIL DAHİ BAKSAM KANAN DEĞİLİM (ey ey)

ELİFİ MİM YAZILMIŞTIR GAŞINA
YOKSA YÂRİM YÂD MI ÇIKTI KÖŞKÜNE
BEN YANDIM KÜL OLDUM SENİN AŞKINA
BEYHÜDE YERLERE YANAN DEĞİLİM (ey ey)

DOSTUM BENİ NİÇİN ZAR İNCİDİRSİN

Dostum Beni Niçin Zar İncidirsin
Verdiğim İkrardan Dönen Değilim
Senden Gayrısına Meyil Vermedim (De Vermem)
Uçup Daldan Dala Gonan Değilim (Ey Ey)

Dostum Gönüllenme Giden Tez Gelir
Herkes Sevdiğine Cilve Naz Gelir
Yar Yüzüne Yüz Yıl Baksam Az Gelir
Yüz Yıl Dahı Baksam Kanan Değilim (Ey Ey)

Elifi'mim Yazılmıştır Gaşına
Yoksa Yarım Yad Mı Çıktı Köşküne
Ben Yandım Kül Oldum Senin Aşkına
Beyhude Yerlere Yanan Değilim (Ey Ey)

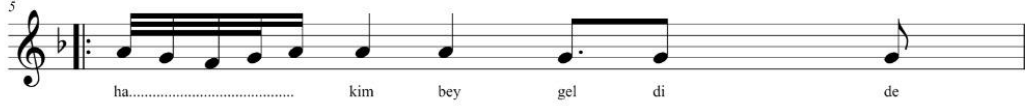
“Dostum Beni Niçin Zar İncitirsın” adlı türkü, Sivas/Şarkışla yöresine ait olup, tematik ve söyleyiş biçimiyle bozlak geleneğinin karakteristik unsurlarını yansıtan güçlü bir örnektir. Âşık Veysel Şatıroğlu ve Küçük Veysel Erkişçi’ye atfedilen bu eser, hem sözlü halk edebiyatının içli anlatım geleneğini sürdürmekte hem de Sivas yöresine özgü dramatik ve melankolik temaları merkezine almaktadır. Türkünün sözlerinde, sevgiye sadakat, içsel acı, ayrılık ve vefasızlık gibi duygular yoğun bir biçimde işlenmektedir. Özellikle “Verdiğim ikrardan dönen değilim” ve “Beyhude yerlere yanan değilim” dizeleri, bozlaklara özgü içsel direnç ve duygusal yoğunluğun örneklerindedir.

Melodik yapı açısından, bu türkü serbest ritim karakterine sahiptir ve parlando-recitatif üslupta icra edilmeye uygundur. Bu durum, türküye hem doğaçlamaya açık bir ifade alanı hem de anlatım derinliği kazandırır. Hüseyini makamlarının etkilerinin hissedildiği bu eserde, özellikle bağlama icrası aracılığıyla söz ile ezgi arasında güçlü bir duygusal bağ kurulur. Bu yönüyle “Dostum Beni Niçin Zar İncitirsın”, Sivas bozlaklarının tematik çeşitliliğini ve anlatı biçimini örnekleyen; halkın içsel dünyasını, sadakat duygusunu ve sevgideki metaneti dile getiren anlam yüklü bir bozlak olarak tez çalışmasının genel tematik analiz bütünlüğüyle örtüşmektedir. Türkü hem bireysel bir serzeniş hem de toplumsal hafızada yer etmiş bir duygusal ifade biçimi olarak değerlendirilmelidir. Adana yöresine ait örnek bozlakta aşağıda irdelenmiştir.

ARPA LAR SARARDI DA GİTTİK YOLMAYA

YÖRESİ: ADANA

GÜLÇİN ŞENDOĞAN- HALİL ATILGAN

HALİL ATILGAN

Arpalar Sarardı Da Gittik Yolmaya

Çungurlu'nun çan saati parlıyor
Sultan gelmiş domur domur terliyor
Gavur emmisi de görmüş gibi zorluyor
Doğru söyle kurtar beni Sarı Sultan'ım
Evleri var aman da dağın içinde
Sultan gül topluyor bağın içinde
Emsalin yoktur da köyün içinde
Niye cerbi dedi Sarı Sultan'ım
Boğazına takmış da bir ala boncuk
Topuğundan ısırırısın enikli gancık
Dizlerin sızı olsun da belin ilancık
Kara bağrın üstüne sürün Sultan'ım
Arpalar sarardı da gittik yolmaya
Kız gurban olam da kolundaki burmaya
Hakim bey geldi de ifadeyi almaya
Doğru söyle kurtar beni Sultan'ım
İki çavuş bir onbaşı geldiler
İlk ifadeyi de karakolda aldılar
Elimize de dar kelepçe vurdular
Niye cerbi dedin Sarı Sultan'ım

“Arpalar Sarardı da Gittik Yolmaya” adlı türkü, sözlü halk anlatısının canlı örneklerinden biri olarak Türk halk müziği repertuarında dikkat çeken dramatik ve tematik yoğunluğa sahip eserlerden biridir. Sözlerinde Anadolu'nun taşra yaşantısına özgü toplumsal ilişkiler, aşk, töre ve adalet temaları iç içe geçmiştir. Anlatıcı, sevdiği kadının bir sözü ya da ima yoluyla kendisini zor bir durumda bırakması sonucu, hem içsel bir hesaplaşma hem de toplum önünde yaşadığı kırılma üzerinden derin bir siteme yönelir. Türkünün temelinde, bireyin masumiyetine olan inancı ve uğradığı haksızlık karşısındaki yalnızlığı yer almaktadır.

“Doğru söyle kurtar beni Sultan'ım” ve “Niye cerbi dedin Sarı Sultan'ım” gibi tekrar eden dizeler, sadece bir aşk hikâyesinin dramatik çatışmasını değil, aynı zamanda kırsal adalet sisteminin içinde bireyin yaşadığı çaresizliği ve toplumsal yargının birey üzerindeki baskısını da yansıtmaktadır. Bu yönüyle türkü, klasik bozlak geleneğinde sıkça rastlanan içsel feryat ve toplumsal isyan temalarıyla güçlü bir tematik ortaklık kurar.

Melodik açıdan değerlendirildiğinde, “Arpalar Sarardı da Gittik Yolmaya” serbest ritimli uzun hava geleneğine uygun şekilde icra edilmekte, sözlerin ağırlıkta olduğu parlando-recitatif tarzla dinleyicide derin bir duygusal etki bırakmaktadır. Türkünün anlatımında kullanılan yerel ağız, deyimler, doğa ve gündelik yaşamdan alınan imgeler (örneğin türküye adını da veren “arpalar sarardı da gittik yolmaya” dizesi), hem sözlü kültür aktarımının hem de kırsal dünyanın şiirsel yansımalarının tipik örnekleridir. Bu bağlamda “Arpalar Sarardı da Gittik Yolmaya” adlı türkü; bireysel aşk ile sosyal yargının, masumiyetle törenin, halk belleğiyle bireysel trajedinin iç içe geçtiği bir anlatı olarak, Sivas ve çevresindeki bozlak geleneğinin önemli temsilcilerinden biri sayılabilir. Anlatı gücü, tematik derinliği ve sosyo-kültürel dokusuyla bu türkü, halk müziği içinde hem duygusal hem tarihsel açıdan özel bir yer tutmaktadır.

Tablo 1. Sivas Yöresi Bozlaklarının Makamsal ve Ritimsel Dağılımı

Yöre	Makam	Kullanım Oranı (%)	Usul	Kullanım Oranı (Usul) (%)
Sivas	Hüseyni	40	Serbest	100
Sivas	Kürdi	30	-	-
Sivas	Muhayyer Kürdi	20	-	-
Sivas	Rast	5	-	-
Sivas	Uşşak	5	-	-
Adana	Kürdi	40	Serbest	100
Adana	Gerdaniye	30	-	-
Adana	Muhayyer	20	-	-
Adana	Hicaz	5	-	-
Adana	Acemkürdi	5	-	-

Sivas yöresi bozlaklarının makamsal ve ritmik yapılarının analizi, bu müzik türünün karakteristik özelliklerini anlamak açısından önemli veriler sunmaktadır. İncelemeler sonucunda, Sivas yöresi bozlaklarında en çok tercih edilen makamın %40 oranında Hüseyini olduğu görülmüştür. Bu makamın, Sivas yöresinin duygusal ve dramatik ifade biçimlerini yansıtan ezgisel yapısında önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir. Bunun yanında, %30 oranında Kürdi , %20 oranında Muhayyerkürdi, %5 oranında Rast ve %5 oranında Uşşak makamlarının kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu çeşitlilik, Sivas yöresi bozlaklarının melodik zenginliğini ve kültürel derinliğini göstermektedir.

Ritmik analizlerde ise, bozlaklarda serbest ritim yapısının yanı sıra belirli ölçülerin de tercih edildiği görülmektedir. En yaygın kullanılan usul, serbest ritim tercih edilmiştir. Bu oranlar, bozlakların hem geleneksel hem de icracının duygusal yorumuna dayalı özgürlükçü bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Sivas yöresinde bozlaklar, genellikle aşiretlerin kültürel izlerini taşır ve bu durum yöresel farklılıkları ortaya koymaktadır. Özellikle Karacaoğlan ve Dadaloğlu gibi halk ozanları, bozlak türünün zenginleşmesine ve yöresel karakter kazanmasına katkıda bulunmuştur. Sivas'ta söylenen bozlaklar, halk ozanlarının sözleriyle şekillenirken, Türkmen aşiretlerinin kültürel izleri bu türün melodi ve ritim yapısına yansımaktadır. Bozlaklar, ağırlıklı olarak 11'li hece ölçüsünde ve serbest ritimde söylenir; bu özellik, türün hem sözlü hem de müzikal anlamda bir çeşit serbestlik ve derinlik sunmasını sağlamaktadır.

Sivas bozlaklarının müzik yapısına bakıldığında, tıpkı Çukurova bölgesindeki bozlaklarda olduğu gibi, belirli bir ezgisel formun takip edildiği görülür. Bozlakların genellikle "ahey" veya "aydost" gibi nidalarla başlaması, bu türün duygusal etkisini artırmakta ve dinleyiciye bir içsel çağrı niteliği taşımaktadır. Türkmeni Bozlağı, Afşar Bozlağı gibi farklı bozlak çeşitleri, yöresel farklılıklara rağmen temelde benzer bir ezgi yapısını paylaşır; bu da bozlakların Anadolu'nun farklı bölgelerinde ortak bir kültürel zemin oluşturduğunu göstermektedir. Sivas yöresinde bozlakların melodik yapısında kullanılan duraklar ve arızalar, halk müziğinin temel unsurlarını içerir ve dinleyiciye derin bir duygu aktarımı sağlamaktadır.

Sivas yöresinde bozlakların çoğunlukla düğünlerde, yayla göçlerinde ve cenaze törenlerinde seslendirilmesi, halkın toplumsal yaşantısında önemli bir rol üstlenmiştir. Bu bağlamda bozlaklar, yalnızca bir müzik formu olarak değil, aynı zamanda bir iletişim aracı ve toplumsal belleğin bir parçası olarak değerlendirilmelidir. Yöredeki bozlak söyleme geleneği, usta-çırak ilişkisiyle

günümüze kadar gelmiş ve bu geleneğin devamlılığı sağlanmıştır. Bu durum, bozlak türünün bölgedeki toplumsal dayanışma ve birliktelik duygusunun bir göstergesi olarak değerlendirilmesini sağlamaktadır.

Bozlaklar, türkü formunun ötesinde, halk hikayeleri ve destanlarıyla da yakından ilişkilidir. Hikayeli türkülerin söylenmesi, hem sanatçıdan hem de dinleyiciden yoğun bir duygu paylaşımı gerektirmektedir. Sivas yöresinde bozlak türü de bu anlamda halkın yaşadığı acıları, kahramanlıkları ve sevinçleri dile getirmekte kullanılmış, yerel halk ozanları bu duyguları müziğe taşıyarak kuşaktan kuşağa aktarmıştır. Karacaoğlan ve Dadaloğlu gibi ozanların bozlakları, hem melodik yapısı hem de sözleriyle yörenin yaşam tarzını ve kültürünü yansıtmaktadır.

Sivas yöresinde bozlak türü aynı zamanda bireylerin kendini ifade etme aracı olarak da önemlidir. Bu tür, bireyin toplumsal sıkıntılarını, özlemlerini, sevgi ve kederlerini topluluğa duyurmasına imkan tanımaktadır. Bozlakların çoğu, bireyin öznel deneyimlerini aktardığı için toplumsal bellekte derin izler bırakmış ve halk arasında yaygın bir kabul görmüştür. Bozlak söyleyen ozanlar, kendi yaşadıkları deneyimlerden ve gözlemlerden hareketle bu ezgileri yaratırken, toplumsal yaşamın özüne dair çok önemli çıkarımlarda bulunmuşlardır.

Özetle, Sivas yöresinde bozlak türünün, bu müzik türünün tarihsel kökenlerini, kültürel etkilerini ve bölge halkının duygu dünyasını anlamak açısından önemli veriler sunmaktadır. Bozlaklar, Anadolu'nun ortak kültürel mirası olarak, farklı yörelerde benzer yapısal özelliklere sahip olup, bölgenin sosyokültürel yapısını yansıtmaktadır. Sivas'ta bozlakların halk arasında yaşatılması ve bu geleneğin sürdürülmesi, Türk halk müziği açısından önemli bir değer taşımaktadır. Bu çalışma, Sivas yöresindeki bozlak türünün kültürel ve müzikal boyutlarını daha iyi anlama amacıyla derinleştirilmiş ve bu türün gelecek nesillere aktarılmasını sağlamak için önerilerde bulunmuştur.

4.1.1. Sivas Bozlaklarının Tematik Özellikleri ve Derinlemesine İncelemesi

Sivas Bozlakları, Türk halk müziğinin zengin anlatım biçimlerinden biri olarak Anadolu'nun tarihsel, kültürel ve toplumsal dinamiklerini anlamada önemli bir araçtır. Bu eserlerde genellikle insanın doğayla, toplumla ve kendi iç dünyasıyla olan ilişkisi işlenir. Sivas yöresi bozlakları, aşk, özlem, gurbet, ayrılık, ölüm, adalet, kahramanlık ve toplumsal eleştiriler gibi çeşitli temaları içermesiyle dikkat çeker. Bu temalar, yörenin sosyo-kültürel yapısını anlamak açısından derinlemesine incelenmeyi hak etmektedir.

4.1.1.1. Tematik Çeşitlilik ve Yapısal Özellikler

Sivas bozlaklarının tematik özellikleri incelendiğinde, duygusal yoğunluğun öne çıktığı görülür. Aşk ve ayrılık temaları, bozlakların büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Özellikle, bozlaklarda kullanılan lirik anlatım, bireylerin iç dünyasını ve duygusal çatışmalarını derin bir şekilde yansıtır. Örneğin, "Kara gözlüm efkatlanma gül gayrı" şeklinde başlayan bozlak, gurbet ve yalnızlık hissini dile getirirken, aynı zamanda bireyin doğa ile iç içe yaşamını da anlatır (Karabüyük, 2015, s. 34).

Sivas yöresine özgü bozlakların kahramanlık teması ise genellikle tarihi olaylardan esinlenmiştir. Kahramanlık konusunun işlenmesinde, halkın zulme karşı direnişi ve kahramanlık figürlerinin idealize edilmesi dikkat çekicidir. Bu türdeki bozlaklar, halkın geçmişle bağ kurma ve kültürel mirası aktarma aracı olarak görülmektedir (Demir, 2018, s. 128).

4.1.1.2. Adalet ve Toplumsal Eleştiriler

Sivas bozlaklarının bir diğer önemli teması adalet arayışıdır. Bu tür eserlerde toplumsal eşitsizlikler, zulüm ve bireylerin bu haksızlık karşısındaki çaresizliği işlenir. Adalet arayışını vurgulayan bozlaklarda, genellikle halkın sesi ve kolektif bir bilinç yansıtılır. Bu durum, Sivas yöresinde halkın yaşam biçiminden kaynaklanan özgün bir kültürel durumu ortaya koymaktadır (Yıldız, 2020, s. 56).

4.1.1.3. Tematik Derinlik ve Kültürel Süreklilik

Sivas bozlaklarının tematik derinliği, bölgenin kültürel sürekliliğini sağlama işlevini de güçlendirmektedir. Bozlaklar, nesiller arası kültürel aktarımda bir köprü görevi görmektedir. Bu aktarımda kullanılan anlatım dili, hem bireyin hem de toplumun duygusal dünyasını ifade etmede güçlü bir araçtır. Örneğin, aşk ve ölüm temalarını birleştiren eserlerde, bireyin yaşam döngüsü ile toplumsal normlar arasında kurulan bağ dikkat çekmektedir (Kılıç, 2017, s. 89). Sivas bozlaklarının tematik özellikleri, yörenin tarihsel ve kültürel kimliğinin bir yansımasıdır. Bu eserlerde işlenen temalar, sadece bireysel duyguların değil, aynı zamanda toplumsal sorunların da ifadesidir. Bu nedenle, Sivas bozlakları, sadece müzikolojik bir inceleme konusu değil, aynı zamanda sosyolojik ve kültürel araştırmalar için de zengin bir kaynak olarak değerlendirilmektedir.

4.1.2. Sivas Bozlaklarının Müzikal Yapısı ve Bağlama Kullanımı

Sivas bozlakları, Türk halk müziğinin zengin melodik yapısı ve duygusal derinliği ile dikkat çeker. Bu eserler, genellikle acı, ayrılık, kahramanlık, gurbet ve toplumsal olaylara dayalı temaları işler. Melodik zenginliği, makam kullanımı ve icra teknikleri ile öne çıkan Sivas bozlakları, tüm Anadolu'da tanınan ve sevilen bir müzik çeşitliliğidir. Bu türün temel özelliği, söz-müzik uyumu ile derin bir duygu yoğunluğu yaratmasıdır. Performans estetiği ve yorum zenginliği, bozlakların benzersiz kimliğini oluşturur. Bağlama gibi geleneksel çalgılar, bu türün icrasında hayati bir rol oynar ve eserlere anlam katar.

Sivas bozlakları, Türk halk müziği repertuarının en önemli bölümlerinden birini oluşturur ve bölgenin kültürel kimliğinin ayrılmaz bir parçasıdır. Genellikle acı, ayrılık, kahramanlık ve gurbet gibi temaları işleyen bozlaklar, melodik yapısıyla derin bir duygusal ifade taşır. Bağlama çalgısıyla desteklenen bu eserler, söz-müzik bütünlüğüyle dikkat çeker ve göçebe ya da yerleşik toplumların hikâyelerini özgün bir tarzda anlatır. Bozlaklarda çoğunlukla "ustalık" önemli bir yer tutar; icracıların bireysel yetenekleri, eserin yorumlanmasında belirleyici bir rol oynar.

Sivas bozlakları, Türk halk müziği repertuarının önemli bir parçasını oluşturur ve genellikle derin duygusal ifade, lirik zenginlik ve geleneksel bağlama icrasıyla tanınır. Bu eserler, genellikle acı, hasret, kahramanlık gibi temaları işler ve güçlü bir melodik yapı ile dinleyicilere ulaşır. Müzikal yapısı incelendiğinde hem makam özellikleri hem de ritmik ve melodik unsurlar bakımından dikkat çekici bir çeşitlilik gösterir.

4.1.2.1. Müzikal Yapı

Sivas bozlaklarının müzikal yapısı, geleneksel Türk müziği makam sistemine dayalıdır ve genellikle Hüseyini, Uşşak ve Rast gibi makamlarda icra edilir (Tura, 1988, s. 43). Bu eserlerdeki melodik yapı, geniş bir tessitura kullanılarak icra edilir ve icracının ses kapasitesini ön plana çıkarır. Ayrıca, bozlakların serbest ritmik yapısı, sözlerin anlamını ve duygu yoğunluğunu

vurgulamak için önemlidir. Bu özellik, Sivas bölgesine özgü bir performans estetiği ile birleşerek, bozlakların karakteristik müzikal özelliklerini oluşturur.

4.1.2.2. Bağlama Kullanımı

Bağlama, Sivas bozlaklarının icrasında temel çalgı olarak kullanılır ve bu müzik türünde önemli bir rol oynar. Bağlama hem melodik hem de ritmik yapıyı desteklemekle kalmaz, aynı zamanda icracının kişisel yorumunu da dinleyiciye aktarır. Sivas yöresinde kullanılan bağlama türleri arasında özellikle uzun saplı bağlama ve divan sazı öne çıkar (Ergun, 1996, s. 72). Bu çalgılar, genellikle tellerin çift sesle çalınması ve arpejli icra teknikleri ile dikkat çeker.

Bağlamanın kullanımında, genellikle “tezenesiz” adı verilen parmakla çalma tekniği tercih edilir. Bu teknik, icraya daha doğal bir ton ve ifade katar. Ayrıca, Sivas bozlaklarında bağlamanın akort sistemi, icracının ses aralığına ve eserin melodik yapısına uygun şekilde ayarlanır. Bu durum, icracının eserin duygusal derinliğini daha etkili bir şekilde yansıtmasına olanak tanır (Karadeniz, 2004, s. 58).

4.1.2.3. Tematik ve Bölgesel Özellikler

Sivas bozlakları, sadece müzikal yapısıyla değil, aynı zamanda bölgesel ve tematik özellikleriyle de dikkat çeker. Bu eserlerde işlenen temalar, genellikle Sivas halkının sosyal ve kültürel yaşamından izler taşır. Örneğin, göç, ayrılık ve doğa gibi konular, bozlakların sözlerinde sıkça yer alır (Gökalp, 1981, s. 35). Bu bağlamda, Sivas bozlaklarının hem yerel bir müzik türü olarak hem de ulusal Türk halk müziği repertuarındaki yerini anlamak, bu eserlere olan ilginin artmasına katkı sağlar.

4.1.3. Sivas Bozlaklarında Toplumsal Bellek ve Kültürel Kimlik

Bozlaklar, Türk halk müziğinin önemli bir türü olarak toplumsal belleğin ve kültürel kimliğin aktarımında temel bir araç işlevi görmektedir. Sivas bölgesindeki bozlaklar, bu işlevi hem bireysel hem de toplumsal hikâyeler üzerinden gerçekleştirir. Toplumsal bellek, bireylerin ve toplulukların geçmişe dair deneyimlerini anlamlandırdığı, sakladığı ve aktardığı bir süreçtir (Halbwachs, 1992, s. 87). Bozlaklar, bu bağlamda, toplumsal belleğin inşasında sözlü tarih geleneğinin bir parçası olarak değerlendirilebilir.

Sivas bozlaklarının sözlü anlatıları incelendiğinde, bölgenin tarihsel olayları, göç olgusu ve sosyal yapıya dair birçok unsurun işlendiği görülür. Bu durum, toplumsal belleğin şekillenmesinde müziğin nasıl bir rol üstlendiğini açıkça göstermektedir. Bozlaklarda geçen temalar, genellikle bireysel acılar, kolektif trajediler veya yerel kahramanlık öyküleri gibi unsurları içerir. Örneğin, bir bozlak hikâyesinde, Sivas'ta yaşanan göç dalgalarının etkileri ve bu süreçte yaşanan kimlik kayıpları işlenebilir (Güray, 2019, s. 145).

Kültürel kimlik açısından ele alındığında ise bozlakların, yerel değerlerin ve aidiyetin müzikal bir ifade biçimi olduğu söylenebilir. Kimlik, bireylerin kendilerini bir topluluğa ait hissetme ve bu topluluğun değerlerini yaşatma çabasıyla şekillenir (Erkal, 2006, s. 73). Sivas bozlakları, özellikle Türkmen ve Yörük kültürüne özgü motifleri barındırarak, bu toplulukların kültürel kimliklerinin sürdürülebilirliğini sağlar. Müzik yoluyla aktarılan bu kültürel kimlik, bireylerin kendi tarihlerini ve geçmişlerini hatırlama ve yeniden üretme süreçlerini destekler (Yıldırım, 2018, s. 211).

Sivas bozlaklarının toplumsal bellek ve kültürel kimlik üzerindeki etkisi, aynı zamanda coğrafyanın müziğe etkisi bağlamında da değerlendirilebilir. Bölgenin dağlık yapısı, sosyoekonomik durumu ve tarihsel süreçleri, bozlakların içeriğinde belirgin bir şekilde kendini gösterir (Özbek, 2020, s. 59). Sivas bozlakları, bu unsurları hem ritim hem de sözlerle ifade ederek bölge halkının kültürel mirasını koruma ve aktarma görevini üstlenir. Sonuç olarak, Sivas bozlakları hem toplumsal belleğin hem de kültürel kimliğin inşasında ve aktarımında kritik bir öneme sahiptir. Bozlakların sözlü geleneği, bireylerin geçmişle bağ kurmalarını sağlarken, kültürel kimliği yeniden üretme sürecine de katkıda bulunmaktadır. Bu durum, halk müziğinin, sadece bir eğlence araç değil, aynı zamanda bir toplumsal hafıza deposu ve kimlik sembolü olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Sivas yöresine ait bu bilgilerden sonra şimdi de tezimizin konusunun diğer unsuru olan Adana yöresine ait bilgilere geçiyoruz. Ancak bundan önce Adana yöresini de içine alan Çukurova Bölgesi'ne ait olan Bozlaklar hakkında genel bilgileri vermemiz gerekmektedir:

4.2. Çukurova'da Bozlak Ve Bozlak Geleneği Üzerine Bir İnceleme

4.2.1. Çukurova'da Bozlak Çeşitleri ve Ezgi Yapıları

Çukurova, Türkiye'nin güneyinde yer alan ve halk müziği açısından zengin bir kültürel mirasa sahip olan bir bölgedir. Bu bölge, tarihi boyunca farklı kültürlerin buluşma noktası olmuş ve bu durum, Çukurova'nın müzik kültürüne de yansımıştır. Çukurova bozlakları, bu bölgenin sosyo-kültürel yapısını, tarihini ve halkının duygusal dünyasını müzikal bir dille ifade eden önemli müzik türlerinden biridir. Bozlaklar, özellikle Türkmen ve Yörük kültürünün bir parçası olarak Çukurova'da kendine geniş bir yer bulmuş ve bölge halkının yaşam tarzını, değerlerini ve duygusal ifade biçimlerini yansıtan bir müzik türü haline gelmiştir.

Çukurova'daki bozlak çeşitleri, bölgenin zengin kültürel dokusunu yansıtan farklı ezgi yapıları ve tematik içerikleri ile dikkat çekmektedir. Bu bozlaklar, genellikle Avşar bozlağı, Türkmen bozlağı ve Yörük bozlağı gibi adlarla anılmakta olup, her biri bölgenin farklı kültürel unsurlarını ve topluluklarının yaşam tarzlarını ifade etmektedir. Avşar bozlağı, kahramanlık, yiğitlik ve direniş temalarını işlerken, Türkmen bozlağı daha çok ayrılık, hasret ve keder temalarını ifade etmektedir. Yörük bozlağı ise, Yörüklerin göçebe yaşam tarzını ve doğa ile olan ilişkisini yansıtan bir yapıdadır. Avşar bozlaklarında, bölgenin tarih boyunca süregelen mücadele ve direniş geleneği güçlü bir şekilde yansıtılır; bu bozlaklarda halkın bağımsızlık arzusunu, kimlik mücadelesini ve bu mücadeleye duyulan inancı görmek mümkündür. Bu türdeki ezgilerde, melodik yapı genellikle güçlü ve vurucu bir seyir izler, bu da kahramanlık temalarının dramatik bir şekilde ifade edilmesine olanak tanımaktadır. Türkmen bozlakları ise, daha melankolik bir yapıya sahip olup, ayrılık ve hasretin yarattığı duygusal çalkantıları ifade etmektedir. Bu bozlaklarda kullanılan melodik yapı, genellikle inişli-çıkışlı veya inişli bir seyir izler ve bu da eserin kederli atmosferini desteklemektedir. Türkmen bozlaklarının sözlerinde, sevdiklerinden ayrı kalmanın yarattığı acı ve bu acının getirdiği içsel huzursuzluk açıkça hissedilmektedir. Yörük bozlakları ise, Yörüklerin göçebe yaşam tarzının getirdiği doğayla iç içe yaşamı ve bu yaşamın getirdiği zorlukları ve güzellikleri anlatmaktadır. Yörük bozlaklarında doğa, vazgeçilmez bir tema olarak öne çıkar; yaylalar, dağlar, nehirler ve diğer doğal unsurlar, bu bozlakların sözlü içeriğinde sıkça yer alır. Bu durum, Yörüklerin doğayla kurduğu güçlü bağın ve göçebe yaşam tarzının bir yansımasıdır. Yörük bozlaklarında kullanılan melodik seyir, genellikle doğanın ritmiyle uyumlu bir şekilde, inişli-çıkışlı

bir karakter sergiler ve bu da eserin doğal ve samimi atmosferini güçlendirmektedir. Bu çeşitlilik, Çukurova'nın sosyo-kültürel yapısının ne denli zengin ve çok katmanlı olduğunu göstermektedir. Her bir bozlak türü, Çukurova'nın farklı toplumsal kesimlerinin duygu dünyasını ve kültürel kimliğini yansıtarak, bölgenin kültürel çeşitliliğini ve tarihsel derinliğini müzikal bir dille ifade etmektedir.

Tablo 2. Çukurova 'da Bozlak Çeşitleri ve Ezgi Yapıları

Bozlak Türü	Ezgi Yapısı	Kullanılan Makam	İçerik Teması
Türkmen Bozlağı	İnişli-Çıkışlı Melodi	Hüseyni	Yiğitlik, Kahramanlık
Ayrılık Bozlağı	Serbest Melodik Akış	Uşşak	Ayrılık, Hasret
Sevda Bozlağı	Çıkıcı Melodi	Hicaz	Aşk, Sevgi
Doğa Bozlağı	Durağan ve Akıcı Melodi	Rast	Doğa ve Memleket Özlemi
İsyen Bozlağı	Yüksek ve Dramatik Tonlama	Segah	Direnış, Adalet Talebi

Çukurova bölgesine ait bozlak türlerinin analizine göre, bu eserlerin melodik yapıları, kullanılan makamlar ve içerik temaları arasında güçlü bir uyum olduğu görülmektedir. Türkmen Bozlağı, inişli-çıkışlı melodik yapısıyla dikkat çekerken, Hüseyni makamında icra edilmektedir. Bu tür, özellikle yiğitlik ve kahramanlık gibi güçlü temalarla ilişkilendirilmekte ve bölgenin Türkmen kültürüne olan bağlılığını yansıtmaktadır. Ayrılık Bozlağı, serbest melodik akışıyla özgür bir ifade sunarken, Uşşak makamıyla ayrılık ve hasret duygularını derinlemesine işlemektedir. Bu yapı, Çukurova halkının geçmişten günümüze göç, özlem ve uzaklaşma gibi duygusal durumlarına vurgu yapmaktadır. Sevda Bozlağı, çıkıcı melodi yapısıyla daha hareketli ve duygu yüklü bir ton sunmakta, Hicaz makamında icra edilerek aşk ve sevgi temalarını güçlü bir şekilde ifade etmektedir. Bu tür, Çukurova insanının romantik ve duygusal yanını temsil eder. Doğa Bozlağı, durağan ve akıcı melodisiyle sakin ve huzurlu bir his uyandırırken, Rast makamıyla doğa ve memleket özlemini işlemektedir. Çukurova'nın doğal güzellikleri ve tarım kültürü bu bozlak türünün içeriğinde açıkça hissedilmektedir. Son olarak, İsyen Bozlağı, yüksek ve dramatik tonlamasıyla dikkat çekmekte, Segâh makamında icra edilmektedir. Direniş ve adalet talebi gibi toplumsal temaları ele alan bu tür, halkın toplumsal mücadelelerini ve haksızlıklara karşı duruşunu yansıtmaktadır.

Çukurova bozlaklarının ezgi yapıları, genellikle serbest ritmik yapıya sahip olup, icracının duygusal durumuna ve eserin içeriğine göre şekillenen esnek bir karakter sergilemektedir. Bozlakların ezgi yapılarında, makamsal özellikler büyük bir öneme sahiptir. Çukurova'daki bozlaklar genellikle Uşşak, Hüseyni, Rast ve Kerem gibi makamlarla icra edilmekte ve bu makamlar, bozlakların duygusal yoğunluğunu ve dramatik yapısını belirlemede önemli bir rol oynamaktadır. Makamların kullanımı, bozlakların anlatmak istediği temaya ve ifade edilmek istenen duyguya uygun olarak değişmektedir. Örneğin, keder ve ayrılık temalarının işlendiği Türkmen bozlaklarında Hüseyni makamı tercih edilirken, kahramanlık ve yiğitlik temalarının öne çıktığı Avşar bozlaklarında daha çok Kerem makamı kullanılmaktadır. Bu makamların kullanımı, bozlakların duygusal anlatımını güçlendirir ve dinleyici üzerinde derin bir etki bırakmaktadır.

Çukurova bozlaklarının ezgi yapıları, aynı zamanda melodik seyirin çıkıcı, inişli-çıkışlı ya da inişli bir karakter sergilemesiyle de dikkat çekmektedir. Bu melodik seyir, bozlağın tematik içeriğiyle uyumlu bir şekilde şekillenir ve eserin duygusal yoğunluğunu artırır. Kahramanlık ve

direnış temalarının öne çıktığı bozlaklarda genellikle çıkıcı melodik seyir tercih edilirken, keder ve ayrılık temalarının işlendiği bozlaklarda inişli veya inişli-çıkışlı seyirler kullanılmaktadır. Bu seyir özellikleri, bozlakların anlatmak istediği hikâyeye uygun olarak eserin dramatik yapısını desteklemekte ve dinleyicinin duygusal katılımını arttırmaktadır. Çukurova bozlaklarının ezgi yapılarında sıkça rastlanan bu melodik seyir özellikleri, bölge halkının duygusal dünyasını ve yaşam tarzını yansıtan önemli unsurlardır.

Çukurova'da bozlakların icrası, genellikle bağlama eşliğinde yapılır ve bağlamanın eşlik ettiği bu icralar, bozlağın duygusal anlatımını destekleyen önemli bir rol oynamaktadır. Bağlamanın kullanımında, eserin duygusal doruk noktalarını vurgulamak ve melodik yapıyı zenginleştirmek amacıyla çeşitli teknikler kullanılmaktadır. Bu teknikler arasında tremolo, süsleme ve ritmik vurgular yer alır. Bağlamanın kullanımı, bozlağın anlatmak istediği hikâyeyi ve ifade edilmek istenen duyguyu güçlendirerek, dinleyici üzerinde derin bir etki bırakmaktadır. Çukurova bozlaklarının icrasında bağlamanın yanı sıra, yer yer zurna gibi diğer halk çalgıları da kullanılmakta ve bu çalgılar, eserin dramatik yapısını ve duygusal yoğunluğunu artıran önemli unsurlar olarak öne çıkmaktadır.

Çukurova bozlaklarının tematik yapısı, bölge halkının yaşamında önemli bir yere sahip olan göç, mücadele, sevgi, ayrılık ve doğa sevgisi gibi konuları işlemektedir. Bu temalar, bölgenin tarihsel ve kültürel yapısıyla uyumlu bir şekilde şekillenmiş ve bozlakların sözlü içeriğinde güçlü bir şekilde ifade edilmiştir. Göç teması, özellikle Yörüklerin ve Türkmenlerin göçebe yaşam tarzından kaynaklanan bir tema olup, bozlaklarda sıkça işlenir. Bu tema, göçebe yaşamın zorluklarını, sevdiklerinden ayrı kalmanın yarattığı acıları ve doğaya duyulan bağlılığı ifade eder. Mücadele ve kahramanlık temaları ise, bölgenin tarih boyunca yaşadığı savaşlar, direnişler ve toplumsal mücadelelerin bir yansıması olarak bozlakların sözlerinde kendine yer bulmaktadır. Bu temalar, halkın yaşadığı zorluklara karşı gösterdiği direnişini ve toplumsal dayanışmayı ifade eden güçlü bir anlatım sunmaktadır.

Sevgi ve ayrılık temaları da Çukurova bozlaklarının tematik yapısında önemli bir yer tutmaktadır. Sevgi, genellikle bir sevgiliye duyulan aşk olarak ifade edilmekle birlikte, aynı zamanda memlekete, aileye ve doğaya olan bağlılığı da kapsamaktadır. Ayrılık teması ise, sevdiklerinden uzak kalmanın yarattığı acıları ve bu acıların getirdiği duygusal yoğunluğu ifade etmektedir. Bu temalar, bozlakların duygusal yapısını güçlendiren ve dinleyiciye derin bir empati duygusu kazandıran önemli unsurlar olarak öne çıkmaktadır. Çukurova bozlaklarında işlenen doğa sevgisi ise, bölge halkının doğayla kurduğu güçlü bağı ve doğanın yaşamlarındaki yerini ifade etmektedir. Dağlar, yaylalar, nehirler ve doğanın diğer unsurları, bozlakların sözlü içeriğinde sıkça yer alır ve bu unsurlar, halkın doğaya duyduğu sevgiyi ve doğayla olan ilişkisini ifade etmektedir.

Çukurova, Türkiye'nin güneyinde, Mersin ve İskenderun arasında yer alan geniş ve verimli bir coğrafyayı kapsamaktadır. Bu bölge, tarih boyunca çeşitli kültürel etkileşimlerin yaşandığı, zengin folklorik ve müzikal birikimiyle dikkat çeken bir yerleşim alanı olmuştur. Çukurova'nın geleneksel müzik kültürü içinde özel bir yere sahip olan bozlak, bu bölgenin kültürel zenginliklerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bozlak, genel anlamda bir uzun hava türü olarak kabul edilir ve bu türün Çukurova'daki temsilcileri arasında önemli bir yer tutar. Çukurova'da bozlak tarzında icra edilen uzun havalar; makam, gayda, yüksek hava, ağız ve bozlak olarak adlandırılmaktadır. Bu farklı adlandırmalar, uzun havanın bölgesel özelliklerine ve icra şekline göre çeşitlilik göstermektedir. Örneğin, bazı uzun havalar yöreye göre Senir Ağzı, Aşiret Gaydası veya Üçgözoğlu Ağzı gibi isimlerle

anılmaktadır. Bununla birlikte, belirli kişi veya aşiret isimleriyle bilinen bozlaklar da bulunmaktadır: Karacaoğlan Bozlağı ve Dadaloğlu Bozlağı kişi adlarıyla bilinirken, Türkmeni Bozlağı ve Cerit Bozlağı gibi adlar da aşiret adlarıyla anılan türlerdendir. Bu çeşitlilik, Çukurova'nın müzikal geleneğinde bireylerin ve toplulukların kimliklerinin önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir.

Bozlak, yalnızca bir müzik türü değil, aynı zamanda hikâyeli türkü söyleme geleneğini de temsil eder. Bu türkülerin hikâyeye anlatan niteliği, bozlakların bölge kültürü içinde bir ifade biçimi olarak önemini artırmaktadır. Hikâyeli türkü söyleme geleneği, oldukça eski bir geçmişe dayanmaktadır ve bu geleneği devam ettirebilmek için belirli bir ustalık gerekmektedir. Osmaniye'nin Düziçi ilçesine bağlı Gökçayır köyünden Âşık Mehmet Ova ve Âşık Köroğlu (Mehmet Demirci), Çukurova'da hikâyeli türkü söyleme geleneğini yaşatan son temsilcilerden olarak kabul edilmektedir. Onların icraları, bozlak geleneğinin sürekliliği ve bu kültürel mirasın yaşatılmasına önemli katkılar sağlamıştır.

Çukurova'da araştırmalar yapan ünlü müzikolog Bela Bartok, 18-25 Kasım 1936 tarihleri arasında bölgedeki müzikal çalışmalarıyla dikkat çeker. Bartok, "Küçük Asya'dan Türk Halk Musikisi" adlı eserinde bozlak türüyle ilgili gözlemlerini şu şekilde dile getirir: "Bozlak, hiç şüphesiz uzun havaya bağlı bir türdür. Ancak bozlak, belirsiz bir kavram olarak tanımlanabilir. Çoğunun güftesinde on bir heceli dizeler yer almaktadır ve belirgin bir yapısal biçime sahiptir. Konu olarak ise çoğunlukla **sevda** türküleriyle benzerlik gösterir. Uzun hava ve bozlak terimleri sıklıkla birlikte anılmaktadır." Bartok'un bu değerlendirmesi, Çukurova'daki müzik kültüründe gayda, makam, bozlak, uzun hava ve ağız gibi terimlerin anlamlarının zaman zaman örtüştüğünü ve bu terimlerin esnek bir kullanım alanı bulduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, bozlakların belirgin bir kategoriye indirgenememesi, bölgenin kültürel ve müzikal zenginliğini gözler önüne sermektedir.

Çukurova'da "bozlak çığırmak" veya "Karacaoğlan çığırmak" ifadeleri, uzun hava söylemek anlamında kullanılmaktadır. Bu ifadeler, bozlağın halk arasında yerleşmiş bir söylem tarzı olduğunu ve kültürel bir sembol olarak algılandığını göstermektedir. Okuyucular ve icracılar genellikle "bozlak söyleyeceğim" veya "uzun hava söyleyeceğim" demek yerine, bu tabiri kullanırlar. Bozlak, bölge halkı için uzun hava türüne atıfta bulunan bir terim olarak kabul görmüştür. Bozlak terimi üzerinde yapılan etimolojik değerlendirmeler, "bozlanmak" kelimesinin "ses vermek", "bağırmak" veya "çığırmak" anlamlarına geldiğini göstermektedir. Bu bağlamda, bozlak = çığırmak denklemi kurulabilir ve bozlak söyleme geleneği, sesin duyurulması ve bir kültürel kimliğin ifadesi olarak ele alınabilir.

Prof. Dr. Umay Günay, "XVII. Yüzyıl Saz Şairi Çukurovalı Karacaoğlan'la İlgili Bir Değerlendirme" başlıklı tebliğinde şu ifadelere yer vermektedir: "Güney illerimizde Karacaoğlan, bir destan kahramanı gibi kabul görmüş, zaman içinde kendisine velilere ait özellikler de atfedilmiştir. Mutlu günlerde Karacaoğlan'ın türküleriyle kutlamalar yapılırken, hastalara da şifa umuduyla bu türküler okunmaktadır. Ayrıca mezarının dilek için ziyaret edildiği de bilinmektedir. Türkü söylemek anlamında ise 'Karacaoğlan çığırmak' ifadesi kullanılmaktadır." Bu açıklamalar, bozlak = çığırmak yaklaşımını desteklemekte ve bu kültürel pratiğin Çukurova'da yaygın olduğunu ortaya koymaktadır. Görüldüğü üzere "Karacaoğlan çığırmak" ifadesi Çukurova kültürü içerisinde köklü bir yer edinmiş olup, Deliboran, Öksüz Ali, Dadaloğlu gibi diğer halk ozanları için de benzer şekilde geçerliliğini sürdürmektedir.

Çukurova bozlaklarını belirlediğimiz coğrafi sınırlar içinde değerlendirerek, dört bölgeye ayırıp bu bölgelerde okunan bozlakları sınıflandırdık. Bozlak terimi, uzun hava ve Karacaoğlan çığırnak gibi kavramlarla ilişkili olarak daha açık hale getirildi. Belirlediğimiz beş farklı bozlak türünü gruplandırarak müzik yapısını ayrıntılı bir şekilde inceledik. Çukurova'nın, adeta bir bozlak deryası olduğu, fakat bu zengin mirasın yeterince değerlendirilemediği ve hatta yaygın olan türlerin dahi giderek unutulduğu gözlemlendi. Buna rağmen, söz ve müzik yapısıyla, yöresel özellikleri ve çeşitleriyle Çukurova Bozlakları, yöre halkının duygu ve düşüncelerinin bir ifadesi olarak günümüze kadar ulaşmış ve Halk Müziği Literatüründe hak ettiği yeri almıştır. Ancak ne yazık ki, Çukurova bozlakları yeterince tanıtılmamış ve tanınmamıştır. Özellikle Türkmeni Bozlağı'nın ustası merhum Aziz Şenses'in ölümünden sonra, bu kültürel miras daha da göz ardı edilmiştir. Günümüz sanatçılarının, zorlayıcı yapısı nedeniyle Çukurova bozlaklarını öğrenme ve icra etme konusunda yeterince çaba göstermemeleri, bu mirasın kaybolma tehlikesini artırmaktadır.

Bu bilgilerden sonra şimdi de Adana yöresine ait Bozlaklar hakkında ayrıntılı bilgilere geçiyoruz:

4.3. Adana Bozlakları Üzerine Bir İnceleme

Adana bölgesi, bozlak türkülerinin en önemli merkezlerinden biri olarak dikkat çekmektedir ve bu bölgeye ait bozlaklar, tematik ve melodik açıdan çok çeşitli unsurlarla bölgenin zengin kültürel dokusunu yansıtmaktadır (Güngör, 2020). Bozlak türkülerini, Adana'nın çoğunlukla göçebe yaşam tarzını sürdüren Türkmen topluluklarının yaşadıkları sosyoekonomik ve kültürel dönüşümlerin sanatsal bir tezahürü niteliğindedir. Bu türküler, göçebe yaşam tarzının getirdiği zorluklar, göçler sırasında yaşanan kayıplar ve yerleşik hayata geçişte ortaya çıkan uyum süreçleri gibi toplumsal olayları dile getirir (Koçak, 2019). Bu süreçler aynı zamanda bölgenin kültürel kimliğinin şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır.

Adana bozlakları, bölgede yaşanan mücadeleler, sosyal ve ekonomik sıkıntılar, aşk, hasret, özlem ve dayanışma gibi temaları özgün bir şekilde ifade etmektedir. Bu türküler, yalnızca bireysel duyguları değil, aynı zamanda toplumsal belleğin önemli bir parçası olan köklü hikâyeleri de barındırmaktadır. Bozlakların içerdiği anlatılar, toplulukların yaşamında önemli yer tutan olayların, özellikle de adalet arayışı ve sosyal dayanışmanın sembolik bir temsilidir. Özellikle 19. yüzyılda, Osmanlı Devleti'nin merkezileşme politikaları ve Türkmenlerin bu politikalara verdiği tepkiler, bozlak türkülerine konu olmuş ve bu eserler aracılığıyla toplumsal bir direnişin sesi olarak kültürel mirasa katılmıştır (Yılmaz, 2021). Bu dönemde bozlakların, sadece müzikal bir ifade aracı değil, aynı zamanda bir toplumsal eleştiri aracı olarak kullanıldığı görülmektedir.

Adana yöresi bozlaklarının makamsal ve ritmik özelliklerine ilişkin analizler, bu müzik türünün bölgeye özgü karakteristiklerini ortaya koymaktadır. İncelemeler sonucunda, Adana yöresi bozlaklarında en sık kullanılan makamın %40 oranıyla Kürdi olduğu belirlenmiştir. Kürdi makamının, duygusal ifadeyi güçlü bir şekilde aktarma kapasitesi nedeniyle, bu bölgenin müzikal anlatımında önemli bir yer tuttuğu söylenebilir. Bunun yanı sıra, %30 oranında Gerdaniye, Muhayyer ,%10 oranında, Hicaz %5 oranında ve yine Asemkürdi %5 oranında makamlarının kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu dağılım, Adana yöresi bozlaklarının melodik çeşitliliği ve zenginliğini gözler önüne sermektedir.

Ritmik açıdan bakıldığında, yine Adana Bozlakların da en yaygın serbest ritim tercih edilmiştir. Bu durumda, Adana yöresi bozlaklarının ritimsel açıdan hem geleneksel kalıplara bağlı kaldığını hem de icracının duygusal yorumu doğrultusunda serbestlik sunduğunu göstermektedir.

Bozlaklar, bölgenin kültürel kimliğinin bir parçası olarak, Adana'nın özellikle tarım ekonomisi ve göçebe yaşam biçimiyle özdeşleşmiş temaları dile getirmektedir. Bu türkülerde, yaşanan toplumsal değişimler, bölgenin ekonomik yapısındaki dönüşümler ve bireylerin bu değişimlere verdiği tepkiler, çoğu zaman melodik ve lirik anlatımla sunulmaktadır. Adalet arayışı ve sosyal dayanışma temaları, bozlaklarda en çok karşılaşılan konulardan olup, bu eserlerin toplumsal bilinç ve kolektif hafızanın bir aracı haline gelmesine katkı sağlamıştır. Adana bozlakları, bu anlamda, bölgedeki yaşam koşullarının, geleneklerin ve toplumsal özelemlerin bir aynası olarak değerlendirilmelidir. Bu bağlamda, bozlakların bölgedeki toplumsal dayanışma ve ortak kimlik duygusunun inşasında da önemli bir işlevi olduğu söylenebilir. Sonuç olarak, Adana bölgesine ait bozlak türküleri, bölgenin toplumsal ve kültürel yapısının sanatsal bir temsili olup, bölgede yaşanan tarihsel ve sosyal olayların, göçebe yaşam tarzının ve toplumsal dayanışmanın yansımasıdır. Bu türküler, gerek özgün melodik yapıları gerekse derin tematik özellikleriyle bölgenin kültürel mirasına önemli katkılar sağlamıştır ve bölgede yaşanan değişimlerin bir belgesi niteliğindedir (Demir, 2022). Ayrıca, bozlakların, Adana bölgesinin kültürel sürekliliğinin sağlanmasında ve yeni nesillere bu kültürün aktarılmasında kritik bir rol oynadığı vurgulanmalıdır. Bu eserler, yalnızca birer müzikal performans değil, aynı zamanda bölgenin geçmişine, değerlerine ve toplumsal belleğine dair önemli birer tanıktır.

4.3.1. Adana Bozlaklarının Tematik Özellikleri ve Derinlemesine İncelemesi

Adana bozlaklarının tematik yapısı, bölgenin sosyoekonomik ve kültürel yapısını yansıtan zengin bir içeriğe sahiptir. Bu türkülerde çoğunlukla çetin yaşam koşulları, toplumsal adalet arayışı, bireysel acılar, sevgi, gurbet, hasret ve sosyal dayanışma gibi temalar öne çıkmaktadır. Bu temalar, bölgenin tarihsel gelişimi ve toplumsal yapısındaki değişimlerin müzik yoluyla ifade edilmesine olanak tanımaktadır. Çukurova'nın bereketli topraklarında tarımsal çalışmanın getirdiği zorluklar, göçebe yaşamdan yerleşik düzene geçişin sancıları ve bölge halkının sosyal adalet arayışı, bozlakların sözlerinde kendine özgü bir şekilde ifade edilmektedir (Kaya, 2021). Bu türküler, Adana'daki köylülerin ve tarım işçilerinin ağır yaşam koşullarını, emeklerinin karşılığını alamamalarını ve adaletsizlikleri dile getirerek, birer toplumsal protesto aracı olarak da işlev görmektedir (Arslan, 2017). Bozlakların bu işlevi, onların sadece bireysel duyguların değil, aynı zamanda kolektif toplumsal bilincin bir dışavurumu olduğunu da göstermektedir.

Tablo 3. Adana Bozlaklarının Tematik Özellikleri

Tema	İşlenme Oranı (%)	Örnek Bozlaklar
Ayrılık ve Hasret	35	“Gurbet Bozlağı”, “Şu Gurbet Ellerin Yeli Sert Olur”, “Dostum Beni Neden Zar Eyledin”
Yiğitlik ve Kahramanlık	25	“Koroğlu Bozlağı”, “Türkmen Yiğidi”, “Ali'nin Nurudur” (Turnalar içinde)
Sevgi ve Aşk	20	“Aman Aman Kara Gözlüm”, “Yarım Bozlağı”, “Fadimem”
Doğa ve Memleket Özlemi	15	“Turnalar”, “Çukurova Bozlağı”, “Dağlar Bozlağı”
İsyan ve Direniş	5	“Adalet Bozlağı”, “Zülme Haykırış”

Adana bozlaklarının tematik analizine göre, bu türkülerin en sık işlediği temaların başında %35 oranıyla "Yiğitlik ve Kahramanlık" gelmektedir. Bu tema, Adana'nın tarihsel ve kültürel

bağlamında, özellikle kahramanlık öyküleri ve Türkmen geleneğiyle güçlü bir şekilde ilişkilendirilmektedir. Örnek olarak "Köroğlu Bozlağı" ve "Türkmen Yiğidi" gibi eserler bu temayı yansıtmaktadır. Ayrılık ve hasret teması, %30 oranıyla Adana bozlaklarında en yaygın ikinci tema olarak dikkat çekmektedir. Bu tür türküler, göç, uzaklaşma ve özlem duygularını ifade eden "Gurbet Bozlağı" ve "Ayrılık Feryadı" gibi eserlerde karşımıza çıkarak, bölgenin toplumsal ve bireysel duygusal yönünü yansıtmaktadır. Sevgi ve aşk teması %20 oranıyla üçüncü sırada yer almakta ve Adana'nın duygusal ve romantik doğasını ifade eden "Yarım Bozlağı" ve "Sevda Ezgisi" gibi eserlerle temsil edilmektedir. Bu türküler, yöredeki insani ilişkilerin ve duygusal bağların önemini vurgulamaktadır. Doğa ve memleket özlemi teması %10 oranında işlenmekte olup, bu tema "Çukurova Bozlağı" ve "Dağlar Bozlağı" gibi eserlerde görülmektedir. Adana'nın doğal güzellikleri ve memleket sevgisi, bu türkülerde açıkça hissedilir. Son olarak, isyan ve direniş teması %5 oranında yer almakta ve "Adalet Bozlağı" ve "Zülme Haykırış" gibi eserlerde ifade edilmektedir. Bu tema, halkın toplumsal adalet arayışını ve haksızlıklara karşı verdiği mücadeleyi yansıtmaktadır.

Bozlakların içeriğinde sıkça karşılaşılan 'feryat' ve 'çile' temaları, bölge halkının içinde bulunduğu sosyoekonomik koşulların bir yansımasıdır. Bu temalar, halkın maruz kaldığı yoksulluk, eşitsizlik ve zor yaşam şartları karşısında duyduğu çaresizliği ve bu koşullara karşı gösterdiği direnci dile getirmektedir. Ayrıca, bozlaklarda işlenen aşk ve hasret gibi bireysel duygular, halkın günlük yaşamındaki duygu durumlarını ve bu duyguların toplumsal yapıya etkilerini gözler önüne sermektedir. Aşk, yalnızca bireysel bir tutku olarak değil, aynı zamanda toplumsal ilişkileri ve dayanışmayı güçlendiren bir bağ olarak da işlenmiştir. Hasret ise, göç ve gurbet nedeniyle yaşanan ayrılıkların derin izlerini, bu ayrılıkların bireyler üzerindeki psikolojik etkilerini ve bu etkilerin toplumsal hayattaki karşılıklarını ifade etmektedir. Bu açıdan, Adana bozlakları, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde yoğun bir duygu aktarımını sağlayan kültürel bir ifade aracı olarak değerlendirilebilir. Bozlakların bu çok katmanlı yapısı, onları sadece bir müzik türü olmaktan öte, bölgenin kültürel hafızasını canlı tutan bir araç haline getirmektedir. Bozlaklar, bölgenin tarihsel ve sosyokültürel dinamiklerini geleceğe taşıyan, kuşaklar arası kültürel aktarımı sağlayan önemli birer mirastır. Bu türkülerin içerdiği temalar, Adana ve çevresindeki toplumun kimliğini şekillendiren unsurları yansıtarak, onların kültürel belleğinde önemli bir yer edinmektedir. Bu bağlamda, bozlaklar hem bir sanat formu hem de toplumsal direncin ve kültürel sürekliliğin simgesi olarak değerlendirilebilir.

4.3.2. Adana Bozlaklarının Müzikal Yapısı ve Bağlama Kullanımı

Adana bozlakları, müzikal bakımdan kendine özgü ve derin bir yapıya sahip olup, bu yapının şekillenmesinde bağlamanın rolü son derece önemlidir. Bağlama, Adana bozlaklarının icrasında yalnızca bir müzik enstrümanı olarak değil, aynı zamanda türkülerde dile getirilen hikâyelerin bir anlatıcısı olarak işlev görmektedir (Demir, 2021). Bu enstrüman, bozlak türkülerin özünü yansıtırken, müzikal anlatının ayrılmaz bir parçası haline gelir ve dinleyici ile duygusal bir bağ kurmaktadır. Bağlamanın kullanımı, özellikle derin melodik unsurları ve feryat, çile gibi yoğun duygusal temaları ön plana çıkarmaktadır. Bu durum, bozlakların duygusal yoğunluğunu daha da artırarak dinleyiciye derin bir keder ve duygu yoğunluğu aktarmaktadır.

Adana bozlakları, melodik yapılarında belirgin bir makam çeşitliliği ve ritim zenginliği sunmaktadır. Bu zenginlik, Adana'nın çok katmanlı kültürel yapısından kaynaklanmakta ve bölgedeki farklı kültürel etkilerin bozlakların melodik yapısına yansımaları mümkün kılmaktadır.

Farklı etnik ve kültürel grupların bir arada yaşadığı Adana, bu çeşitliliği müziğine de taşımış ve bozlaklara kendine has bir kimlik kazandırmıştır. Adana bozlaklarında sıkça rastlanan makam çeşitliliği, bu türkülerdeki duygusal ifade gücünü ve estetik derinliği artırmaktadır. Bu durum, bozlakların geniş bir duygu yelpazesi sunarak dinleyiciye farklı duygusal katmanları deneyimleme olanağı vermektedir. Ayrıca, Adana bozlakları, Sivas bozlaklarına kıyasla daha hareketli ve dinamik bir ritmik yapıya sahiptir. Bu farklılık, Adana'nın toplumsal ve kültürel dinamiklerinin bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Bölgenin tarımsal faaliyetleri, sosyal hayatı ve bu hayatın getirdiği canlı yapı, bozlakların ritmik özelliklerine ve icra tarzlarına doğrudan etki etmiştir. Tekin'in (2020) ifade ettiği gibi, Adana bozlakları bu açıdan Sivas bozlaklarından ayrılmakta ve daha enerjik, ritmik açıdan zengin bir müzikal doku sunmaktadır. Bu hareketlilik, Adana'nın toplumsal dinamikleri ve sosyal ilişkilerinin bir sonucu olarak değerlendirilebilecek, müziksel anlamda bölgenin kendine özgü karakterini yansıtan belirgin bir unsurdur. Bu özellik, Adana bozlaklarının sadece müzikal anlamda değil, aynı zamanda sosyokültürel bağlamda da güçlü bir anlatım aracı olmasını sağlamaktadır.

4.3.3. Adana Bozlaklarında Toplumsal Bellek ve Kültürel Kimlik

Adana bozlakları, bölgenin toplumsal belleğinin korunmasında ve kültürel kimliğinin aktarılmasında önemli bir rol oynamaktadır. Bozlak türküleri, bölgenin tarihsel süreçlerinde yaşanan toplumsal olayları ve bu olayların bireyler ve topluluklar üzerindeki etkilerini sanatsal bir dille ifade etmektedir (Gül, 2022). Bu türkülerin sözlerinde, özellikle göçebe Türkmen topluluklarının yerleşik yaşama geçiş sürecine dair izler sıkça görülmektedir. Yerleşik düzene geçişin zorlukları ve bu sürecin toplumsal yaşantıya olan etkileri, bozlakların tematik içeriğinde geniş yer bulmuştur. Bu bağlamda bozlaklar, birer kültürel bellek aracı olarak topluluğun ortak hafızasını canlı tutmada ve kültürel sürekliliğin sağlanmasında kritik bir işleve sahiptir.

Türkmen topluluklarının yerleşik hayata geçişiyle birlikte, bozlak türküleri bu geçiş sürecinin duygusal ve sosyolojik boyutlarını müzik yoluyla ifade etmiş, topluluğun yaşadığı ekonomik, sosyal ve kültürel zorlukları, umutlarını ve adalet arayışını dile getirmiştir. Özellikle yerleşik hayata geçişle ilgili mücadeleler, toplulukların kök salma çabaları ve bu süreçte karşılaşılan engeller gibi temalar, bozlakların hem sözlü hem de melodik yapısında belirgin olarak yer almaktadır (Yılmaz, 2022). Bu özellikleriyle bozlaklar, yalnızca bireylerin duygularını değil, aynı zamanda bir topluluğun tarihsel ve kültürel dinamiklerini de yansıtmaktadır. Dolayısıyla, bozlakların içerdiği temalar aracılığıyla topluluğun yaşadığı acılar, özlemler ve adalet arayışı gibi olgular kuşaktan kuşağa aktarılmış ve bu türküleri, bölge insanının kimliğinin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Bozlakların bu yönüyle toplumsal hafızayı canlı tutma ve kültürel kimliği pekiştirme işlevleri, bu müzik türünü sadece bir sanat formu olmaktan çıkarıp, aynı zamanda toplumsal dayanışmayı güçlendiren ve geçmişle bugünü birbirine bağlayan bir köprü niteliği taşımaktadır (Gül & Yılmaz, 2022). Bu çerçevede, Adana bozlaklarının, yerel halkın kültürel kimliğinin inşasında ve toplumsal belleğin sürekliliğinin sağlanmasında oynadığı rolü vurgulamak, bu türküleri kültürel ve sosyolojik önemini anlamamıza katkı sağlayacaktır.

4.4. Sivas Adana Bozlak Varyasyonlarının Karşılaştırılması

Sivas ve Adana yöresine ait bozlakların genel özellikleri, her iki yörenin de kendine özgü kültürel ve coğrafi yapılarından etkilenecek farklı müzikal ve tematik özellikler sergilemektedir.

Sivas bozlakları, daha ağır ve hüznü bir yapıya sahipken, Adana bozlakları daha hareketli ve güçlü bir ezgi yapısıyla öne çıkmaktadır. Bu fark, yörelerin tarihsel ve sosyo-kültürel yapılarının müzikal anlatıma nasıl yansıdığını gösteren önemli bir unsurdur. Sivas bozlaklarının müzikal yapısında hüznü ve ağırlık hissedilirken, bu durum özellikle yöredeki dağlık coğrafyanın etkisiyle şekillenmiş melankolik bir atmosfer yaratmaktadır. Buna karşılık, Adana bozlakları, Çukurova'nın dinamik yapısını ve canlılığını yansıtan daha hareketli bir karakter sergilemektedir. Bu hareketli yapı, Adana'nın tarih boyunca farklı kültürlerle olan etkileşiminin ve coğrafi olarak daha geniş ve verimli bir bölge olmasının sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.

Tablo 2. Sivas ve Adana yöresine ait bozlakların genel özelliklerini karşılaştırılması.

Kriter	Sivas Bozlakları	Adana Bozlakları
Müzikal Yapı	Daha ağır ve hüznü bir yapıya sahiptir.	Daha hareketli, güçlü ve dinamik ezgi yapısıyla öne çıkar.
Söz İçerikleri	Doğa, göç, aşk, ayrılık, melankoli gibi bireysel temalar öne çıkar.	Halk hikâyeleri, kahramanlık, isyan ve sosyal eleştiri temaları ön plandadır.
Makam Kullanımı	Kürdi, Muhayyer kürdi, Hüseyini gibi hüznü ve derin makamlar daha yoğun kullanılır.	Muhayyer, Kürdi ve Gerdaniye gibi daha açık ve güçlü etki bırakan makamlar kullanılır.
Ritim	Ağır usuller (serbest ölçü) tercih edilir; ezgi durağandır.	Orta tempolu ve kıvrak usuller(serbest ölçü) kullanılır.
İracılar	Âşık Veysel, Muharrem Ertaş gibi ustalar, bireysel anlatımları ve duygusal yoğunluğu ile öne çıkar.	Dadaloğlu, Karacaoğlan gibi halk ozanları, epik söylem ve toplumsal mesajlarla tanınır.
Çalgılar	Saz ve bağlama temel çalgılardır; sade ve içsel icra öne çıkar.	Davul, zurna ve bağlama bir arada kullanılır; toplumsal etkinliklerde çalgı çeşitliliği fazladır.
Yöresel Etkiler	Sivas'ın dağlık, sert doğası; göç ve içe dönük yaşam biçimi müzikte hissedilir.	Çukurova'nın bereketli ve hareketli yapısı; tarım, isyan, dayanışma gibi unsurlar ezgilere yansır.

Söz içerikleri açısından değerlendirildiğinde, Sivas bozlaklarında doğa, göç, aşk ve hüznü gibi temaların daha ön planda olduğu görülmektedir. Bu temalar, Sivas'ın kırsal yapısı ve halkının doğa ile iç içe geçen yaşamının bir yansıması olarak ortaya çıkmaktadır. Sivas bozlakları, doğanın güzelliklerini, göçlerin zorluklarını ve aşkın derin duygusal yönlerini sade ve dokunaklı bir dille anlatmaktadır. Buna karşılık, Adana bozlakları daha çok halk hikâyeleri, kahramanlık ve sosyal eleştiri gibi temaları işlemektedir. Adana bölgesindeki bozlakların sözlü içeriğinde, halkın yaşadığı toplumsal sorunlar ve bu sorunlara karşı duyulan tepki, kahramanlık öyküleri ve sosyal eleştiriler aracılığıyla ifade edilmektedir. Bu durum, Adana yöresinin daha dinamik ve mücadelecı bir kültürel yapıya sahip olmasından kaynaklanmaktadır.

Makam kullanımı açısından bakıldığında, Sivas bozlakları genellikle Kürdi ve Hüseyini gibi makamlarla ilişkilendirilirken, Adana bozlaklarında Gerdaniye ve Kürdi gibi makamlar ön plandadır. Sivas yöresinde kullanılan makamlar, hüznü ve melankoli hissini derinleştiren melodik yapılar sunarken, Adana'da kullanılan makamlar ise daha neşeli ve enerjik bir atmosfer yaratmaktadır. Bu farklılık, her iki yörenin müzikal ifadesindeki duygusal yoğunluğun ve karakterin nasıl şekillendiğini göstermektedir. Sivas'ın ağır ve duygusal makamları, dinleyicide derin bir düşünce ve hüznü duygusu yaratırken, Adana'nın daha kıvrak ve neşeli makamları ise yaşamın coşkusunu ve dinamizmini yansıtmaktadır.

Tablo 3. Sivas ve Adana Bozlaklarında Kullanılan Makamların Karşılaştırılması

Makam	Sivas'ta Kullanım	Adana'da Kullanım
Kürdi	✓	✓
Muhayyer Kürdi	✓	
Hüseyni	✓	
Gerdaniye		✓

Bu tablo, Sivas ve Adana yöresine ait bozlaklarda kullanılan makamları karşılaştırmalı olarak göstermektedir. Sivas yöresinde özellikle Muhayyer Kürdi ve Hüseyni makamları öne çıkarken, Adana'da Kürdi ve Gerdaniye makamları daha yaygındır. Her iki yörede de Kürdi makamının ortak olarak kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca tüm bozlakların serbest usulde yazıldığı da belirtilmelidir; yani ölçü (usul) yapısı bakımından sayısal sınırlama bulunmamaktadır.

Ritim açısından değerlendirildiğinde ise, Sivas bozlaklarında ağır usullerin kullanıldığı, bu nedenle eserin duygusal derinliğinin ve ağırbaşlılığının ön planda olduğu görülmektedir. Bu ağır usuller, bozlağın ifade ettiği hüznün ve melankoliyi vurgulayan önemli bir unsurdur. Buna karşın, Adana bozlaklarında orta tempolu ve kıvrak ritimlere yer verilmektedir. Bu ritim yapısı, eserin hareketli ve canlı bir atmosfer yaratmasını sağlar ve dinleyiciye enerjik bir duygu aktarmaktadır. Adana bozlaklarında ritmin bu şekilde kullanılması, bölgenin dinamik yaşam tarzını ve hareketli kültürel yapısını müzikal bir dille ifade etmektedir.

İcracılar açısından bakıldığında, Sivas bozlaklarının icrasında Aşık Veysel ve Muharrem Ertaş gibi büyük ustalar öne çıkarken, Adana bölgesinde Dadaloğlu ve Karacaoğlu gibi yerel halk ozanları bilinmektedir. Aşık Veysel ve Muharrem Ertaş, Sivas bozlaklarının melankolik ve ağır yapısını en iyi şekilde ifade eden sanatçılar olarak tanınırken, Dadaloğlu ve Karacaoğlu ise Adana bozlaklarının canlı ve mücadeleci ruhunu yansıtan icracılardır. Her iki yörenin de kendine özgü büyük ustaları, bozlakların duygusal ve tematik yapısının şekillenmesinde önemli bir rol oynamış ve bu müzik türünü gelecek nesillere aktarmada büyük katkı sağlamışlardır.

Çalgılar açısından değerlendirildiğinde ise, Sivas bozlaklarında saz ve bağlama ağırlıklı olarak kullanılırken, Adana bozlaklarında davul, zurna ve bağlama birlikte kullanılmaktadır. Sivas'ta kullanılan saz ve bağlama, eserin hüznü ve melankolik yapısını desteklerken, Adana'da kullanılan davul ve zurna gibi çalgılar, eserin dinamik ve coşkulu atmosferini pekiştirmektedir. Davul ve zurnanın kullanımı, Adana bozlaklarının ritmik ve hareketli yapısına katkı sağlar ve bu eserlerin topluluk içinde icra edilerek geniş bir dinleyici kitlesine hitap etmesine olanak tanımaktadır.

Yöresel etkiler açısından bakıldığında, Sivas bozlaklarında dağlık coğrafyanın getirdiği melankoli hissedilirken, Adana bozlaklarında Çukurova'nın dinamik yapısı ve canlılığı yansır. Sivas'ın dağlık ve izole coğrafyası, halkın yaşadığı zorlukları ve bu zorluklara karşı geliştirdikleri direnişi bozlakların sözlerine ve melodik yapısına yansıtmaktadır. Bu durum, Sivas bozlaklarının daha ağır ve hüznü bir karakter sergilemesine neden olmaktadır. Buna karşın, Adana bölgesindeki düz ve verimli Çukurova arazisi, halkın yaşamını daha dinamik ve canlı bir şekilde şekillendirmiştir. Bu durum, Adana bozlaklarının daha hareketli ve enerjik bir yapıya sahip olmasına katkı sağlar. Çukurova'nın geniş ve bereketli toprakları, halkın yaşama bağlılığını, doğaya olan sevgisini ve mücadele ruhunu bozlakların sözlü ve müzikal yapısına yansıtmaktadır.

Sivas ve Adana yörelerine ait bozlak varyasyonları, her iki bölgenin kültürel ve coğrafi yapılarının derin etkileri altında şekillenmiş olup, müzikal ve tematik olarak belirgin farklılıklar sergilemektedir. Bu iki yörenin bozlakları, yerel halkın yaşam tarzını, duygu dünyasını ve toplumsal değerlerini müzik yoluyla ifade eden önemli birer kültürel öğedir. Sivas ve Adana bozlakları arasındaki farklar, yalnızca müzikal yapıyla sınırlı kalmayıp, tematik içerik, ritmik özellikler, kullanılan çalgılar, icracılar ve yöresel etkiler bakımından da kendini göstermektedir. Bu unsurlar, her iki yörenin bozlaklarının kendi karakteristik özelliklerini ve müzikal zenginliklerini ortaya koymaktadır.

Tablo 4. Sivas ve Adana Varyasyonlarının Karşılaştırılması

Kriter	Sivas Bozlakları	Adana Bozlakları
Makamsal Dağılım	Hüseyni (%40), Kürdi (%30), Muhayyer (%20), Rast (%5), Uşak (%5)	Kürdi (%40), Gerdaniye (%30), Muhayyer (%20), Hicaz (%5) Acemkürdi (%5)
Usul Dağılımı	Serbest	Serbest
Ezgi Yapısı	İnişli ve inişli-çıkışlı melodiler; durağan ve hüznü seyir	Çıkıcı ve akıcı melodiler; güçlü, ritmik yapı
Tematik İçerik	Yiğitlik, Ayrılık, Direniş, Göç, Melankoli	Sevda, Ayrılık, Doğa Özlemi, Sosyal Eleştiri, Kahramanlık
Sözlü Gelenek	Duygusal yoğunluğu yüksek, dramatik ve ağıt formuna yakın anlatımlar	Akıcı, söyleşi tarzında ifadeler; yer yer epik ve halk hikâyeleri temelli anlatım
İcra Tarzı	İçe dönük, bireysel yorum; âşık geleneği vurgusu	Toplumsal bağlamda güçlü ifade; topluluklara hitap eden yüksek tınlı söyleyiş

Sivas ve Adana yörelerine ait bozlaklar, makamsal, ritmik, melodik ve tematik açıdan belirgin farklılıklar göstermektedir. Makamsal dağılım açısından, her iki bölgede de Hüseyni makamının baskın olduğu görülmekle birlikte, Sivas bozlaklarında bu oran %40 iken, Adana bozlaklarında kullanılmamıştır. Kürdi makamı her iki bölgede de önemli yer tutsa da, Adana bozlakları daha geniş bir makam çeşitliliği sunmaktadır. Usul dağılımında ise, Sivas bozlakları serbest usulü tercih ederken, Adana bozlaklarında yine serbest usul tercih edilmiştir. Sivas yöresinde serbest ritim kullanılırken, Adana bozlaklarında da bu durum aynıdır. Ezgi yapısı açısından, Sivas bozlakları inişli ve inişli-çıkışlı melodik yapılarıyla dikkat çekerken, Adana bozlakları daha çok çıkıcı ve akıcı melodilere sahiptir. Bu fark, her iki bölgenin kültürel ve müzikal ifadelerindeki çeşitliliği yansıtmaktadır. Tematik içerik açısından, Sivas bozlakları yiğitlik, ayrılık ve direniş gibi güçlü ve dramatik temalara odaklanırken, Adana bozlakları sevda, ayrılık ve doğa özlemi gibi daha geniş bir tema yelpazesi sunmaktadır. Sözlü gelenek bakımından, Sivas bozlakları daha dramatik ve yoğun anlatımlarla dikkat çekerken, Adana bozlakları daha akıcı ve duygusal bir anlatım tarzını benimsemektedir. İcra tarzı açısından ise, Sivas bozlaklarında duygusal yoğunluk ön planda iken, Adana bozlaklarında melodik akıcılık ve ritmik çeşitlilik ön plana çıkmaktadır.

Müzikal yapı açısından Sivas ve Adana bozlakları arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Sivas bozlakları, daha ağır ve hüznü bir yapıya sahipken, bu durum özellikle yöredeki dağlık coğrafyanın halk üzerindeki etkisinin bir yansıması olarak değerlendirilir. Sivas'ın sert iklimi ve engebeli coğrafyası, insanların yaşam mücadelesini zorlaştırmış ve bu durum, müziğe de yansımıştır. Sivas bozlakları, genellikle derin bir melankoli ve hüznün ifadesi olarak, ağır tempolu ve dramatik bir yapıda icra edilir. Bu hüznü karakter, Sivas'ın tarihsel süreçte yaşadığı acılar, göçler ve zorlu yaşam koşulları ile de doğrudan bağlantılıdır. Bu coğrafyanın sert doğası,

bozlakların müzikal yapısında derin izler bırakmış ve halkın acılarını, yalnızlığını, geçmişe duyduğu özlemi müziğe taşımıştır. Bu nedenle, Sivas bozlakları her icrada, dinleyiciye derin bir içsel yolculuk ve duygu yoğunluğu sunar. Ağır tempo ve dramatik yapı, dinleyiciyi adeta düşüncelere dalmaya ve hayatın zorluklarını anlamaya yönlendirmektedir. Buna karşın, Adana bozlakları daha hareketli ve güçlü bir ezgi yapısına sahiptir. Adana'nın verimli toprakları ve Çukurova'nın geniş ovaları, insanların yaşamlarını daha rahat ve dinamik bir şekilde sürdürebilmelerine olanak tanımış ve bu durum müziğe canlı bir enerji olarak yansımıştır. Adana bozlaklarının müzikal yapısında, hareketli ve enerjik bir ifade biçimi öne çıkar ve bu da Çukurova halkının neşesini, mücadelecilik ruhunu ve coşkusunu dinleyiciye yansıtır. Adana'nın geniş ve bereketli toprakları, halkın yaşamında bir güven ve bolluk duygusu yaratmış, bu da müziğin tonunu belirlemiştir. Adana bozlakları, dinleyiciye umut, coşku ve hayata bağlılık mesajları vermektedir. Bu canlılık, halkın düğünlerden kutlamalara, toplumsal dayanışma anlarından bireysel kutlamalara kadar pek çok farklı bağlamda bu müziği tercih etmesine neden olmuştur. Adana bozlaklarının ezgileri, Çukurova'nın renkli ve çeşitli kültürel etkilerini taşımakta; bu etkiler, müziğin her notasında hissedilir ve bölgenin çok katmanlı kültürel yapısına güçlü bir şekilde vurgu yapmaktadır.

Söz içerikleri açısından değerlendirildiğinde, Sivas ve Adana bozlaklarının tematik yapıları arasında da belirgin farklılıklar vardır. Sivas bozlakları genellikle doğa, göç, aşk ve hüznün gibi temaları işler. Bu temalar, Sivas'ın kırsal yapısı, halkının doğayla iç içe geçen yaşamı ve coğrafi koşulların getirdiği zorlukların bir yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır. Sivas bozlakları, doğanın güzelliklerini, zorluklarını ve aşkın derin duygusal yönlerini sade ve dokunaklı bir dille anlatmaktadır. Bu eserlerde kullanılan dil, yoğun bir duygusal etki yaratacak şekilde basit ama güçlü ifadelerle bezenmiştir. Sivas'ın dağlık ve engebeli coğrafyası, halkın doğayla olan sıkı bağı ve bu bağın getirdiği içsel çatışmaları bozlakların sözlerinde açıkça yansıtmaktadır. Göç teması, Sivas bozlaklarında sıkça karşımıza çıkar; bu, halkın tarih boyunca yaşadığı yer değiştirme süreçlerinin, gurbetin ve sevdiklerinden ayrı kalmanın yarattığı duygusal boşluğun bir ifadesidir. Aşk teması ise, çoğu zaman ulaşılamayan bir sevgiliye duyulan özlem ve bu özlemin getirdiği melankoli ile işlenmektedir. Bu durum, Sivas bozlaklarının derin ve dokunaklı bir duygusal yoğunluk taşımalarını sağlamaktadır. Buna karşılık, Adana bozlaklarında daha çok halk hikâyeleri, kahramanlık, sosyal eleştiri ve toplumsal olaylar işlenmektedir. Adana bölgesindeki bozlakların sözlü içeriğinde, halkın yaşadığı toplumsal sorunlar, bu sorunlara karşı duyulan tepki ve kahramanlık öyküleri önemli bir yer tutmaktadır. Adana'nın tarih boyunca birçok farklı kültürle etkileşimde bulunması, bu bölgenin müziğinde de kendini göstermektedir. Adana bozlakları, halkın günlük yaşamında karşılaştığı zorlukları, adaletsizliklere karşı verilen mücadeleyi ve bu mücadelelerin kahramanlarını anlatmaktadır. Kahramanlık temaları, Adana halkının mücadelecilik ve cesur yapısını yansıtan bir anlatım tarzıyla işlenmektedir. Bu eserlerde, kahramanlık öyküleri destansı bir dille anlatılarak, halkın ortak belleğinde derin bir yer edinmektedir. Ayrıca, sosyal eleştiri temaları da Adana bozlaklarında önemli bir yer tutar; bu temalar, halkın yaşadığı adaletsizliklere ve toplumsal sorunlara karşı duyduğu tepkiyi dile getirmektedir. Bu bağlamda Adana bozlakları, sadece bir müzik türü değil, aynı zamanda toplumsal bilinç ve direnişin bir sembolü olarak da karşımıza çıkmaktadır. Bu temaların işlenişinde kullanılan canlı ve etkileyici dil, Adana bozlaklarının dinleyici üzerindeki etkisini artırır ve bu eserlerin bölge halkı için bir ifade aracı haline gelmesini sağlamaktadır.

Makam kullanımı açısından Sivas ve Adana bozlakları farklılık göstermektedir. Sivas yöresinde bozlaklar, genellikle Kürdi, Hüseyini gibi makamlarla ilişkilendirilirken, bu makamlar eserlerin melankolik ve derin duygusal yapısını desteklemektedir. Kürdi makamı, özellikle hüzün ve içsel bir yoğunluk yaratmak için kullanılırken, Hüseyini makamı ise aşk ve hasret gibi temaların işlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Sivas'ın hüznü ve ağır melodileri, Hüseyini ve Kürdi makamlarının duygu yüklü yapısıyla birleşerek dinleyicide derin bir etkilenme yaratmaktadır. Bu makamların kullanımı, Sivas bozlaklarının dinleyicide içsel bir yolculuk ve duygusal yoğunluk yaratmasını sağlamaktadır. Bu melankolik makamlar, Sivas'ın sert ve engebeli coğrafyasının halk üzerindeki etkilerini müzikal bir dille ifade etmektedir.

Adana bozlaklarında ise Kürdi ve Gerdaniye gibi makamlar ön plandadır. Bu makamlar, daha neşeli ve enerjik melodilerle dinleyiciye ulaşmakta ve eserlere canlılık kazandırmaktadır. Kürdi makamı yine, dinleyiciye içsel bir hüzün verirken, Gerdaniye makamı ise daha romantik ve dinamik bir atmosfer yaratmaktadır. Adana'nın verimli toprakları ve canlı yaşamı, bu müziklerdeki neşeli ve dinamik makamların seçimini etkilemiş, böylece bölgenin karakteristik özellikleri müzikal yapıya yansımıştır. Kürdi ve Gerdaniye makamlarının kullanımı, Adana bozlaklarının da biraz coşkulu bir yapıya sahip olsa da yine ağır ve hasret havası sağlamakta ve bu eserlerin topluluk içinde, özellikle kına ve kutlamalar gibi sosyal etkinliklerde icra edilmesini daha uygun hale getirmektedir. Bu makamlar, Adana halkının mücadelecilik ve neşeli yaşam tarzını yansıtan bir müzikal ifade sunar ve dinleyiciye bölgenin dinamizmini hissettirmektedir.

Ritim açısından da iki bölgenin bozlakları birbirinden ayrılmaktadır. Sivas bozlaklarında ağır usuller kullanılır ve bu ağır ritmik yapı, eserin duygusal derinliğini ve ağırlığını desteklemektedir. Bu ritim yapısı, dinleyiciye sakin ve derin bir düşünce atmosferi sunmakta, aynı zamanda eserin dramatik yapısını güçlendirmektedir. Buna karşılık, Adana bozlaklarında orta tempolu ve kıvrak ritimlere yer verilmektedir. Bu ritmik yapı, eserin hareketli ve enerjik bir hava kazanmasını sağlamakta ve dinleyiciye coşkulu bir deneyim sunmaktadır. Adana bozlaklarının ritmik çeşitliliği, bölgenin dinamik ve hareketli yaşam tarzının müzikal bir yansımasıdır.

Çalgılar açısından Sivas ve Adana bozlakları farklı enstrümantal özellikler sergiler. Sivas yöresine ait bozlaklarda saz ve bağlama en yaygın kullanılan çalgılardır. Bu enstrümanlar, eserin melankolik ve ağır yapısını destekler ve dinleyiciyi derin düşüncelere sevk eder. Bağlamanın sade ve etkileyici tınısı, Sivas bozlaklarının duygu yüklü atmosferini güçlendirmekte ve bu müziklerin dinleyicide içsel bir yolculuk başlatmasına katkı sağlamaktadır. Sivas bozlaklarında kullanılan bağlama, melodilerin yavaş ve derin bir biçimde işlenmesine olanak tanımaktadır, bu da eserin duygusal yoğunluğunu artırır. Bağlamanın her bir notası, Sivas'ın zorlu coğrafyasının ve halkın yaşam mücadelesinin bir yansıması olarak dinleyiciye ulaşmaktadır.

Adana bozlaklarında ise davul, zurna ve bağlama birlikte kullanılır. Davul ve zurnanın güçlü ve enerjik tınları, eserin coşkulu atmosferini pekiştirir ve bu çalgılar, Adana bozlaklarının topluluk içinde, düğünlerde ve çeşitli etkinliklerde icra edilmesini daha uygun hale getirmektedir. Davul, eserin ritmik yapısına güç ve hareketlilik katarak, dinleyiciye canlı bir atmosfer sunmaktadır. Zurna ise, yüksek ve parlak tınısıyla eserin dramatik ve enerjik yapısını desteklemektedir. Bu enstrümanların bir araya gelmesi, Adana bozlaklarının dinamik ve etkileyici bir karakter kazanmasına olanak tanımaktadır. Bağlamanın da bu kombinasyona dahil edilmesi, eserin hem duygusal hem de ritmik yapısını zenginleştirmektedir. Bu farklı çalgı kullanımı, her iki yörenin kültürel yapılarını ve müzikal ifade biçimlerini doğrudan etkileyen önemli bir unsurdur. Sivas bozlaklarının daha içe dönük ve melankolik yapısı ile Adana bozlaklarının daha dışa dönük ve

çoşkulu yapısı, kullanılan enstrümanlar aracılığıyla belirginleşir ve bu da her iki bölgenin kendine özgü müzikal kimliğini oluşturmaktadır.

İracılar açısından değerlendirildiğinde, Sivas ve Adana bozlakları, bu yörelerin büyük ustaları tarafından şekillendirilmiştir. Sivas bozlaklarının icrasında Aşık Veysel ve Muharrem Ertaş gibi büyük ustalar öne çıkmaktadır. Bu sanatçılar, Sivas bozlaklarının hüznü ve derin duygusal yapısını en iyi şekilde ifade eden isimlerdir. Onların icraları, Sivas yöresine özgü melankolik ve ağır yapıyı güçlü bir şekilde yansıtarak, bozlakların bu coğrafyada nasıl bir anlam taşıdığını göstermektedir. Adana bölgesinde ise Dadaloğlu ve Karacaoğlu gibi yerel halk ozanları öne çıkmaktadır. Bu ozanlar, Adana bozlaklarının canlı, mücadelecı ve sosyal eleştiri içeren yönlerini ustalıklı ifade etmektedir. Dadaloğlu'nun kahramanlık dolu anlatıları ve Karacaoğlu'nun doğa ve sevgi üzerine yazdığı eserler, Adana bozlaklarının zengin tematik yapısını oluşturan önemli unsurlardır.

Yöresel etkiler açısından bakıldığında, Sivas ve Adana bozlaklarının her biri kendi coğrafyasının izlerini taşımaktadır. Sivas'ın dağlık ve engebeli coğrafyası, bozlakların melankolik yapısına ve hüznü söz içeriklerine yansımıştır. Sivas halkının zorlu yaşam koşulları, bozlakların ağır ve derin bir karakter sergilemesine neden olmuştur. Bu durum, Sivas bozlaklarının dinleyici üzerinde kalıcı bir etki bırakmasını ve dinleyiciyi derin düşüncelere sevk etmesini sağlamaktadır. Adana'nın ise geniş ve verimli Çukurova toprakları, bölge halkının yaşamını daha dinamik ve canlı bir şekilde şekillendirmiştir. Bu durum, Adana bozlaklarının hareketli, enerjik ve mücadelecı bir karakter taşımasına katkı sağlamıştır. Çukurova'nın bereketli toprakları ve farklı kültürel etkilerle yoğrulmuş yapısı, Adana bozlaklarının tematik zenginliğini ve müzikal çeşitliliğini artıran önemli bir faktördür (Yıldız, 2018).

4.4.1. Melodik ve Ritmik Farklılıklar

Sivas ve Adana yörelerine ait bozlaklar, melodik ve ritmik yapıları açısından belirgin farklılıklar göstermektedir. Bu farklılıklar, her iki bölgenin kültürel mirası, coğrafi koşulları ve toplumsal yaşantıları ile yakından ilişkilidir. Melodik yapı bakımından, Sivas bozlakları genellikle daha ağır ve hüznü bir seyir izlerken, Adana bozlakları daha hareketli ve enerjik bir melodik karaktere sahiptir. Sivas bozlaklarının melodik yapısı, yavaş ve derin duygusal ifadelerle bezenmiştir. Bu melodik özellikler, halkın tarih boyunca yaşadığı zorluklar, göçler ve coğrafi izolasyonun yarattığı melankoliyi müzik aracılığıyla ifade etmektedir. Sivas'ın sert iklimi ve dağlık coğrafyası, bu bölgenin halkının içsel duygusal dünyasını yansıtan melodilerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Melodiler, genellikle inişli ve çıkışlı bir yapıya sahip olup, dinleyiciye hüznü ve içsel bir yolculuk sunmaktadır. Bu melodik akış, Sivas halkının zorlu yaşam koşulları ve bu koşullarla başa çıkma çabasını ifade eden bir derinlikle şekillenmektedir. Sivas bozlaklarının melodileri, halkın geçmişte yaşadığı göçlerin ve ayrılıkların getirdiği acıyı, hasreti ve bu hasretin yarattığı derin melankoliyi güçlü bir şekilde yansıtmaktadır. Bu durum, Sivas müziğinin sadece bir müzik türü olmasının ötesine geçerek, aynı zamanda bir duygusal ifade aracı olarak kullanıldığını göstermektedir. Sivas bozlaklarının melodik yapısında sıkça kullanılan uzun ve süregelen notalar, dinleyiciyi derin düşüncelere sevk eder; bu notalar, adeta halkın yüreğinde hissettiği derin acının ve özlemin müzikal bir tezahürüdür. Bu melodik yapının yavaş temposu, dinleyiciyi eserin içine çeker ve her bir notada, Sivas halkının yaşam mücadelesini ve dayanıklılığını hissettirmektedir.

Tablo 5. Melodik ve Ritmik Farklılıklar

Kriter	Sivas Bozlakları	Adana Bozlakları
Melodik Yapı	İnişli-çıkışlı, serbest seyirli melodiler; dramatik ve geniş soluklu ezgisel yapı	Çıkıcı, akıcı ve düzenli melodiler; lirik yapı öne çıkar
Makamsal Özellikler	Hüseyini, Kürdi, Muhayyer kürdi, kullanılırken	Kürdi, Gerdaniye, Muhayyer, Hicaz gibi geniş makam çeşitliliği vardır
Ritmik Yapı	Serbest ritim ve ağırlıklı olarak icrada özgürlük ve dramatik vurgu ön planda	Yine serbest ritim kullanılmış ve daha düzenli ve dansa uygunluk bir yapı vardır
Duygusal İfade	Yoğun, dramatik ve destansı anlatım; ayrılık, direniş, kahramanlık temaları baskın	Daha lirik ve akıcı; seveda, doğa özlemi, hüznün ve ayrılık gibi bireysel duygular ön planda
Performans Tarzı	Geleneksel üsluplar; âşık tarzı söyleyiş, parlando recitativo icra biçimi belirgin	Modern yorumlarla zenginleştirilmiş; yerel anlatı ile yeni tekniklerin birleşimi görülür

Sivas ve Adana bozlakları arasındaki melodik ve ritmik farklılıklar, bu iki yörenin müzikal karakterlerini belirgin bir şekilde ortaya koymaktadır. Melodik yapı açısından, Sivas bozlaklarının inişli-çıkışlı ve serbest seyir izleyen melodik yapıları, bu bölgenin dramatik ve derin ifade tarzını yansıtmaktadır. Buna karşın, Adana bozlaklarında daha çıkıcı melodiler ve düzenli yapılar görülmekte, bu da Adana'nın müzikal anlayışında daha akıcı ve düzenli bir ifade biçiminin tercih edildiğini göstermektedir. Makamsal özelliklerde, her iki yörede Hüseyini, Kürdi, Muhayyer kürdi ve Muhayyer gibi makamlarının ağırlıkta olduğu görülse de, Adana bozlakları ayrıca Gerdaniye makamıyla makam çeşitliliğini artırmaktadır. Bu durum, Adana'nın daha geniş bir melodik spektrum sunma eğiliminde olduğunu göstermektedir. Ritmik yapılar açısından da, Sivas bozlaklarında serbest ritimlerin kombinasyonlarla daha karmaşık ve zengin bir ritmik yapı görülmektedir. Sivas'ın geleneksel ve durağan yapısına karşın, Adana'nın da ritmik çeşitliliğe daha açık bir müzikal yapıya sahip olmasına rağmen yine serbest ritim göstermektedir. Duygusal ifade bakımından, Sivas bozlaklarının yoğun ve dramatik tonlarla dinleyiciye ulaşmaya çalıştığı görülmektedir. Buna karşılık, Adana bozlaklarında daha hafif duygusal ve akıcı tonlar tercih edilerek, dinleyiciye daha rahat bir duygu akışı sunulmaktadır. Bu, her iki yörenin müziklerinde yerel halkın duygusal ifade biçimlerinin farklılaştığını yansıtmaktadır. Performans tarzında ise, Sivas bozlakları geleneksel ve yerel vurguya bağlı kalırken, Adana bozlakları modern yorumlarla zenginleştirilmiş bir icra tarzı sergilemektedir. Bu durum, Adana'nın müzikte yeniliğe daha açık bir yaklaşımı benimsediğini göstermektedir. Buna karşılık, Adana bozlaklarının melodik yapısı daha canlı ve dinamiktir. Adana'nın verimli Çukurova toprakları ve bu bölgedeki sosyal yaşamın hareketliliği, müziğe de yansımış ve bozlakların melodik yapısını şekillendirmiştir. Adana bozlaklarında kullanılan melodiler, çoğunlukla daha hızlı ve enerjik bir seyir izlemektedir. Bu melodik yapı, bölge halkının yaşam sevinci, mücadele ruhu ve toplumsal dayanışma duygularını ifade eden bir karakter taşımaktadır. Adana bozlaklarının melodilerinde yer alan kıvrak geçişler, hızlı tempolar ve neşeli motifler, eserlere dinamik bir hava kazandırmaktadır. Bu dinamik yapı, Adana'nın coğrafi olarak düz ve verimli toprakları, sıcak iklimi ve tarımsal zenginliği ile halkın doğayla daha uyumlu ve rahat yaşam tarzını yansıtmaktadır. Adana bölgesinin tarih boyunca birçok farklı kültürle etkileşimde bulunması, müziğin melodik yapısına da çeşitlilik katmıştır. Melodilerdeki bu çeşitlilik, halkın kültürel zenginliğini ve toplumsal dayanışmayı kutlama

arzusunu ifade etmektedir. Adana bozlaklarının melodik yapısı, aynı zamanda bölge halkının güçlü toplumsal bağlarını, sevinçlerini ve dayanışma duygularını ön plana çıkaran bir özelliğindedir. Melodik yapıdaki bu farklılıklar, her iki yörenin kültürel ve coğrafi yapısının müzikal anlatıma nasıl yansıtıldığını gösteren önemli unsurlardır. Adana bozlakları, dinleyiciye yaşamın coşkusunu ve enerjisini hissettiren canlı ve kıvrak melodilerle doludur; bu da Adana'nın sıcak ve hareketli yaşam tarzını müzik aracılığıyla ifade eder ve bölgenin kültürel çeşitliliğinin müzikal bir yansımasını sunmaktadır.

Tablo 6. Melodik Seyir Özellikleri

Melodik Seyir	Sivas (adet)	Adana (adet)
İnişli	4	2
Çıkıcı	2	4
İnişli-Çıkışlı	1	4
Düzenli	3	0

Ritmik yapılar açısından da Sivas ve Adana bozlakları arasında belirgin farklar bulunmaktadır. Sivas bozlaklarında ritim genellikle ağır ve yavaş tempolu olup, eserin duygusal yoğunluğunu ve dramatik yapısını desteklemektedir. Bu ağır ritmik yapı, dinleyiciye düşünceli ve içsel bir atmosfer sunarak, eserin duygusal derinliğini vurgulamaktadır. Sivas bozlaklarının ritmik yapısında kullanılan ağır usuller, melodinin hüznü ve dramatik yapısını daha da belirgin hale getirir ve dinleyicinin eserin duygusal dünyasına tam anlamıyla dalmasını sağlamaktadır. Bu ritmik özellikler, Sivas yöresine özgü yaşam tarzının ve zorluklarla dolu tarihsel sürecin bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Ağır usullerin kullanımı, dinleyiciye sabır ve dayanıklılığı simgeleyen bir müzikal deneyim sunmakta ve bu da Sivas halkının kültürel karakterini müzik aracılığıyla ifade etmesine olanak tanımaktadır. Sivas'ta kullanılan ritimlerin yavaş temposu, halkın tarih boyunca yaşadığı zor yaşam koşulları, göçler ve doğanın sertliğiyle mücadele etmenin bir ifadesi olarak müzikte yer bulur. Bu yavaş ve derin ritmik yapı, dinleyiciyi eserin içine çeker, adeta bir meditasyon etkisi yaratmakta ve her bir ritmik vuruşta Sivas halkının dayanıklılığı, sabrı ve yaşama tutunma çabası hissedilmektedir. Bu ritmik düzen, halkın gündelik yaşamda karşılaştığı zorlukları ve bu zorluklara karşı gösterdiği direnci müzikal bir dille ifade ederken, dinleyiciye de benzer bir dayanıklılık ve direnç duygusu aşılar. Sivas bozlaklarının ritimlerinde, zamana karşı direnen bir sabrın ve sessiz bir gücün sembolizmi açıkça görülmektedir. Bu ağır ritim, sadece bir müzik unsuru değil, aynı zamanda Sivas halkının yaşama bakış açısını ve tarihsel deneyimlerini temsil eden bir yapı taşı oluşturmaktadır.

Adana bozlaklarının ritmik yapısı ise daha kıvrak ve orta tempolu bir özellik sergilemektedir. Bu ritmik yapı, Adana'nın toplumsal yaşantısının ve bölgenin kültürel çeşitliliğinin bir yansımasıdır. Adana bölgesinde yaşayan halkın dinamik ve mücadeleci yapısı, müziğin ritmik yapısında da kendini göstermektedir. Orta tempolu ve kıvrak ritimler, Adana bozlaklarının hareketli ve canlı bir karakter kazanmasına katkı sağlamaktadır. Bu ritmik yapı, bölge halkının günlük yaşamındaki enerjiyi, mücadeleci ruhu ve toplumsal dayanışmayı yansıtmaktadır. Adana'da sıklıkla kullanılan davul ve zurna, bu ritmik yapının temel unsurlarından biridir; bu çalgılar, ritmik çeşitliliği artırarak eserin dinleyici üzerinde coşku ve hareketlilik yaratmasını sağlamaktadır. Davulun güçlü ve vurucu ritimleri, dinleyiciyi harekete geçiren bir enerji sunarken, zurnanın parlak ve yüksek tınıları eserin dramatik ve etkileyici yapısını pekiştirmektedir. Bu çalgıların birleşimi,

Adana bozlaklarına dinamik bir atmosfer kazandırır ve toplumsal etkinliklerde büyük bir coşkuyla icra edilmesini sağlamaktadır. Adana bozlaklarında kullanılan ritmik unsurlar, dinleyiciyi harekete geçiren, coşkuyu ve yaşam sevincini ön plana çıkaran bir yapıya sahiptir. Bu ritmik canlılık, Adana'nın kültürel yapısına ve bu bölgedeki insanların hayata bakışına dair önemli ipuçları sunmaktadır. Adana'nın sıcak iklimi, bereketli toprakları ve sosyal yaşamın hareketliliği, müziğin ritmik yapısında da kendini göstermektedir. Ritmin kıvrak ve enerjik yapısı, bölgenin kültürel zenginliğini ve insanların yaşama olan bağlılıklarını yansıtarak, Adana bozlaklarının dinleyiciye sunduğu müzikal deneyimi daha da derinleştirmektedir. Bu ritmik yapı, sadece bir müzikal özellik olmanın ötesinde, bölge halkının toplumsal dayanışmasını, günlük yaşamda karşılaşılan zorluklara karşı gösterilen mücadeleci ruhunu ve yaşam sevinçlerini müzik yoluyla ifade eden güçlü bir araçtır.

Tablo 7. Ritim Yapılarının Dağılımı

Ritim Yapısı	Sivas (%)	Adana (%)
Serbest	100	100

4.4.2. Sözel Temalar ve Anlatım Tarzı

Bozlaklarda işlenen sözel temalar, Anadolu insanının tarih boyunca yaşadığı zorlukları, sevinçleri, umutları ve acıları derin bir duygusal anlatımla ifade eden önemli bir yapıyı oluşturmaktadır. Bu temalar, halkın ortak hafızasında yer eden ve kuşaktan kuşağa aktarılan toplumsal ve bireysel deneyimleri yansıtarak, bozlakların hem müzikal hem de kültürel bir ifade aracı olmasına olanak tanımaktadır. Bozlakların sözel temaları genellikle yiğitlik, kahramanlık, keder, ayrılık, sevgi, hasret, isyan ve doğa sevgisi gibi konuları içermektedir. Bu temalar, halkın günlük yaşamında karşılaştığı zorluklar ve bu zorluklara karşı gösterilen direnişin bir yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır. Sözel temaların bu çeşitliliği, bozlakların geniş bir dinleyici kitlesi tarafından benimsenmesine ve Anadolu'nun farklı bölgelerinde farklı biçimlerde icra edilmesine katkı sağlamaktadır.

Tablo 8. Sözel Temalar ve Anlatım Tarzları

Kriter	Sivas Bozlakları	Adana Bozlakları
Ana Temalar	Yiğitlik, Direniş, Ayrılık	Sevda, Ayrılık, Doğa Özlemi
Anlatım Tarzı	Dramatik, yoğun ve vurgulu	Akıcı, duygu yüklü ve sade
Sözlerin İşlenişi	Detaylı, derinlemesine hikâyeleştirme	Kısa ve öz anlatım
Duygusal Tonlama	Hüzünlü ve ağır tonlar	Hafif duygusal ve neşeli tonlar
Yerel Vurgular	Geleneksel yerel dil ve deyimler	Daha modern ve anlaşılır dil

Sivas ve Adana bozlakları arasındaki sözel temalar ve anlatım tarzları, her iki yörenin kültürel ve duygusal yapısının müzik yoluyla nasıl ifade edildiğini ortaya koymaktadır. Ana temalar açısından bakıldığında, Sivas bozlaklarının yiğitlik, direniş ve ayrılık gibi daha dramatik ve güçlü temalara odaklandığı görülmektedir. Bu durum, Sivas yöresinin tarihsel ve toplumsal mücadeleleriyle ilişkilendirilebilir. Adana bozlaklarında ise sevda, ayrılık ve doğa özlemi gibi daha geniş bir tema çeşitliliği dikkat çekmekte, bu da Adana'nın daha romantik ve doğaya bağlı bir kültürel yapıyı yansıttığını göstermektedir. Anlatım tarzında, Sivas bozlaklarının dramatik, yoğun

ve vurgulu bir anlatımı benimsediği görülmektedir. Bu anlatım, dinleyiciyi hikâyenin içine çeken ve derin duygusal bağlar kuran bir tarzı temsil etmektedir. Buna karşın, Adana bozlakları daha akıcı, duygu yüklü ve sade bir anlatım tarzıyla dikkat çekmektedir. Bu, Adana'nın müzikal anlatımında daha erişilebilir ve doğal bir yaklaşım sergilediğini göstermektedir. Sözlerin işleniş açısından, Sivas bozlaklarında detaylı ve derinlemesine bir hikâyeleştirme öne çıkarken, Adana bozlaklarında kısa ve öz anlatımlar tercih edilmektedir. Sivas'ın bu özelliği, yöre halkının toplumsal ve bireysel hikâyelerini daha uzun ve detaylı bir şekilde dile getirme eğiliminde olduğunu göstermektedir. Adana ise daha minimalist bir yaklaşım sergileyerek mesajlarını etkili ve kısa bir biçimde iletmektedir. Duygusal tonlama bakımından, Sivas bozlakları hüzünlü ve ağır tonlarla dinleyiciye ulaşmaya çalışırken, Adana bozlakları daha hafif duygusal ve neşeli tonları benimsemektedir. Bu farklılık, her iki yörenin duygusal ifadelerindeki kontrastı yansıtmaktadır. Sivas daha melankolik bir yaklaşım sergilerken, Adana daha rahat ve hafif bir atmosfer yaratmaktadır. Yerel vurgular açısından, Sivas bozlakları geleneksel yerel dil ve deyimlere bağlı kalırken, Adana bozlakları daha modern ve anlaşılır bir dil kullanmaktadır. Bu durum, Sivas'ın geleneklere sıkı sıkıya bağlı yapısını ve Adana'nın yeniliklere açık yaklaşımını ortaya koymaktadır.

Bozlaklarda yiğitlik ve kahramanlık temaları, özellikle Avşar ve Türkmen kültüründe önemli bir yere sahiptir. Bu temalar, halkın yaşadığı coğrafyada var olma mücadelesini, kimlik ve bağımsızlık arayışını ifade etmektedir. Yiğitlik ve kahramanlık temalarının işlenişinde, halkın yaşadığı tarihsel olaylar, savaşlar, direnişler ve bu olaylarda gösterilen cesaret anlatılmaktadır. Bu tür bozlaklarda, kahramanlık öyküleri destansı bir dille aktarılır ve dinleyicinin gurur duygusunu harekete geçirecek bir anlatım tarzı kullanılmaktadır. Bu durum, bozlakların sadece bir müzik türü değil, aynı zamanda halkın tarihsel belleğinin bir parçası olmasına olanak tanımaktadır. Yiğitlik ve kahramanlık temaları, halkın kendine duyduğu güveni ve toplumsal dayanışmayı güçlendiren bir rol oynamaktadır. Bu bozlaklarda, kahramanlık öyküleri, genellikle abartılı betimlemeler ve metaforlar kullanılarak işlenmekte; halkın gözünde kahramanlar, olağanüstü güçlere ve cesarete sahip figürler olarak canlandırılmaktadır. Bu anlatım tarzı, dinleyiciye ilham verici bir deneyim sunarak, toplumun mücadele ruhunu ve direnme azmini pekiştirmektedir. Bozlaklarda, kahramanların fedakârlıkları, büyük zorluklarla başa çıkma becerileri ve halkın özgürlüğü için verdikleri mücadeleler, dinleyiciyi duygusal olarak etkileyen güçlü bir anlatım tarzıyla sunulmaktadır. Bu tür eserlerde, kahramanlık teması, sadece bireysel bir başarıyı değil, aynı zamanda toplumsal dayanışmayı ve birlik olma duygusunu da vurgulamaktadır. Yiğitlik ve kahramanlık temalarının bu şekilde yoğun ve etkileyici bir anlatımla işlenmesi, bozlakların dinleyici üzerinde kalıcı bir iz bırakmasına ve halkın ortak belleğinde derin bir yer edinmesine olanak tanımaktadır. Bu destansı anlatım tarzı, kahramanlık hikâyelerinin halk arasında efsanevi bir boyut kazanmasına ve bozlakların toplumsal kimlik ve kültürel değerlerin aktarımında önemli bir rol oynamasına katkı sağlamaktadır. Bozlaklardaki destansı anlatım tarzı, bu kahramanlık hikâyelerini abartılı bir şekilde işleyerek, dinleyiciye etkileyici ve unutulmaz bir müzikal deneyim sunmaktadır. Bu anlatım tarzı, aynı zamanda halkın kendini ifade etme biçimlerinden biri olarak, tarihsel olayların ve kahramanlıkların kuşaktan kuşağa aktarılmasına da olanak tanımaktadır.

Keder ve ayrılık temaları ise bozlakların duygusal yapısının en belirgin unsurlarından biridir. Bu temalar, özellikle göçebe yaşam tarzının getirdiği belirsizlikler, sevdiklerinden ayrı kalmanın yarattığı acılar ve toplumsal değişimlerin yarattığı travmalar gibi unsurlar üzerine kuruludur. Bozlaklarda ayrılık, yalnızca fiziksel bir uzaklık değil, aynı zamanda manevi bir kayıp ve aidiyet hissinin yitimi olarak ifade edilmektedir. Ayrılık ve keder temalarının işlendiği bozlaklarda

kullanılan dil, dinleyicinin duygusal yoğunluğunu artıracak şekilde sade, etkileyici ve samimi bir biçimde seçilmektedir. Bu tür eserlerde, sevdiklerinden ayrı kalan birinin yaşadığı derin üzüntü, içsel çalkantılar ve bu durumun yarattığı melankoli, dinleyiciye doğrudan aktarılmaktadır. Ayrılığın verdiği acı, bozlakların sözlerinde kimi zaman doğrudan, kimi zaman ise sembolik anlatımlarla ifade edilir; "gurbet" ve "hasret" gibi sözcükler, bu duygusal yoğunluğu artırmak için sıkça kullanılır. Bu temaların anlatımında kullanılan metaforlar ve imgeler, dinleyicinin kendini eserin içinde bulmasına olanak tanır. Ayrılığın getirdiği yalnızlık duygusu, sevdiğinden uzak kalmanın yarattığı boşluk ve bu boşluğun yarattığı duygusal çalkantılar, bozlakların sözlü anlatımında derinlemesine işlenmektedir. Bu durum, bozlakların dinleyiciye yalnızca bir müzik değil, aynı zamanda bir duygusal paylaşım sunduğunu göstermektedir. Ayrılık ve keder temalarının bu şekilde yoğun bir duygusal anlatımla işlenmesi, bozlakların dinleyici üzerindeki etkisini artıran ve onları halkın ortak duygusal ifadesi haline getiren önemli bir özelliktir. Bu anlatım tarzı, dinleyicinin kendini hikâyenin bir parçası gibi hissetmesini sağlar ve bozlakları dinleyen kişi, bu duygusal yolculukta kendini bulmaktadır. Ayrılığın yarattığı derin içsel acı, bozlakların melodik yapısıyla birleşerek, dinleyici üzerinde kalıcı ve güçlü bir izlenim bırakmaktadır. Bu nedenle, ayrılık ve keder temalarının bu denli etkileyici bir şekilde işlenmesi, bozlakların halk arasında bu kadar derin bir kabul görmesinin ve dinleyiciyle güçlü bir bağ kurmasının temel nedenlerinden biridir.

Sevgi ve hasret de bozlakların sözel temalarında önemli bir yer tutmaktadır. Sevgi, genellikle bir sevgiliye duyulan aşk olarak ifade edilse de, aynı zamanda aileye, memlekete, dostlara ve doğaya duyulan bağlılık gibi farklı duygusal bağları da kapsamaktadır. Bu geniş kapsamlı sevgi teması, bozlakların dinleyiciye sunduğu duygusal derinliği ve zenginliği daha da artırır. Bozlaklarda sevgi teması, çoğu zaman sevdiğinden ayrı kalmış birinin yaşadığı özlem, kavuşma arzusuyla ve bu ayrılığın yarattığı içsel çatışmalarla birlikte işlenmektedir. Bu tür bozlaklarda, sevgiye duyulan özlem, derin bir duygusal yoğunlukla dile getirilir ve bu durum, dinleyicinin kendini eserin içinde bulmasını sağlamaktadır. Sevgi teması, halkın yaşamındaki en temel duygusal unsurlardan biri olarak, bozlakların dinleyiciye sunduğu duygusal derinliği ve anlatım gücünü artırır. Sevgi, sadece bireysel bir aşk değil, aynı zamanda toplumsal bağlılık, dayanışma ve ortak değerlere duyulan sevgi olarak da ifade edilmektedir. Bu, bozlakların halkın hayatında önemli bir yere sahip olmasını ve onların kültürel kimliğini şekillendirmesini sağlamaktadır.

Hasret ise, yalnızca bir sevgiliye duyulan özlem değil, aynı zamanda memlekete, doğaya ve kaybedilen değerlere duyulan özlem olarak da ifade edilmektedir. Bu özlem, halkın geçmişe duyduğu bağlılığı ve o geçmişin yarattığı kültürel mirası da içine almaktadır. Bozlaklarda hasret temasının işlenişi, dinleyicinin içsel bir yolculuğa çıkmasına ve bu özlemin derinliğini hissetmesine olanak tanımaktadır. Hasret, memleketten uzakta olmanın getirdiği yalnızlık, doğaya duyulan sevgi ve kaybedilen değerlere karşı duyulan derin duygusal bağlılık ile birleşerek, bozlakların sözlü içeriğinde güçlü bir şekilde yer bulmaktadır. Bu nedenle, bozlaklar sevgi ve hasret temalarını işleyerek, halkın duygusal dünyasını ve bağlılıklarını en içten ve etkileyici bir biçimde ifade etmektedir. Sevgi ve hasret temalarının bu kadar derin ve zengin bir anlatımla işlenmesi, bozlakların dinleyici üzerinde yarattığı etkinin kalıcılığını ve gücünü artıran en önemli unsurlardan biridir. Bu temalar, bozlakları sadece bir müzik türü olmaktan çıkararak, halkın duygusal ve kültürel dünyasını yansıtan bir ifade aracı haline getirmektedir.

Bozlaklarda isyan teması ise, halkın toplumsal adaletsizliklere, haksızlıklara ve baskılara karşı duyduğu tepkinin bir yansımasıdır. Bu tema, özellikle Türkmen ve Yörük topluluklarının tarih boyunca karşılaştıkları zorluklara, devletle veya diğer otorite figürleriyle olan çatışmalarına dair bir

başkaldırımı ifade etmektedir. Bozlaklarda isyan, halkın yaşadığı zorluklara karşı duyduğu öfkeyi ve bu öfkenin yarattığı direnç duygusunu dinleyiciye aktaran güçlü bir anlatım tarzıyla işlenmektedir. İsyen temalı bozlaklarda kullanılan sözcükler, halkın adaletsizliklere karşı gösterdiği direniş ve özgürlük arzusunu güçlü bir şekilde ifade etmektedir. Bu tür eserlerde, isyanın yarattığı duygusal yoğunluk, melodik yapı ve sözel içerikle uyumlu bir şekilde işlenerek, dinleyicinin bu duygusal deneyimi derinlemesine yaşaması sağlanmaktadır. Bu isyan teması, bozlakları sadece müzikal bir eser olmaktan çıkararak, aynı zamanda bir toplumsal direnç ve özgürlük mücadelesi sembolü haline getirmektedir.

Bozlaklarda doğa sevgisi de önemli bir tematik unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Anadolu halkının doğayla kurduğu güçlü bağ, bozlakların sözlü içeriğinde sıkça yer almaktadır. Dağlar, yaylalar, nehirler ve diğer doğal unsurlar, bozlakların sözlerinde sıkça kullanılarak, halkın doğaya olan bağlılığını ve doğanın yaşamlarındaki yerini ifade etmektedir. Doğa, sadece bir tema olarak değil, aynı zamanda bir sığınak, bir umut ve bir güç kaynağı olarak da işlenmektedir. Bozlaklarda doğanın güzellikleri, zorlukları ve insan yaşamındaki önemi, duygusal bir anlatımla dinleyiciye aktarılmaktadır. Bu temanın işlenişinde kullanılan imgeler ve betimlemeler, dinleyicinin doğayla kurduğu bağı güçlendirmekte ve bu bağın derinliğini vurgulamaktadır.

5. TARTIŞMA

Bu araştırmada Adana ve Sivas yörelerine ait bozlakların tematik, melodik, ritmik ve sözel içerik bakımından karşılaştırmalı analizi yapılmıştır. Bulgular, her iki yörenin hem kültürel hem de müzikal mirasının kendine özgü biçimlerde bozlak repertuarına yansıdığını ortaya koymaktadır. Bozlakların yalnızca bir müzik türü değil, aynı zamanda sözlü kültürün taşıyıcısı ve toplumsal belleğin bir anlatım aracı olduğu yönündeki literatür bulguları (Gül, 2010, Öztürk, 2019, Yılmaz, 2020) bu çalışmanın sonuçlarıyla doğrulanmaktadır. Tartışma, dört temel boyut çerçevesinde yürütülmüştür: tematik yapı, makamsal çeşitlilik, ritmik düzen ve sözel ifade biçimi.

İlk olarak, tematik yapı bakımından Sivas bozlaklarında belirgin biçimde yiğitlik, kahramanlık, isyan ve dramatik ayrılık temaları ön plana çıkmakta, bu durum Sivas yöresinin tarihsel olarak maruz kaldığı iktisadi zorluklar, iç göçler ve sert iklim koşullarının yarattığı direnç kültürüyle örtüşmektedir. “Şu Gurbet Ellerin Yeli Sert Olur” ve “Dostum Beni Neden Zar Eyledin” gibi örneklerde görülen derin içsel acı, yalnızlık ve toplumsal dışlanmışlık hissi, bozlak formunun dramatik yönünü pekiştirmektedir. Buna karşılık Adana bozlakları, daha çok sevda, aşk, gurbet ve bireysel ayrılık temaları etrafında şekillenmektedir. “Fadimem” ve “Aman Olda Kara Gözlüm Aman Ol” gibi örneklerde, kısa ve özlü bir anlatım diliyle bireysel duygular ifade edilmekte; bu durum Adana’nın daha lirik ve pastoral bir kültürel arka plana sahip olmasından kaynaklanmaktadır.

Makamsal yapılar incelendiğinde, her iki yörenin bozlaklarında Kürdi, Rast ve Hüseyini makamlarının ortaklaşa kullanıldığı gözlemlenmiştir. Ancak Adana yöresinde Kürdi ve Gerdaniye makamına daha sık rastlanırken; Sivas bozlaklarında Hüseyini ve Muhayyer Kürdi makamları baskın hale gelmiştir. Bu durum, her iki yörenin farklı sosyo-kültürel ve estetik tercihlerine işaret etmektedir. Adana bozlaklarının Gerdaniye makamını içermesi, müzikal çeşitlilik açısından daha zengin bir repertuar sunduğuna işaret ederken, Sivas’ın daha geleneksel kalıplar içinde kaldığı gözlenmiştir.

Ritmik açıdan her iki yörenin bozlaklarında serbest usul kullanmıştır . Adana’daki bozlak icralarının daha metrik ve dans edilebilir formlara yakınlaştığını; buna karşılık Sivas bozlaklarının dramatik anlatımı pekiştirmek adına serbest ölçüde kalmayı tercih ettiğini göstermektedir. Sivas bozlaklarında tempo, dramatik ton ve vurgu daha çok bireysel icracının ifadesine bırakılmışken, Adana’da ölçü sisteminin daha belirgin olması, repertuarın ortak icraya daha açık olduğunu düşündürmektedir.

Sözel anlatım biçimi açısından ise Sivas bozlaklarında daha destansı, uzun ve metaforik bir anlatım tercih edilirken; Adana bozlakları kısa, özlü ve imgesel yoğunluğu yüksek ifadelerle sahiptir. Sivas türküleri, halk anlatısı geleneğinden aldığı mirasla olay örgüsüne dayalı söyleyişleri benimsediği halde; Adana türküleri, duyguların anlık ve yoğun biçimde dışa vurumunu esas alan bir yapıya sahiptir. Bu farklılık, her iki yörenin hem edebi hem de müziksel anlatım geleneğiyle bire bir örtüşmektedir. Sivas’ın kırsal kökenli, daha kolektif bir sözlü kültür ortamından geldiği; Adana’nın ise kentleşmenin etkisiyle daha bireysel ve duygu merkezli bir söyleyiş geliştirdiği söylenebilir.

Sonuç olarak, çalışmanın bulguları ve bu bulgulara ilişkin tartışma göstermektedir ki, bozlak yalnızca bir müzik formu değil, aynı zamanda bölgesel kimliğin, tarihsel hafızanın ve duygusal dışavurumun bir enstrümanı olarak işlev görmektedir. Adana ve Sivas bozlakları, her ne kadar aynı türün içerisinde değerlendiriliyor olsa da, tematik, müzikal ve anlatımsal düzeylerde barındırdığı

farklılıklarla kendi içlerinde özgün varyasyonlara sahiptir. Bu özgünlükler, yörelerin sosyal yapılarından kültürel alışkanlıklarına, müzikal tercihlerinden coğrafi özelliklerine kadar birçok faktörle açıklanabilir. Bu bağlamda çalışma, Anadolu halk müziğinin zenginliğini ve çeşitliliğini göstermesi açısından yalnızca bir müzikolojik katkı sunmakla kalmamakta; aynı zamanda kültürel çalışmalar, sözlü tarih ve kimlik inşası gibi disiplinler açısından da önemli bir referans niteliği taşımaktadır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma, Adana ve Sivas yörelerine ait bozlak türkülerin tematik, melodik, ritmik ve makamsal yapılarının karşılaştırmalı analizini amaçlamış; bu bağlamda, bozlakların yalnızca müzikal değil, aynı zamanda kültürel, tarihsel ve sosyolojik birer ifade biçimi olduğu vurgulanmıştır. Araştırma sonucunda ulaşılan en temel bulgu, her iki yörenin bozlak geleneğinin derin bir kültürel kökene sahip olduğu ve bu geleneğin, yörelerin sosyo-kültürel dokusu ile doğrudan ilişkili olarak biçimlendiğidir.

Sivas yöresine ait bozlaklar, içerik olarak daha dramatik, destansı ve lirik anlatım biçimleri ile dikkat çekmektedir. Bu yöredeki bozlaklarda işlenen temalar sıklıkla kahramanlık, yiğitlik, direnç, keder ve toplumsal adaletsizlik üzerine kuruludur. Söyleyiş biçimi olarak ise uzatmalı, serbest ritimli ve inişli-çıkışlı melodik yapılar tercih edilmiştir. Makamsal olarak Hüseyini, Muhayyer Kürdi ve Kürdi makamlarının ön plana çıktığı görülmüştür. Bu özellikler, Sivas bozlaklarının içsel bir feryat ve yüksek bir dramatik yoğunlukla şekillendiğini göstermektedir.

Buna karşılık Adana yöresi bozlakları ise daha çok sevda, ayrılık, doğa özlemi ve bireysel duygu dünyasına ait temalar etrafında şekillenmiştir. Sözlü anlatımda kısa, öz, doğrudan ve duygu yüklü bir yapı hâkimdir. Müzikal anlamda serbest usul yanı sıra Kürdi ve Gerdaniye makamlarının yaygın kullanımı dikkat çekmektedir. Adana bozlaklarının melodik seyri daha düzenli ve çıkıcıdır; bu yönüyle Adana bölgesinin daha sıcak, duygusal ve içe dönük bir ifade tarzını benimsediği söylenebilir.

Her iki yörenin bozlaklarında yer alan temaların, bu bölgelerde yaşayan halkın tarihsel hafızası, ekonomik yaşam koşulları, göç hareketleri ve kültürel aidiyetleri ile örtüştüğü görülmektedir. Sivas bozlakları Anadolu içlerinde, daha sert doğa koşullarına ve tarihsel mücadele mirasına bağlı olarak daha epik bir tarz sergilerken; Adana bozlakları Çukurova'nın verimli topraklarının, göçmen ve etnik çeşitlilik barındıran yapısının etkisiyle daha geniş tematik alanlara yayılmaktadır. Bu durum, müziğin bölgesel yaşam biçimlerinin kültürel temsili olduğunu bir kez daha teyit etmektedir. Ayrıca çalışmada yer verilen tematik analiz, bozlakların yalnızca bir müzik türü değil; aynı zamanda halkın kimliğini, direncini, hatıralarını ve duygularını aktardığı bir kültürel anlatı biçimi olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle “Durnalar”, “Dostum Beni Neden Zar Eyledin”, “Sefil Baykuş” gibi türkü örneklerinde, halkın hem bireysel hem kolektif travmalarına müzikal bir zemin sunduğu tespit edilmiştir. Bu yönüyle bozlak, hem kültürel mirasın hem de toplumsal belleğin taşıyıcısıdır.

Bu çalışmanın bulgularından hareketle, bozlak geleneğinin hem müzikolojik hem de kültürel açıdan korunması, sürdürülebilirliği ve akademik düzeyde derinleştirilmesi amacıyla bir dizi öneri sunulmaktadır. Öncelikle, Adana ve Sivas yörelerine ait bozlak türkülerin gerek sözlü içerik gerekse müzikal yapı açısından taşıdığı tarihsel ve kültürel değer dikkate alındığında, bu türlerin daha sistematik biçimde arşivlenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, özellikle yerel sanatçılar, halk ozanları ve alan araştırmalarında elde edilen materyaller doğrultusunda kapsamlı bir dijital veri tabanı oluşturulmalı; bu veri tabanı tematik, makamsal, ritmik, anlatı biçimi ve yöresel varyasyonlar gibi parametrelerle yapılandırılarak hem akademik çalışmalara hem de kültürel miras çalışmalarına kaynaklık etmelidir.

Ayrıca, bozlak geleneğinin eğitimsel bağlamda da işlenmesi gerektiği açıktır. Bu bağlamda, özellikle konservatuvarlar ve müzik eğitimi veren üniversitelerde, bozlaklar yalnızca bir icra biçimi olarak değil, aynı zamanda sözlü kültürün tematik ve anlatınsal bir ürünü olarak müfredata dâhil

edilmelidir. Bozlakların içerdiği sözlü anlatım zenginliği, kültürel kimlik inşasına katkısı ve makamsal çeşitliliği, müzikoloji ve etnomüzikoloji programları için önemli bir inceleme alanı sunmaktadır. Bu sayede öğrenciler yalnızca müzikal açıdan değil, aynı zamanda sosyo-kültürel bağlamı kavrayarak müziği çok boyutlu değerlendirme yetisi kazanacaklardır.

Bununla birlikte, bozlak geleneğinin yaşatılması ve kuşaktan kuşağa aktarımı için yerel icracılarla iş birlikleri teşvik edilmelidir. Özellikle usta çırak geleneğine dayanan bu müzik türü, yerel sanatçıların deneyimleri ve kültürel hafızaları aracılığıyla korunmaktadır. Bu nedenle, konserler, söyleşiler, halk müziği festivalleri ve belgesel projeleri gibi uygulamalı etkinliklerle hem bu geleneğin görünürlüğü artırılmalı hem de genç kuşakların ilgisi bu alana yönlendirilmelidir.

Bozlakların uluslararası düzeyde tanıtımı da göz ardı edilmemelidir. Anadolu'ya özgü bu sözlü müzik geleneği, UNESCO Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi'ne dâhil edilerek dünya kültür mirası içerisinde hak ettiği yeri almalıdır. Bu amaçla, bozlakların çok dilli alt yazılarla sunulacağı kısa filmler, müzikli belgeseller ve sahne gösterileri düzenlenmeli, ayrıca Türkiye'nin kültürel diplomasi araçlarından biri olarak kullanılması sağlanmalıdır.

Son olarak, bu çalışmada gözlemlendiği üzere bozlakların icrasında kadın temsiliyeti oldukça sınırlıdır. Kadın halk müziği icracılarının bozlak türüne katkılarını ortaya koyacak araştırmaların teşvik edilmesi, hem cinsiyet perspektifinden bir denge kurulmasına hem de sözlü kültürün farklı kimlikler üzerinden yeniden değerlendirilmesine katkı sağlayacaktır. Bununla birlikte, yalnızca Adana ve Sivas yörelerine odaklanmak, bozlakların ülke genelindeki çeşitliliğini tam anlamıyla yansıtamamaktadır. Bu nedenle, Kayseri, Kırşehir, Niğde, Yozgat ve Çorum gibi bozlak geleneğinin güçlü olduğu diğer yörelerde de benzer tematik analizlerin yapılması ve böylece ulusal düzeyde bir bozlak haritasının oluşturulması önerilmektedir. Sonuç olarak, bozlaklar yalnızca müziksel bir ürün değil, aynı zamanda Anadolu halkının tarihsel hafızası, kültürel kimliği ve sosyolojik yapısının müzikal bir temsili olarak değerlendirilmelidir. Bu yönüyle, hem müzikolojik hem de kültürel çalışmalar bağlamında disiplinler arası araştırmalarla desteklenmesi, bu kadim mirasın geleceğe taşınması açısından büyük önem arz etmektedir.

KAYNAKLAR

- Aksu, E. (2018). Sivas bozlaklarının tematik incelemesi. *Türk Halk Müziği Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 45–67.
- Altıntaş, E. (2017). Türk halk müziğinde yöresel adlandırmalar ve bozlak örnekleri. *Milli Folklor Dergisi*, 29(4), 89–101.
- Altun, E. (2017). Halk müziği icracıları ve bozlaklar üzerine etkileri. *Milli Folklor Dergisi*, 25(3), 90–108.
- Altun, M. (2019). Halk müziğinde toplumsal direniş ve bozlaklar. *Müzikoloji Dergisi*, 15(2), 45–60.
- Altıntaş, E. (2019). Bozlaklarda hikâyeleştirme ve sözel motifler üzerine bir inceleme. *Türk Folkloru Dergisi*, 21(3), 56–72.
- Arel, H. S. (1930). *Türk musikisi nazariyatı ve usulleri*. İstanbul: Maarif Matbaası.
- Arslan, F. (2005). *Bozlakların ritmik yapıları ve icra teknikleri*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Arslan, M. (2017). *Karacaoğlan'dan günümüze Adana bozlakları*. Çukurova Üniversitesi Yayınları.
- Arşunar, F. (1947). *Anadolu halk türkülerinden örnekler I*. CHP Halkevleri Yayınları, Milli Kültür Araştırmaları.
- Atalay, B. (1985). *Divan-ı Lügat-it Türk III*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Atılğan, H. (1987, Aralık). Bozlak nedir? *Sivas Folkloru*, (71), 7.
- Atılğan, H. (1991). Bozlak nedir: İç Anadolu bozlaklarının müzik yapısı. *Erciyes Yöresi I. Folklor, Halk Edebiyatı ve Etnografya Sempozyumu* (s. 1–12). Erciyes Üniversitesi Yayınları No. 14.
- Atılğan, H. (1993, Ağustos). Antakya türkeleri ve Zurnacı İzzet Ağa. *Güneyde Kültür Dergisi*, (54), 3.
- Atılğan, H. (1995, Şubat). Çukurova'da Karacaoğlan çığırnak. *Anayurttan Ata Yurda Türk Dünyası*, 2(7), 69.
- Aydın, T. (2011). *Türk halk müziğinde icracılık geleneği ve bozlaklar*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Ayvazoğlu, B. (1994). *Türküler ve hayat: Halk müziğinde sosyal temalar*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bağrıyanık, M. (2014). Bozlakların bölgesel çeşitlilikleri ve yöresel isimlendirme pratikleri. *Türk Halk Kültürü Araştırmaları Dergisi*, 12(3), 34–50.
- Bartók, B. (1976). *Türk halk müziği üzerine derlemeler* (A. A. Saygun, Çev.). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Bartók, B. (1991). *Küçük Asya'dan Türk halk musikisi* (B. Aksoy, Çev.). İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Başgöz, İ. (2000). *Halk hikâyeleri ve halk kültürü üzerine denemeler*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Başgöz, İ., & Wilson, H. E. (1978). *Turkish folklore and oral literature: Selected essays of İlhan Başgöz*. Bloomington: Indiana University Turkish Studies.
- Beşiroğlu, Ş. (2002). *Türk halk müziği ve sözlü gelenekler*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Can, S. (2001). Bozlakların müzikal analizi ve bölgesel farklılıkları. *Anadolu Müzik Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 67–80.
- Çelik, A. (2019). Adana'nın sözlü kültürü ve bozlaklar. *Türk Folklor Araştırmaları Dergisi*, 15(3), 112–130.
- Çelik, R. (2020). Bozlaklarda gurbet teması ve toplumsal bellek. *Anadolu Kültür ve Sanat Dergisi*, 8(1), 112–130.
- Çelik, Y. (2010). Bozlakların tarihsel ve sözel içerikleri üzerine bir araştırma. *Türk Müziği Araştırmaları Dergisi*, 12(3), 34–48.
- Çelik, Y. (2015). Halk müziğinde makamsal zenginlik ve bozlaklar. *Türk Folkloru Dergisi*, 21(3), 56–72.
- Çetin, H. (2005). Bozlaklarda toplumsal isyan temaları. *Milli Kültür Dergisi*, 7(2), 112–126.
- Çetin, H. (2014). Türk halk müziği icracıları ve sözlü gelenek. *Anadolu Müzik Araştırmaları Dergisi*, 10(2), 112–126.
- Çevik, S. (2015). *Halk müziği usulleri: Teori ve analiz*. İstanbul: Müzik Evi Yayınları.

- Demir, A., & Arslan, B. (2022). Türk Halk Müziği'nde Makamsal Yapılar. İstanbul: Kültür Yayınları.
- Demir, E. (2013). Bozlakların makamsal seyir özellikleri üzerine bir inceleme. *Halk Müziği Araştırmaları Dergisi*, 10(3), 78–91.
- Demir, M. (2018). *Türk halk müziğinde bozlakların tematik analizi*. Ankara: Türk Müzik Vakfı Yayınları.
- Demir, M. (2021). Halk müziğinde toplumsal adaletsizlik ve bozlakların rolü. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 14(3), 223–240.
- Demir, S. (2021). Türk halk müziğinde bağlamının rolü ve Adana bozlakları. *Müzikoloji Dergisi*, 9(2), 76–89.
- Doğan, A. (2022). Sivas bozlaklarının müzikal özellikleri. *Müzikoloji ve Folklor Çalışmaları*, 11(4), 78–91.
- Doğan, S. (2018a). Halk müziği ve ritim çeşitliliği: Bozlak örneği. *Müzikoloji Dergisi*, 22(4), 56–70.
- Doğan, S. (2018b). Makamsal geçişlerin melodik yapıya etkisi: Bozlak örneği. *Müzikoloji Dergisi*, 22(4), 45–60.
- Durmuş, Z. (2017). Bozlakların sözlü kültürdeki yeri ve önemi. *Sözlü Tarih ve Edebiyat Dergisi*, 6(2), 89–101.
- Dursun, E. (2016). Bozlakların sosyo-kültürel bağlamda analizi. *Türk Halk Müziği Çalışmaları Dergisi*, 10(1), 78–91.
- Dursun, E. (2020). Bozlak geleneğinde yerel sanatçıların rolü. *Türk Halk Kültürü Dergisi*, 18(1), 78–92.
- Emnalar, A. (1998). *Türk halk müziği ve nazariyatı*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Ercil, M. (1996a). Türk halk müziğinde makam ve dizi kavramı. *Türk Müziği Dergisi*, 4(1), 45–58.
- Ercil, M. (1996b). Türk halk müziğinde makam ve seyir özellikleri. *Türk Müziği Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 45–58.
- Erdem, C. (2022). *Bozlakların makamsal geçiş özellikleri*. Ankara: Halk Müziği Araştırmaları Derneği.
- Erdem, H. (2018). Bozlakların bölgesel farklılıkları ve kültürel bağlantıları. *Türk Folkloru Araştırmaları Dergisi*, 15(1), 67–82.
- Erdem, R. (2008). The role of music in social memory: A case study of Turkish folk music. *Music and Memory Journal*, 14(3), 123–138.
- Erdoğan, M. (2013). Halk müziği ve sözlü edebiyat: Bozlakların anlam dünyası. *Anadolu Kültür Dergisi*, 19(4), 78–89.
- Ergun, S. (1996). *Türk halk müziği repertuarında bölgesel özellikler*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Erguner, K. (1997). *Türk müziği geleneği ve modernleşme*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Ergün, M. (2001). Halk şiiri ve müzikal ifade biçimleri: Bozlak örneği. *Türk Folklor Araştırmaları Dergisi*, 14(1), 56–72.
- Erkal, N. (2006). *Toplumsal bellek ve kültürel kimlik*. Ankara: Bilim Yayınları.
- Erman, T. (2001). Rural–urban migration and the cultural transformation of Turkish folk music. *Middle Eastern Studies*, 37(3), 102–122.
- Eroğlu, M. (2001). *Kültür Bakanlığı Ankara Türk Halk Müziği Topluluğu ses ve saz sanatçısı*.
- Eroğlu, T. (2008). *Halk müziği ve tematik yapı: Sosyal değişimin müzikal yansımaları*. İstanbul: Derin Yayınları.
- Ersoy, T. (2023). Bozlaklarda vokal teknikleri ve enstrümantasyon. *Anadolu Müzik ve Kültür İncelemeleri*, 9(3), 98–115.
- Gökalp, Z. (1981). *Türk halk müziği ve geleneksel icrası*. İstanbul: Milliyet Yayınları.
- Gül, A. T. (2010). *Kırıkkale yöresinde bozlak dışında kalan uzun havaların makamsal analizi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Gül, H. (2022). Göçebe yaşamdan yerleşik hayata geçişin Adana bozlaklarındaki yansımaları. *Anadolu Halkbilim Çalışmaları*, 13(1), 55–70.

- Gül, S. (2023). Sivas halk müziğinin kültürel bellek üzerindeki etkisi. *Kültürel Miras ve Müzik Dergisi*, 6(2), 34–50.
- Gümüş, H. (2014). Bozlaklarda ritim ve melodik uyum. *Türk Halk Kültürü Dergisi*, 16(2), 112–128.
- Günay, U. (1993). XVII. yüzyıl saz şairi Çukurovalı Karacaoğlan ile ilgili bir değerlendirme. II. *Uluslararası Karacaoğlan–Çukurova Halk Kültürü Sempozyumu* (20–24 Kasım 1991, Adana).
- Güneş, E. (2023). *Bozlakların sosyo-kültürel analizi*. Konya: Anadolu Müzik Araştırmaları Vakfı.
- Güneş, O. (2016). Adana ve Sivas bozlaklarında sanatçıların rolü ve icra teknikleri. *Halk Müziği Araştırmaları Dergisi*, 11(1), 67–80.
- Güngör, H. (2005). Bozlakların toplumsal ve kültürel yansımaları. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 34(2), 45–60.
- Güngör, H. (2012). Türk halk müziği ve sosyo-kültürel değerler. *Milli Folklor Dergisi*, 23(4), 45–58.
- Güngör, H. (2020). Çukurova’da göçebe yaşam ve bozlaklar. *Anadolu Kültür Araştırmaları*, 12(1), 45–60.
- Güray, C. (2019). *Bozlak geleneği ve anlatılar*. İstanbul: Müzik Vakfı Yayınları.
- Halbwachs, M. (1992). *Toplumsal bellek teorisi* (İ. Tek, Çev.). Ankara: Dost Kitabevi.
- Kara, N. (2022). Bozlak icrasında doğaçlama unsurlar. *Halk Müziği Performans Çalışmaları*, 10(1), 51–64.
- Karaağaç, O. (2009). Türk halk müziğinde usul çeşitliliği ve bozlaklar. *Türk Müziği Dergisi*, 5(3), 67–82.
- Karabüyük, S. (2015). *Adana bozlaklarının sosyo-kültürel bağlamda incelenmesi*. Adana: Çukurova Üniversitesi Yayınları.
- Karaca, A. (2007). Türk halk şiirinde tematik çeşitlilik ve bozlaklar. *Milli Folklor Dergisi*, 9(1), 120–135.
- Karadeniz, C. (2004). *Bağlama icrasında teknik ve estetik yaklaşımlar*. İstanbul: Morpa Yayınları.
- Karadeniz, E. (1984). *Türk halk müziği ve ezgisel yapısı*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Karadeniz, E. (2011). *Türk halk müziği kültürüne genel bir bakış*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Karaer, M. N. (t.y.). *Karacaoğlan: Hayatı, sanatı, şiirleri*. İstanbul: Tercüman 1001 Temel Eser, Kervan Kitapçılık A.Ş.
- Karakaya, O. (2002). *Türk halk müziğinde bozlak kavramı üzerine bir araştırma* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Karalı Davutluoğlu, İ. (1983). Bozlak nedir? *Erciyes Dergisi*, (64), 24.
- Kaya, A. (2018). *Türk halk müziğinde makamsal çeşitlilik ve bölgesel farklılıklar*. İstanbul: Kültür Yayınları.
- Kaya, F. (2023). *Kırıkkale yöresinde bozlak ve uzun havalar*. Kırıkkale: Yerel Kültür ve Müzik Enstitüsü.
- Kaya, H. (2021). Sivas bozlaklarında toplumsal bellek ve bireysel duygular. *Türk Müzikoloji Dergisi*, 7(1), 89–104.
- Kaya, R. (2021). Adana ve Çukurova bölgesi halk türkülerinin tematik analizi. *Halkbilim Araştırmaları Dergisi*, 10(4), 203–215.
- Kaya, Z. (2018). *Bozlakların tarihsel ve kültürel temelleri*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Kılıç, A. (2017). *Anadolu halk müziğinde aşk ve kahramanlık temaları*. İstanbul: Ege Müzik Vakfı Yayınları.
- Kırgız, S. (2012). *Türk halk müziği sanatçıları ve bozlak geleneği*. İstanbul: Müzik Evi Yayınları.
- Koçak, E. (2019). Göçebe kültürün müzikal yansımaları: Adana bozlakları. *Kültürel Miras ve Müzik*, 3(1), 25–40.
- Köprülü, F. (1989). *Türk halk edebiyatı araştırmaları I*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Köprülü, F. (1989). *Türk halk edebiyatı araştırmaları II*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Köse, R. (2010). Türk halk müziği ve toplumsal bellek: Bozlaklar üzerine bir inceleme. *Anadolu Halk Kültürü Dergisi*, 8(2), 89–102.
- Köse, Z. (2009). Bozlak icracılarının sosyo-kültürel profili. *Müzikoloji Dergisi*, 15(3), 45–62.

- Kutlu, N. (2011). *Türk halk müziği ritim yapıları ve bölgesel farklılıklar*. Ankara: Türk Halk Müziği Derneği Yayınları.
- Kutluğ, Y. F. (2000). *Türk musikisinde makamlar*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Makal, T. K. (1975). *Dadaloğlu*. İstanbul: Toker Yayınları.
- Önaldı, Ş. (1977). *Türk halk musikisi ansiklopedisi*. İstanbul: Afa Matbaacılık.
- Özbek, M. (1998). *Türk halk müziği el kitabı: Terimler sözlüğü*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Özbek, M. (2020). Adana'da halk müziği ve göç. *Adana Kültür Araştırmaları Dergisi*, 12(3), 57–65.
- Özbek, O. (1998). *Bozlakların makamsal özellikleri ve yöresel farklılıkları*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Özbek, T. (2021). *Bozlaklarda ritim ve icra teknikleri*. Eskişehir: Müzik Araştırmaları Yayınları.
- Özcan, Ö. (2001). *Neşet Ertaş: Yaşamı ve bütün şiirleri*. İstanbul: Simurg Yayınları.
- Özdemir, Z. A. (1985). *Afşarlar ve Dadaloğlu*. İstanbul: Dayanışma Yayınları.
- Özkan, İ. H. (1994). *Türk musikisi nazariyatı ve usulleri: Kudüm velveleleri*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Özkan, M. (1998). *Türk halk müziği sanatçıları: Repertuar ve icra analizleri*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Özkan, M. (2020). Bozlakların sosyokültürel temelleri ve sözel temaları. *Türk Kültür ve Müzik Araştırmaları Dergisi*, 14(1), 45–65.
- Öztürk, M. (2013). Halk müziğinde kültürel aktarım ve bozlaklar. *Türk Folkloru Dergisi*, 15(4), 34–48.
- Öztürk, O. M. (2010). *Türk halk müziğinde makam ve seyir özellikleri*. Ankara: Müzik Eğitimi Yayınları.
- Öztürk, Y. (2019). Bozlakların tarihsel gelişimi ve Türk halk edebiyatındaki yeri. *Türk Halk Kültürü Dergisi*, 21(1), 45–60.
- Palacı, N. Ş., & Güngör, H. (2001). *Ankara türküleri ve oyun havaları*. Ankara: VEKAM Yayınları.
- Parlak, E. (2008). *Bozlaklar ve uzun havalar: Türk halk müziğinde tavır ve üslup özellikleri*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Sakaoğlu, S. (1999). *Türk halk müziği geleneği ve bölgesel farklılıklar*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Sapmaz, G. (2001). TRT Ankara Radyosu saz sanatçısı. [Basılmamış mesleki biyografi].
- Satar, Ö. (2024). *Makamsal ve motif özellikleri açısından Kayseri bozlakları* (Yayımlanmamış doktora tezi). Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Kayseri.
- Say, A. (1985). *Müzik ansiklopedisi*. Ankara: Başkent Yayınevi.
- Say, A. (2002). *Müzik ansiklopedisi*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Saygun, A. A. (1963). *Rize, Artvin ve Kars havalisi türkü saz ve oyunları hakkında bazı malumatlar*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Seyhan, E. (2005). Bozlak türkülerin melodik ve ritmik yapısı üzerine bir analiz. *Türk Müziği Araştırmaları Dergisi*, 12(4), 34–50.
- Sözer, S. (2017). Adana ve Sivas yöresi müzik geleneklerinin karşılaştırılması. *Uluslararası Türk Halk Müziği Kongresi Bildirileri*, 112–120.
- Şahin, M. (2020). *Bozlaklarda tematik yapı*. Kayseri: Anadolu Müzik ve Kültür Derneği Yayınları.
- Şenel, A. (1997). *Türk halk müziği ve toplumsal değişim*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Tekelioğlu, O. (1996). The rise of a spontaneous synthesis: The historical background of Turkish popular music. *Middle Eastern Studies*, 32(2), 194–215.
- Tekin, B. (2020). Sivas ve Adana bozlaklarında tematik ve müzikal farklılıklar. *Halk Müziği İncelemeleri*, 8(1), 55–72.
- Tokel, B. B. (1999). *Neşet Ertaş kitabı*. Ankara: Akçağ Yayınları.

- Toker, A. (2007). Türk halk müziği ritimleri ve performans teknikleri. *Anadolu Müzik Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 89–104.
- Tuncel, A. (2007). Halk müziği icracılarının geleneksel rolü ve modern dönüşüm süreci. *Türk Kültür Dergisi*, 14(3), 89–102.
- Tuncer, A. (2015). Türk halk müziğinde sözel temalar ve toplumsal bağlam. *Müzik Araştırmaları Dergisi*, 12(3), 65–79.
- Tura, Y. (1988). *Türk musikisinin meseleleri*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Tüfekçi, N., & Tüfekçi, N. (t.y.). *Memleket türküleri*. İstanbul: Hakan Yayınevi.
- Türkmen, Z. (2021). *Bozlakların yerel isimlendirilmesi ve bölgesel farklılıklar*. Sivas: Halk Kültürü Araştırmaları Enstitüsü.
- Ünlü, E. (2015). Türk halk müziğinde melodik yapı ve bozlaklar. *Müzik Bilimleri Dergisi*, 7(1), 23–38.
- Yalçın, R. (2006). Adana, Sivas ve Çukurova bozlaklarının yöresel özellikleri ve isimlendirme geleneği. *Türk Müzik Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 45–60.
- Yalkın, A. R. (1977). *Cenupta Türkmen oymakları* (Cilt 1–2). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları (Kültür Serisi No. 14).
- Yavuz, F. (2002). Halk müziği ve göç: Bozlaklarda göç teması. *Halk Kültürü ve Edebiyat Dergisi*, 4(3), 89–101.
- Yener, B. (2005). Bozlakların ustaları: İcra teknikleri ve yorum farklılıkları. *Halk Müziği Dergisi*, 7(2), 67–85.
- Yener, B. (2008a). Bozlaklarda makamsal geçişler ve seyir özellikleri. *Anadolu Müzik Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 89–104.
- Yener, B. (2008b). Türk halk müziğinde serbest ritim ve düzenli usuller. *Müzik Bilimleri Dergisi*, 4(1), 45–60.
- Yıldırım, B. (2019). Anadolu'nun halk müziği gelenekleri: Sivas bozlakları. *Anadolu Müzik ve Kültür Dergisi*, 3(3), 150–172.
- Yıldırım, H. (2018). *Halk müziğinde kimlik ve bellek*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Yıldız, F. (2018). Bozlakların melodik yapısının bölgesel farklılıkları. *Türk Halk Müziği Çalışmaları*, 6(2), 89–102.
- Yıldız, İ. (2020). *Bozlaklarda adalet ve toplum*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Müzik Bilimleri Dergisi.
- Yılmaz, B. (2020). *Bozlakların tarihi ve makamsal yapıları*. Ankara: Müzikoloji Araştırmaları Derneği Yayınları.
- Yılmaz, H. (2015). *Halk müziği ve sözlü anlatım geleneği: Bozlakların tematik özellikleri*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Yılmaz, H. (2023). *Bozlak: Kökeni ve tarihsel gelişimi*. Ankara: Türk Halk Müziği Yayınları.
- Yılmaz, Z. (2022). Etnik çeşitlilik ve müzik: Adana bozlaklarının analizi. *Uluslararası Folklor Araştırmaları Dergisi*, 11(1), 132–148.

EKLER

Ek 1. Adana Bozlak Notaları

FADİMEM

YÖRE
ADAÑA
♩ = 120
KAYNAK KİŞİ
MEHMET DURHASAN

DERLEYEN
HALİL ATILGAN
NOTAYA ALAN
K.ÖZGÜR İĞNELER

FA Dİ MEM YÜ RÜ MÜŞ TE GO CA OS MAN LI DAN A ŞA ĞI BE Lİ NE BAĞ LA MIŞ DA AL YE ŞİL DEN KU ŞA ĞI

A MANKU ŞA ĞI OY KİM SE LE Rİ DE BE ÇEN Mİ YEN FA Dİ MEM A MAN FA Dİ MEM OY

SE Nİ VER DİK LE Rİ DE BİR AV ŞAR U ŞA ĞI A MAN U ŞA ĞI OY

KİM SE LE Rİ DE BE ÇEN Mİ YEN FA Dİ MEM A MAN FA Dİ MEM OY SE Nİ VER DİK LE Rİ DE

BİR AV ŞAR U ŞA ĞI A MAN U ŞA ĞI OY

FADİMEM FADİMEM DE BU ELLERDE BEN GİBİ Aman Ben gibi
KİNA YAKMIŞ AĞ ELLERE BOĞUM BOĞUM KAN GİBİ Aman Kan gibi
EĞLENCİYERDE ŞAVKI DÜŞMÜŞ GÜN GİBİ Aman Gün Gibi
KARANLIK YERLERİN YUVASI FADİMEM Aman U şağı Of

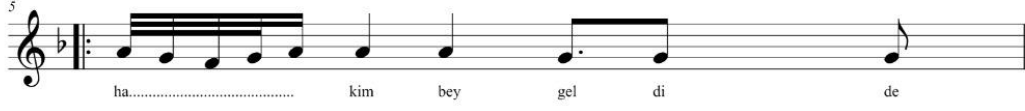
FADİMEM FADİMEMDE ŞU ELLERDEN ESEREK Aman eserek
GÜLLÜ PAPUÇ GIYMIŞ DE ÖRKESİNE BASARAK Aman basarak
HER YERİN EYİ DE BİRAZ BOYUN KISA RAK Aman Kısarak
MEVLAM NAZARDAN SAKLASIN SENİ FADİMEM

TARIALARI VAR DA MUTLU FİREZLİ Aman firezli
İRGATLARI VAR DA GELİMLİ KIZLI Aman kızlı
BENİM SEVDİĞİMDE BİR ELA GÖZLÜ Aman Vay Gözlü
ELA GÖZLERİ KURBAN OLDUĞUM Aman Uşağı Of

ARPA LAR SARARDI DA GİTTİK YOLMAYA

YÖRESİ: ADANA

GÜLÇİN ŞENDOĞAN- HALİL ATILGAN

HALİL ATILGAN

AMAN OLDA KARA GÖZLÜM AMAN OL

Yöresi: Adana
Türü: Bozlak

Derleyen: Halil Atılğan
Notaya Alan: Gülçin Şendoğan

♩ = 60

A man ol da ka ra göz lüm a man ol _____

gü zel ler i çi ne gel de ta mam ol _____ a man ta mam ol _____

ben ö lür sem de ce na ze me i mam ol _____ a man i mam ol _____

gıl ga ra zül fü ne gur ban ol du ğu _____ m ca nım ol du ğum of

ben ö lür sem de ce na ze me i mam ol _____ a man i mam ol _____

yav rum i mam ol _____

gıl ga ra zül fü ne gur ban ol du ğu _____ m i mamol du ğum of

Gülçin Şendoğan 2025

Made with Crescendo © NCH Software Free Version. Nonprofessional Use Only.

Ek 2. Sivas Bozlak Notaları

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR No:1050
İNCELEME TARİHİ : 14. 11. 2005

YÖRE
SIVAS
KAYNAK KİŞİ
SELAHA TİN ERORHAN

ŞU GURBET ELLERİN YELİ SERT OLUR (BOZLAK)

DERLEYEN
AHMET TURAN ŞAN

DERLEME TARİHİ

NOTALAYAN
AHMET TURAN ŞAN

SERBEST

A MAN ŞU GUR BE TEL LE RİN DE

YE Lİ SER TO LUR

BİR GA RİP KU ZU YA DA

DÜN YA KUR DO LUR (SAZ - - -) EL LER BAY RA ME DER

DE Bİ ZE DER DO LUR

GA RİP BÜLBÜL Gİ Bİ DE A NAM EY EY EY

DAL LAR DA KAL DI OY OY OY

A MA NAL LAH DA GUR BE TEL LE RİN DE

ŞU GURBET ELLERİN YELİ SERT OLUR
(BOZLAK)

-2-

AL MA CA NI MI
DU YAR DÜŞ MAN LA RIM DA
ŞA DI MA NO LU ROY
OY (SAZ - - -) YI KIP VI RA NET ME
FA KIR HA NE MI U FA CİK YAV RU
LA RİM VAR DA YEY YEY YEY
PE Rİ ŞA NO LU ROY OY

Cengiz

(AMAN)

ŞU GURBET ELLERİNDE YELİ SERT OLUR
BİR GARİP KUZUYA DA DÜNYA KURT OLUR
ELLER BAYRAM EDER BİZE DERT OLUR
GARİP BÜLBÜL GİBİ DE (AMAN) DALLARDA KALDIM OY OY OY

(AMAN ALLAH DA)

GURBET ELLERİNDE ALMA CANIMI
DUYAR DÜŞMANLARIM DA ŞADUMAN OLUR OY OY
YIKIP VİRAN ETME FAKİR HANEMİ
UFACIK YAVRULARIM VAR DA EY EY EY EY PERİŞAN OLUR OY OY

NOT : El yazması notada, 1. sayfanın ilk satırındaki "De" hecesine gelen "Do Re Si" seslerinin hatalı aktararak "Re Mi Do" şeklinde yazıldığı fark edilmiş olup, nota üzerinde aşağıdaki şekilde düzeltilmiştir. (Repertüklü - Türküpedia)

RİN DE

RİN DE

T R T MÜZİK DAİRESİ
BAŞKANLIĞI YAYINLARI
T H M REPERTUVAR No : 1054
İNCELEME TARİHİ : 10. 02. 2010

YÖRESİ

SİVAS-Şarkışla
(EMLEK BÖLGESİ)
KİMDEN ALINDIĞI
VEYSEL ŞATIROĞLU
KÜÇÜK VEYSEL (ERKİLİÇ)

DERLEYEN
Banttan yazıldı

DERLEME TARİHİ

DOSTUM BENİ NİÇİN ZÂR INCİDİRSİN
(Uzun Hava)

NOTALAYAN
İHSAN ÖZTÜRK

SERBEST

DOS TUM BE NI NI ÇIN ZA RIN
CI DIR SIN - (SAZ) VER DI ĞI MİK RAR DAN DÖ NEN
DE Ğİ Lİ MEY (SAZ) SEN DEN GAY RI Sİ
NA YA ME YİL VER ME DİM
DE VER MEM U ÇUP DAL DAN DA LA KO NAN
DE Ğİ Lİ ME YE YE YE YE (SAZ)
U ÇUP DAL DAN DA LA KO NAN DE Ğİ Lİ MEY (SAZ - - - - -)
DOS TUM G NÜL LEN ME Ğİ DEN TEZ GE Lİ REY (SAZ)

DOSTUM BENİ NİÇİN ZÂR INCİDİRSİN
(Uzun Hava)

- 2 -

HER KES SEV Dİ Ğİ NE CİL VE NAZ GE Lİ REY

(SAZ - - - - -) YÂR YÜ ZÜ NE YÜZ YIL

BAK SA MAZ GE LİR AZ GE LİR YÜZ YIL DA Hİ BAK SAM KA

YAN DE Ğİ Lİ ME YE YE YE YE Yİ (SAZ)

YÜZ YIL DA Hİ BAK SAM KA NAN DE Ğİ Lİ MEY (SAZ - - - - -)

E Lİ Fİ MİM YA ZIL MIŞ DIR GA Şİ NA (SAZ)

YOK SA YÂ RİM YÂD MI ÇIK DI KOŞ KÜ NE

(SAZ - - - - -) BEN YAN DIM KÜ LOL DU YUM

DOSTUM BENİ NİÇİN ZÂR İNCİDİRSİN
(Uzun Hava)

- 3 -

SE Nİ NAŞ GI NA AŞ GI NA BEY HU DE YER LE RE YA NA

YAN DE Ğİ LI ME YE YE YE YI (SAZ) AH

BEY HU DE YER LE RE YA NAN DE Ğİ LI MEY (SAZ - - - -)

GENÇTÜRK

DOSTUM BENİ NİÇİN ZÂR İNCİDİRSİN
VERDİĞİM İKRARDAN DÖNEN DEĞİLİM
SENDEN GAYRISINA MEYİL VERMEDİM (de vermem)
UÇUP DALDAN DALA GONAN DEĞİLİM (ey ey)

DOSTUM GÖNÜLLENME GİDEN TEZ GELİR
HERKES SEVDİĞİNE CİLVE NAZ GELİR
YÂR YÜZÜNE YÜZ YIL BAKSAM AZ GELİR
YÜZ YIL DAHİ BAKSAM KANAN DEĞİLİM (ey ey)

ELİFİ MİM YAZILMIŞTIR GAŞINA
YOKSA YÂRİM YÂD MI ÇIKTI KÖŞKÜNE
BEN YANDIM KÜL OLDUM SENİN AŞKINA
BEYHÜDE YERLERE YANAN DEĞİLİM (ey ey)

YÖRE
SIVAS
KAYNAK KİŞİ
SELAHATTİN ERORHAN
SÜRE :

DURNALAR

DERLEME TARİHİ
15. 06. 1965
NOTALAYAN
ÖMER ŞAN

GAL HIN DUR NA LAR DA A MA NEY
VAN DAN ÇE KI LİN ER Cİ ŞİN GÖ LÜ NE
O YO YO
OY BİR DEN DÖ KÜ LÜN AV CI
İS MA İL DE DER LER O
YO YO OY ON
DAN SA HI NİN O RA DAN DA YÜK
SEK OY

DURNALAR
- 2 -

OY U ÇUN DUR NA LAR

GALHİN DURNALAR (Da aman ey) VANDAN ÇEKİLİN
ERÇİŞİN GÖLÜNE (Oy oy oy)
AVCI İSMAIL DE DERLER (Oy oy oy)
ONDAN SAHİNİNORADAN YÜKSEK (Oy oy oy) UÇUN DURNALAR

ÜÇ DURNA UÇURDUM (Aman ey) AĞRI DAĞINDAN
SUŞEHİRİ ZARA'DAN EY HAFİK DÜZÜNDEN
ŞALVARI GIRMIZI (Oy oy oy) TOKAT GİZİNDAN
ORADAN DA GÜZELLERİ (Oy oy oy) SEÇİN DURNALAR

GİTMEYİN TOKAT'A DA (Aman ey) TEZ GELİR YAZI
ÖNÜMÜZE ÇIKAR (Oy oy oy) YENİHAN DÜZÜ
GOYUNLU GUZULU (Oy oy oy) YAYLA SİVAS'IN
GÖLÇEKLER GÖLÜNE (Aman Oy oy oy) KONUN DURNALAR

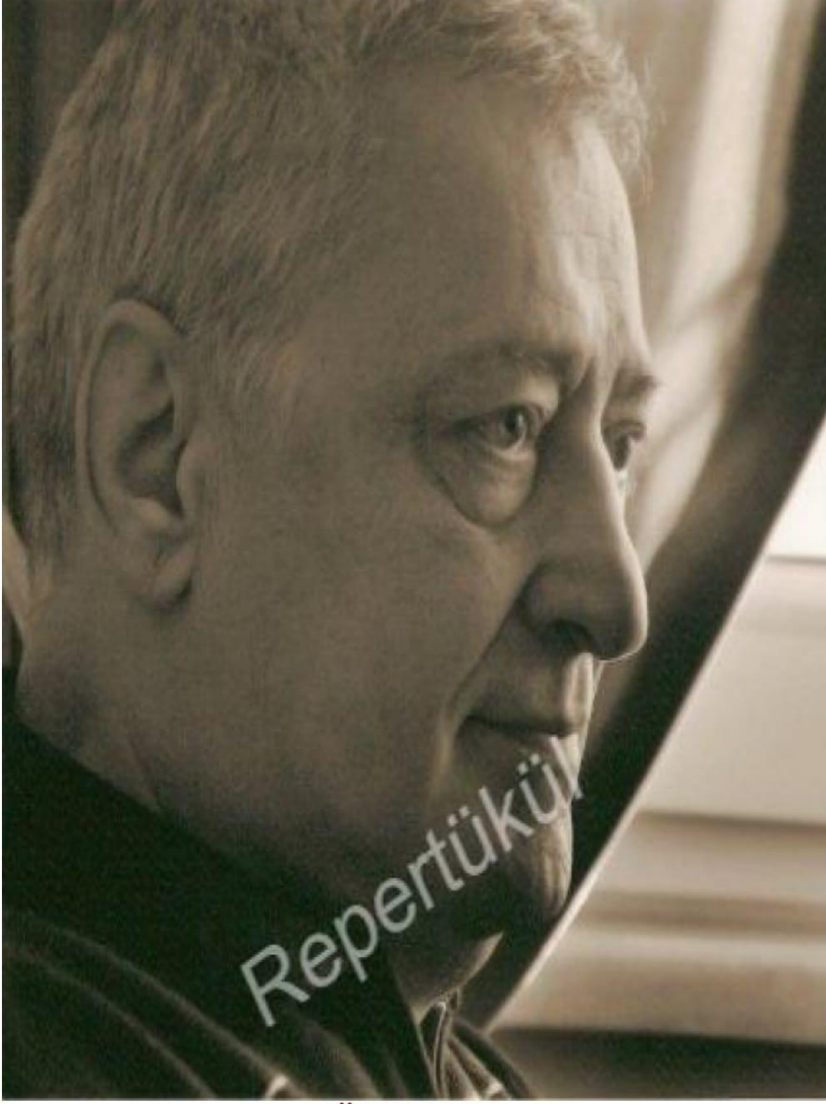
YENİHAN : Sivas'ın ilçesi YILDIZELİ'NİN eski adı

Ek 3. Bazı İcracıların Resimleri

KUÇUK VEYSEL ERKILIÇ
SIVAS

ÖMER ŞAN
SİVAS

